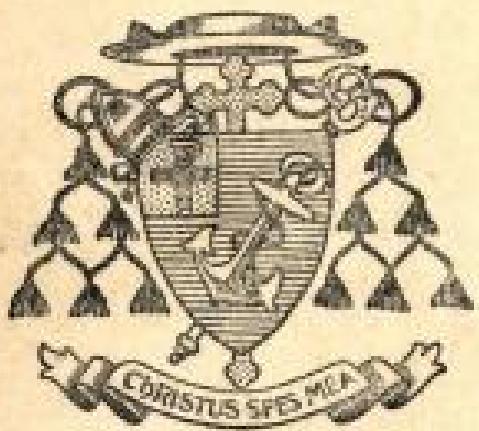

**Györegyházmegye
multjából**

VI. szám

**A
pápóci prépostság
és
perjelség története**

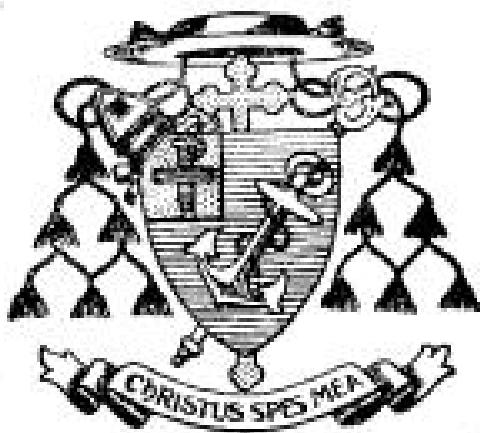
Irta: Bedy Vince dr.

Győr, 1939.

Györegyházmegyei Alap Nyomdája. — 15.457.

Győregyházmegye
multjából

VI. szám

A
pápóci prépostság
és
perjelség története

Írta: Bedy Vince dr.

Győr, 1939

Győregyházmegyei Alap Nyomdája, 18-457.

Nihil obstat.

Jaurini, die 10. Octobris 1939.

*Dr. Adalbertus Szabady m. p.
censor dioecesanus.*

Nr. 2110/1939.

Imprimatur.

Jaurini, die 12. Octobris 1939.

L. S.

*Dr. Rudolphus Ragats m. p.
vicarius generalis eppalis.*

329
Vicarius Generalis Eppalis

ELŐSZÓ.

Néhai Bedy Vince dr., egyházmegyénk fáradszatlan történetírója *A győri székeskáptalan történetében* megírta, hogy a győri székeskáptalanba kebelezett, Krisztus testéről, másikról a legszentebb Megváltóról nevezett pápóci prépostságnak, valamint a vele sok tekintetben kapcsolatos pápóci perjelségnek történetét külön tanulmányban közrehozta. Sajnálatos halálának váratlan közbejötte miatt igéretét csak részben válthatta valóra. Az igért munka tudományos részével ugyan elkészült 1938. karácsonyára, de már a mű nyilvánosságra bocsátását nem valósította meg. Rám maradt az a kegyeletes feladat, hogy gazdag írói hagyatékából kiemelve a magyar történettudomány gyarapítására átnézés és kisiméretű kiegészítés után útjára segítsem a gonddal és szívvel írott tanulmányt, melyben a kiváló szerző a magyar keresztény középkor áldozatrakész vallásosságának és építő kultúrmunkájának maradandó emléket állított. Ez a mű Bedy Vince dr. halála napjáig tartó munkálkodásának értékes záróköve. Ezt a lankadatlan, lelkes, példaadó munkálkodást becsülte meg *Breyer István dr.* győri püspök úr Önagyméltósága, midőn elrendelte a posthumus könyv kiadását a *Győregyházmegye multijából* c. monografia-sorozathban. A nagymultú és széphivatású préposti javadulom mai birtokosa, *Ragats János dr.*, pápai prelátus, prépostkanonok boldogult nagyprépostja iránt érzett tiszteletből és elődjei iránt való kegyeletből részt kért a megjelentetés terhéből és magára vállalta a kinyomtatás költségeit.

Midön Bedy Vince dr. nagykiterjedésű, úttörő, tudományos munkálkodásának utolsó kész termékét az olvasók szives szeretetébe ajánlom, fájó szivvel bárcsuzom attól a tanulságos és érdekes munkától, melyet nekem atyai jóskaróm megjelent műveivel szerzett.

Györött, 1939. szeptember hó.

Szabadp. Béla dr.

BEVEZETŐ SZAVAK.

A középkor hatalmasainak, gazdag előkelőinek életét koruk hibái mellett mélységes vallásosság is jellemzi, amellyel nagyszabású intézményeket létesítettek. Ezek az intézmények a vallásosság, a kultúra középpontjai lettek: templomok, iskolák keletkeztek mellettük. Ily intézmény keretét tölti ki a Nádasdy-nemzetsegből származó Gelsey Margit, Magyar Pálné alapította pápói prépostság és perjelség is. Ezeknek rövid történetét akarjuk a következőkben vázolni. Anyagunk legnagyobb részét levéltári kutatás alapján hordtuk össze, de felhasználtuk a nyomtatásban megjelent forrásmunkákat is. Dolgozatunk két részre oszlik: az első részben a prépostságról, a másodikban a perjelségről értekezünk. Kiegészítésül néhány okiratot közlünk, melyeket értekezésünk folyamán már megemlítettünk, vagy rövid kivonatban ismertettünk, de amelyek történetünk elsőrendű anyagát foglalják magukban.

Történetünk nem tár az olvasó elé mozgalmas életet, mégis történelmi értéknek hordozója, azért érdeklődésre számithat. A prépostság története szorosan belecsövödik a györi székeskáptalan életébe, mert alapítása óta a székeskáptalanba bekebelezett intézményként működött, prépostja egyuttal székesegyházi kanonok is, sőt elsőrendű méltóság a káptalani rangsorban. Az egyes prépostok, mint székesegyházi kanonokok, az egyházmegyei, sőt az országos történet forgatagában is részt vesznek. Mint előkelő családok tagjai a király szolgálatában politikai kiküldetésekben járnak el. Püspökök kerülnek ki prépostjai sorából. Irodalmi, tanügyi és más érdemes köz-

szolgálat jutalmazására szolgál a prépost címe és javadala.

A pápóci kolostor perjelei Nagy Lajos király fehérvári jeles kápolnájának többször mesterei és így közvetlenül a király mellé kerülnek, befolyásuk sok dologban érvényesül. Maga a rend kolostorával egyetemben a magyar hatalmasok pártfogását többször élvezí. A király mint a kolostor kegyura különös figyelmet fordít a perjelek kinevezésére abban az időben, mikor már a kolostor megszűnik, és a perjelség mint egyházi méltóság és javadalom marad fenn.

Hálás köszönetet mondunk itt Huszár Mihály sár-vári apátplébános, országgyűlési képviselő úrnak, aki sok értékes adatot bocsátott rendelkezésünkre, és a perjelség cimerét is megrajzoltatta dolgozatunk számára.

Győr, 1938. december hó.

A SZERZŐ.

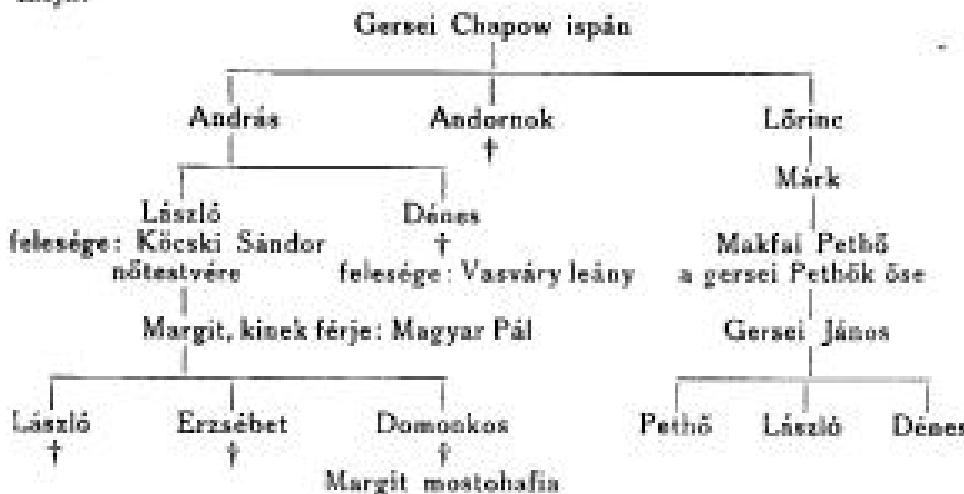

GELSEI MARGIT
A PÁPOCI PRÉPOSTSÁG ALAPÍTÓJA.

I. A pápóci prépostság.

A pápói prépostság és perjelség története szorosan összefügg, azért párhuzamosan, de külön cím alatt is foglalkoznak a két jelenet intézményel. A prépostság későbbi alapítvány, de még ma is fennáll; a perjelségnek ma csak címe van meg. Mind a két intézményt a Nádasdyak nemzetéből származó Magyar Pálné, Gelsey Margit alapította.¹⁾ Lelkét közelhozta Istenhez a mérhetetlen sok csapás, mely lassankint elszakította a síralomvölgyétől, és egyedül az égből várható vigasztalás felé irányította. A szenvedés, ha mélyen beleszánt a lélekbe, erősebb vallással érzést vált ki. Mikor az életet minden oldalról kereszűség veszi körül, akkor a lélek Istenbe kapcsolódik bele. Ez történt Gelsey Margittal is. Atyját a nagyhaláltmú oligarkának, Németújvári Jánosnak parancsára kegyetlenül meggyilkolták; kihurcolták az Isten házból, ahová bemenekült és lefejezték. Atyai nagybátyját, Dénesset egész házanépével együtt a rágyujtott házban megégették. Ót magát dajkája mentette meg a haláltól. Ne-

¹⁾ Okirataink a Gelse, Gerse, Cherse névet felváltva használják. Margit asszony leszármazását a következő családfa mutatja:

L. Pór Antal: N. Magyar Pálné. Kat. Szemle, 1889. évf. 465. I. — Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel. 8. 16. I. — Zalai oklvt. I. 262., 343. II. 1340. év. II. 416. I. 1419. év és Fejér: C. D. 8/4 457. I.

veltetése anyai nagybátyjára, Kőcski Sándor ország-
bírőre maradt, aki Károly Róbert király udvarába vitte
be a serdülő leányt és Érzsébet királyné szolgáló höl-
gyei közé soroztatta be. Innét ment férjhez is. A királyi
udvar kedvelt embere, Magyar Pál tárnochmester és gi-
mesi várnagy mint özvegyember vette feleségül. A csá-
pások a házaséletbe is elkísérték Margit asszonyt: meg-
halt nagy fia, férjes leánya, mostohafia; a Kőcski-rokon-
ságból is elhalt nagybátyja és ennek fia, György. Férje is
eltávozott 1361-ben az élők sorából. A sok csapástól meg-
törött, betegeskedő nagyasszony magára maradt. Nagy-
kiterjedésű jószágai számára a vallásos, istenes intézmé-
nyekben kerestett örököst — fiatalabbkori elhatároz-
ása alapján. Károly Róbert király 1332-ben fiúsította
Margitot, akkor már Magyar Pálnét²⁾ és atyai birtokai-
nak nagyobb részét új adománylevéllel ráruházta, hogy
rokonai ne zaklathassák. Atya ösi birtokainak egyik ré-
szét Magyar Pál nyerte el kir. adományképpen, aki már
1324-ben kérte I. Károly királytól a vasmegyei Mákfa,
Gelse és a zalamegyei Zalatelek és Paah birtokokat, me-
lyek a fiúörökösök nélkül elhalt Gersei Chapo András
fiai, László és Dénes után a koronára szálltak át. Mi-
után Gersei Márk és Pethő ellenmondásukat visszavon-
ták, Magyar Pál beiktatást nyert e birtokokba.³⁾ Nem
tudjuk eldönteni a kérdést, hogy Margit ekkor már fele-
sége volt-e Magyar Pálnak, vagy éppen az ösi birtok
hozta-e össze őket. 1328-ban a veszprémi káptalan Szent-
andráspaah birtokába iktatta be Magyar Pált, aki eddig
zálogban birta azt, de Róland nem váltotta ki.⁴⁾ 1332-
ben Károly király újból megerősítette Magyar Pált
Mákfa, Gelse, Zalateleke és Paah tulajdonában.⁵⁾ A szin-
tén Chapó ispántól leszármazó Gersei Pethők, akik egy-
szer ellenmondásukat visszavonták, nem tudtak bele-
nyugodni abba, hogy a leányleszármazó férje birja az ösi csa-
ládi jószágot, azért 1340-ben családi leszármazásukat
hitelesen igazolták és a vasvári káptalan útján jelentet-
ték a királynak, hogy Gerse, Mákfa, Hosszupaah, Zala-
teleke birtokokban őket illeti meg az örökösdés.⁶⁾ Ma-
gyar Pál feleségéről, mint különben is jogos tulajdonos-

²⁾ Hazai okm. I., 161. l.

³⁾ Zalai oklvt. I., 175. l.

⁴⁾ U. o. 215. l. 1328. márc. 28.

⁵⁾ U. o. 268. l. 1332. nov. 11.

⁶⁾ U. o. 362. l. 1340. márc. 25. — Fejér C. D. 8/j. 457. l.

ról gondoskodni akarván, 1343-ban Nagy Lajos király titkos kancellárja előtt Gelse, Mákfa, Nagymézadó, Kis-mézadó vasmegyei, Hosszúpáah zalamegyei birtokait, melyeket Károly király adományából bírt, feleségének, Margit asszonynak adta.⁷⁾ Margit gazdagságát a kezén maradt zálogos birtokok is erősen növelték: Köcski Sándor és fia, György egymásután zálogositották el Magyar Pálnak és feleségének a Sopronmegyében fekvő két Pálit, Elk-pusztát, Sebest, a Vasmegyében levő Pápóczot, Miklósfalvát, és a Győrmegyében levő Nagyécs, Pázmánd nevű birtokaikat, melyek részben ki nem váltott zálog, részben örökkáron való vétel után Margit asszony kezén maradtak.⁸⁾ A nagykiterjedésű birtok eredetét, jogi változásait okirataink alapján a következőkben iparkodunk megállapítani: I. Károly király Köcski Sándor ország-bírót Pápócz, Elk, Csalabér, Miklósfalu, Somlyó, Zsé-dény, Miske, két Páli, Sebes, Takácsi, Egered, Écs, Páz-mánd, Köcsk, Úk birtokában 1327. augusztus 29-én meg-erősítette, miután birtoklása ellen senki sem szólalt fel.⁹⁾ 1332. október 20-án néhai Köcski Sándor fia György és testvérének, Tamásnak fia Miklós, Pápócz, Écs, Páz-mánd, Somlyó, Köcsk, Zsédény, Miske, Úk, két Páli és Sebes birtokának felét, melyeket már eddig is zálogban birt Magyar Pálné, neki mint rokonnak a zálogösszegben elidegenítették.¹⁰⁾ Az elidegenítés nem jelentette a tulaj-donjog öröök átadását, mert 1347-ben Magyar Pál és fia László királyi bizonyáságot kér és nyer arról, hogy Köcski György a Rábaközben fekvő két Pálit a zálogból nem váltotta ki,¹¹⁾ tehát még ekkor is csak zálogjogon birta Magyar Pál és felesége. Az elzálogositás 1346. január 11-én történt 26 denár-márkáért, egy-egy márkát 10 pen-sába számítva. Azt is kikötötték, hogy a visszaváltásnak egy év alatt kell megtörténnie; egy év eltelté után csak a kétszereséért válthatja vissza Köcski György, két év után pedig teljesen Magyar Pál és fia László birtokába megy át.¹²⁾ Ezért kellett 1347-ben a királyi bizonyás ar-ról, hogy a visszaváltás eddig nem történt meg.

⁷⁾ Zahai okvt. I. 414. l. 1343. aug. 21.

⁸⁾ Hazai okmt. 2., 81., 118. l. A Köcski-család és Magyar Pálné birtokainak részletes leírása: Kat. Szemle, 1889. évf. 465. l. Pór Antal: N. Magyar Pálné asszony c. értékelésében.

⁹⁾ Hazai okmt. I. 143. l.

¹⁰⁾ U. o. 161. l.

¹¹⁾ U. o. 199. l.

¹²⁾ U. o. II. 81. l.

1341-ben I. Károly a szabad adományozása alá tartozó Dág (Tyák) sopronmegyei falut adományozta Magyar Pál gimesi várnegynak.¹³⁾ A birtokviszonyok bizonytalanságát mutatja az, hogy Omode lánya Katalin, a Nyulak szigetén apáca, 1357. november 18-án a vasmegyei Pápóczot, Csatabér és Elk pusztákkal együtt, továbbá a két Pálit, melyek a győri káptalan hiteles bizonyssága szerint őreik szálltak át, 300 márkáért, egy márkat 10 pensába számítva, eladtta Köcski Sándor fiának Györgynek és Magyar Pálnénak, Gelsci László, András fia, leányának.¹⁴⁾ Szinte lehetetlen a folyton változó birtokviszonyokat teljes világosságban figyelemmel kísérni, mikor a nagy rokonság évről-évre pert támaszt hol egyik, hol másik birtokáért, és elzálogositja majd az egyik, majd a másik birtokrészét. 1361-ben I. Lajos király néhai Köcski György övegpénének, férjezett Magyar Pálnénak kérésére megerősítette Károly királynak 1327-ben kiadott birtoklevelét, melyben Pápócz, Elk, Csatabérfölde, Miklósfalu, Somlyó, Zaédény, Miske, két Páli, Sebes, Takácsi, Egered, Écs, Pázmánd, Köcsk, Uk birtokokat Köcski Sándor országbirónak adta és jogos tulajdonául ismerte el és neki mint Köcski unokának, Köcski Sándor nőtestvére leányának adta és az örökösek nélküli elhalt Köcski György után nem foglalta le.¹⁵⁾ Még e királyi adomány sem biztosította Margit asszony teljes birtokjogát, mert 1362-ben május 12-én Kont Miklós nádor Csatabér, Elk, Miklósfalu vasmegyei birtokokat kö-

¹³⁾ U. o. I. 185. l. E. birtokok Deákfölde, másnéven Pilyermajor pusztával azonosak Zsebeháza és Bánthegye pusztájától délre. Ezekhez tartozik Vicafölde is.

¹⁴⁾ U. o. I., 217. l.

¹⁵⁾ U. o. I., 226. l. Ez egyetlen okirat említi, hogy Margit asszonynak Magyar Pállal való házassága előtt Köcski György volt a férje és mint övezgy ment hozzá Magyar Pálhoz. Igen különös, hogy a birtokperek stállt soha erről említést nem olvasunk. Margit asszony a prépostszági és perjelségi alapító levelében, melyet Kálmán győri püspök adott ki, megemlékezik férjéről, fiáról, nagybátyjáról, annak fiáról, Györgyről és a többi rokonkról, de első férjéről egy szót sem említi. Ha Köcski György lett volna első férje, akkor el nem hallgatta volna az ő nevét sem, mikor felsorolja azokat, akiknek lelküldvéért tette e rendkívüli nagy alapítványokat. Nem is találkozunk okiratainkban más Köcski Györggyel, mint Margit asszony nagybátyjának, Köcski Sándor országbirónak fiával, Györggyel, akitel többször van birtokúgye Magyar Pálnénak még férje életében.

zös tulajdonul ítélte meg Magyar Pál özvegyének és Köcski Kachow Tamásnak.¹⁶⁾ Ugy látszik, Magyar Pál halála után a rokonság újból pert indított a nevezett birtokok ellen. Még 1364-ben is foglalkozott a király és Kont Miklós nádor e birtokok tulajdonjogának kérdésével.¹⁷⁾

Margit asszonynak a prépostság és perjelség megalapítása után királyi engedélyre volt szüksége, hogy birtokaival szabadon rendelkezhessék és a rokonság ne akadályozhassa tervei megvalósításában; azért már 1351-ben jogot kért arra I. Lajos királytól, hogy a Köcski Sándortól szerzett Pápócz falut bárkinek elhagyhassa.¹⁸⁾ Szükségleteinek fedezésére a két Pálit 260 arany forintért zálogba adta Tar Jánosnak, akitől István prépost váltotta vissza 1368-ban Bebek István országbiró tanúsága szerint.¹⁹⁾ 1372-ben 600 arany forintért és 140 márkáért eladt Lajos királynak négy birtokát: Köcsk, Zsédény, Gelse és Kismézadó vasmegyei falukat. A kapott pénzen építette Pápóczon a két templomot. Lajos király viszont e birtokokat Mezőlaki Miklós mester, beszterci főispánnak, óbudai várnagynak adományozta. Mivel azonban az eladást többen megtámadták, és jogigényt támasztottak e birtokokra, Lajos király és Mezőlaki Miklós kezére jogilag nem mehettek át. Margit kénytelen volt Miklós mesternek a két Pálit, melyekre alapításakor a pápoci prépostságnak udott, zálogba venni mindaddig, míg az eladott birtokok ügyét rendbehozza, és Miklós mesternek azokat átadhatja. Margit halála után István prépost a saját érdekekében hozzájötött az ügy rendezéséhez. A négy birtok közül sikerült is neki Kuchk (Köcsk), Zsédény és Kismézadó birtokokat a támadók kezéből ki-szabadítania és Mezőlakinek átadnia, de Gelsét per útján sem tudta visszaszerezni, azért kénytelen volt a két Pálit 350 forint fejében továbbra is meghagyni a zálogban. Csak később tudta Pálit visszaváltani.²⁰⁾ A gersei Chapó-család tagjaival is többizben pereskedett a közös östölk származó birtokokért, melyeket szintén jótékony célra kötött le már a korábbi időben. Jószágaiból elsősorban az Erzsébet királyné által épített óbudai Nagyboldog-

¹⁶⁾ U. o. I., 329. l.

¹⁷⁾ U. o. II., 118. l.

¹⁸⁾ Hazai okm. I., 247. l.

¹⁹⁾ U. o. 261. l.

²⁰⁾ U. o. I., 269. l. — Nagy Imre: Sopron vármegye története. I., 404. l.

asszony-templomot és a klarissza apácák kolostorát látta el bőséges adománnyal. 1353-ban a budai káptalan előtt férje és fia László beleegyezésével végrendeletet tett: az apácáknak hagyta Gelse, Alsár, Sárfőmészadó vasmegyei és Derse verőcemegyei birtokait. Kijelenti, hogy az apácák templomában akar temetkezni; az egyik oltárnál minden héten misét mondjanak érte és szülöriért. Eletében haszonélvezeti a birtokokat, sőt egyiket szüksége szerint el is elzálogosíthatja, de az apácák kiválthatják. Lajos király anyja kérésére megerősít 1354-ben ez adományt.²¹⁾ Ez ellen meg a Gersei Pethők tiltakoztak 1353-ban. Mákfai Pethő fia János, tiltotta Margit asszonyt a Dráván túl, Szlavóniában levő Derse, a Vasmegyében fekvő Gelse és a Zalamegyében levő Paah birtokainak elidegenítésétől. 1355-ben pedig Mákfai Márk fia Pethő tiltakozott Hosszúpaah birtoknak az óbudai apácák részére való elidegenítése ellen.²²⁾ A tiltakozásnak azonban csak jogfenn-tartó értéke volt. Margit asszony rendelkezését nem változtatta meg, sőt továbbra adakozásában. Pápócon megtelepítette a Szent Ágoston szabályait követő remeteket, kolostort, templomot, kápolnát épített nekik; ugyanott megalapította a legszentebb Megváltóról nevezett pápói prépostságot, templomot, káptalani székházat épített. Mindegyik intézményt bőséges adománnyal látta el. Ez utóbbinak adta vas-, sopron- és győrmegyei birtokait. Jótékonyágában annyira ment e nemeslelkű nagyasszony, hogy önmagáról teljesen megfeledkezett. Hosszantartó betegsége csaknem nyomorúságba döntött. Erzsébet királyné megszánta testi és anyagi gyötrödését, és 1354-ben visszaadta elajándékozott birtokait. A budai káptalan bizonyáglevele szerint a királyné Margit asszony jelen hosszú betegségén és élete nyomorúságán megindulva visszaadta Hosszúpaah, Szentandrás-paah, Beurpaah és Nagypókafölde zalamegyei, továbbá Korlát-falva, Szindafölde és Alsár vasmegyei birtokait, miket a budai apácáknak adott. Nemcsak a teljes haszonélvezetet adta vissza, de megengedte, hogy szüksége szerint elzálogosíthatja, eladhutja őket. Azt is megengedte, hogy a Boldogasszony-paahon, a veszprémi püspök által letelepíténi szándékolt pálosoknak átadhassa Hosszúpaah, Szentandrás-paah és Beurpaah tizedét, vagy pedig ennek megfelelő jövödelmét köthesse le.²³⁾ Nincs okmányaiból

²¹⁾ Anjoukori okm. 6., 127., 167. 1.

²²⁾ Zalai oklvt. 1., 543. 1.

²³⁾ U. o. 557. 1. 1354. déc. 15.

értesülésünk arról, hogy Margit asszony mily mértékben élt a jóságos királyné kegyével; tudjuk azonban, hogy később a pápói prépostok a nekik adott birtokokból zálogositottak el, hogy az alapítónő anyagi zavarán segítsenek.

A pápói prépostság alapítólevele, jogi helyzete, birtokviszonyai, káptalanának szervezete.

A prépostság alapítólevelét Gelsey Margit beleegyezésével Kálmán györi püspök (1337—1375.) állította ki 1365. év Szent György napjának nyolcada után. Ugyanez az okirat foglalja magában a perjelség alapítását is. A prépostságra vonatkozólag a következő pontokat tartalmazza az alapítólevél:

1. A Krisztus testéről, másként a legszentebb Megváltóról nevezett új pápói egyházat a társas egyházak (társas káptalanok) rangjára emeli Kálmán püspök, melynek káptalanja a préposton kívül négy kanonokból áll;
2. a társas egyházat kiveszi a vasvári prépost joghatósága alól, és egyenesen a györi püspök joghatósága alá rendeli;
3. a pápói plébániát bekebelezeti a társaskáptalanba, úgy hogy a pápóciak minden a négy kanonok közül választanak maguknak plébánost;
4. a prépostot minden a györi püspök nevezi ki a györi káptalan tagjai közül, aki megtartja kanonoki stallumát és jövödelmét is; és így a prépostságot inkorporálja a györi káptalanba;
5. a pápói társaskáptalan négy kanonokját a prépost nevezi ki, öt illeti a kanonokok felett a testvéri és előjárói megintés joga, sőt a stallumtól és javadalmotól való megfosztás joga is. A kanonokok javadalmával átengedi a prépostság jövödelmények felét;
6. a pápói perjel a kolostor javait sem el nem idegenítheti, sem el nem zálogosíthatja másnak, csak a pápói prépostnak és káptalanának, viszont a prépost és káptalana is esak a pápói kolostornak adhatja el, vagy zálogosíthatja el a maga javait. Igy a birtokok soha más kézre nem kerülhetnek, mint vagy a préposti vagy a kolostori egyház kezére;
7. név szerint felsorolja a prépostság és kolostor javait.²⁴⁾

Az alapítólevél értelmében 1366-ban Keresztelő Szent János napját követő szombaton István györi kanonokot nevezte ki Kálmán püspök első prépostul, akit gyűrű küldésével be is iktatott, és helyét a karban az

²⁴⁾ Függelék: I. sz. okirat.

őrkanonok után való sorban jelölte ki.²⁵⁾ Az alapítónő pedig Nagy Lajos királynál kieszközölte, hogy a prépostot is, a perjelt is a hazai törvények szerint ünnepélyesen beiktassák a nekik adományozott birtokokba. Nagy Lajos király 1367-ben meg is parancsolta a szentmártoni konventnek a prépost és perjel beiktatását;²⁶⁾ a megtörtént beiktatásról pedig 1368. február 22-én Budán ünnepélyes kir. okiratot adott ki.²⁷⁾ Hiányzott még a pápai megerősítés. Ennek kieszközölésére Gelsey Margit megbizott emberét Rómába küldte a Szentszékhez. A megerősítést azonban a Szentszék megtagadta. Ugyanis a Szent Ágoston-rendű remeték számára adományozott birtokokat a pápa nem fogadta el, azoknak tényleges birtoklását a perjelnek és kolostorának egyenesen megtiltotta, mivel ez a rend szegénységi fogadalmával homlokegyenest ellenkezett. A prépostság megerősítésének csak az az egyetlen akadálya volt, hogy Kálmán püspök alapítólevele szerint a prépost és káptalana csak a kolostornak idegenítheti vagy zálogosíthatja el birtokait. Míg ez a pont benne marad az alapítólevélben, addig a prépostság alapítását sem erősítheti meg a Szentszék, mert ezzel az Ágoston-rendűek birtoklási jogát is elismerné. Mihelyt e pontot törlik, azonnal megerősítést nyer a prépostság.²⁸⁾ Gelsey Margit alapszínványát biztosítani akarta, azért betegségében 1371-ben Pápóra magához kérte a györi káptalan kiküldötteit, és végrendeletet tett előttük, mely szerint a perjelség és kolostor birtokai a prépostságra szállnak át, ha akár hazai törvényünk, akár a szerzet szabályai nem engedik meg a kolostornak a birtokszerzést. Ugyanekkor jelentette ki azt is, hogy a prépostságot és perjelséget a maga és férje Magyar Pál, fia László és leánya Erzsébet, továbbá Köcské Sándor és ennek fia György, és Kachow Miklós, valamint ennek fia Tamás, összes rakanai és ösei lelke üdvéért, az Isten és a Boldogságos Szűz és a Szentek karának dicsőségére és tiszteletére alapította és rendelte.²⁹⁾

Időközben az alapítólevélben említett écsi fél birtok is visszakerült Gelsey Margitnak kezére Nagy Pál fiának, Jánosnak magva szakadtával, és 1372-ben azt is

²⁵⁾ Fejér: Cod. Dipl. IX. 3. 603. 1.

²⁶⁾ Györi kápt. m. Ivt. Pápói prépostság okm. I. Cth. 22. sz

²⁷⁾ U. o. III. Cth. 85. sz. — 10. Tárc. 891. sz.

²⁸⁾ U. o. II. Cth. 60. sz. — 8. Tárc. 717/720, 726. sz.

²⁹⁾ Függelék: II. sz. okirat.

a prépostságnak és kolostornak adta.³⁰⁾ A győrmegyei pázmándi (Vámos Paznan) birtok felét 1372-ben István prépost Gelsey Margit és a györi káptalan beleegyezésével elcsérélte Alárd zirci apát vasmegyei szentmiklósi fél birtokával. A pázmándi birtok értékesebb volt ugyan, de a csere mégis kedvező volt a prépostságra, mert így az egész szentmiklósi birtok a prépost kezére került.³¹⁾ A prépostság alapításakor Kálmán püspök a pápói és szentmiklósi tizedet a prépostnak és káptalanának adta, melynek évezetében 1377-ben Péter györi püspök, és 1438-ban IV. Jenő pápa is megerősítette a prépostot és káptalanát.³²⁾ A birtokjogot nem biztosították ebben az időben telekkönyvek, azért a megismételt birtokbaiktatás erősítette meg a tulajdonosok jogait. Ez az oka, hogy Gergely prépost, Gyöngyösi János, Zowáthi János és Was János kanonokjaival együtt 1419-ben újból beiktattatta magát nagyéci birtokrészébe. A beiktatásnak György deák ellene mondott; mivel azonban a kitűzött napon okiratainak bemutatására nem jelent meg, a birtokhoz való jogigényét nem igazolta, Zsigmond király elmarasztalta őt, és a györi káptalannak a prépost beiktatását megparancsolta.³³⁾ V. László király pedig új királyi adománylevéllel erősítette meg Máté prépostot 1455-ben a sopronmegyei két Páli, Daág pusztá, Vicafölde, a vasmegyei pápói és miklósfalvi, a győrmegyei écsi és pázmándi birtokok jogában és a györi káptalan által újból való beiktatását is elrendelte.³⁴⁾

Ugyancsak V. László király Máté prépost kérésére a prépostság jobbágyait felmentette az idegen bíróságok joghatósága nlól, úgy hogy csak a prépost és annak tiszteje itélkezhessék felettük.³⁵⁾

Magánadományok is gyarapították a prépostság vagyonát: Miklós prépost a nagyéci szöllőhegyben levő három szöllőjét a prépostsági egyháznak adta alapítványképpen, hogy annak fejében hetenkint egy szentmisét mondjanak érette a pápói kanonokok; végrendeletében pedig 100 arany forintot hagyott a pápói káp-

³⁰⁾ Pápói prépostság okm. II. Cth. 35., 57. sz. és 1. Tárca, 188. sz.

³¹⁾ U. o. 7. Tárca, 647. sz.

³²⁾ U. o. II. Cth. 86. sz. — I. Cth. 2. sz. — 2. Tárca, 244. sz.

³³⁾ U. o. II. Cth. 92. sz. — 1. Tárca, 194. sz.

³⁴⁾ U. o. I. Cth. 24. sz. — II. Cth. 62. sz. — 1. Tárca 208. sz.

³⁵⁾ U. o. I. Cth. 23. sz.

talani plébánia számára szerzendő szöllöre.³⁶⁾ 1494-ben Edvy János pápóci két jobbágyhelyét a vassvári káptalan előtt a pápóci prépostnak adta azért, hogy a prépostsági egyház főoltárának déli fala mellett családi sírhelyet nyerhessen, és hogy országos veszedelem idején családi kincseit ide elrejthesse.³⁷⁾

A pápóci prépost kettős javadalma miatt a helybenlakás törvényét gyakran nem tartotta meg, és e címen közte és a székeskáptalan között ellentét is támadt. A székeskáptalan 1422-ben Péterfia Bassan Mátyás őrkanonok által pert indított Balázsfia Gergely pápóci prépost ellen, akit a kirendelt bíróság stallumának elvesztésére itélt. A prépost Rómába fellebbezett és V. Márton pápa előtt sikerült megbizonyítania, hogy alapításától fogva össze van kötve a prépostság a kanonoki stallummal, hogy a prépostság inkorporálva van a györi székeskáptalanba. A pápa a per megindítóját, Bassan Mátyás őrkanonokot Rómába idézte igazolásra.³⁸⁾ A prépost megnyerte a pert, és stallumát továbbra is megtartotta. Tulajdonképpen nem a pápóci prépostság és a györi kanonoki stallum kettős javadalma képezte Gergely prépost és a káptalan között az ütköző pontot, hanem az a körülmeny, hogy a prépost a veszprémi egyházmegyében fekvő Sermen plébániát is megtartotta, annak ellátása miatt kellett gyakran Györtől távol lennie.³⁹⁾ A káptalan nem is a prépostságért perelt, hanem a helybenlakást igénylő kanonoki stallumért.

V. Márton pápának tulajdonítják a prépostság megérősítését is.⁴⁰⁾

A pápóci társaskáptalan szervezeti szabályzata (Constitutiója), kanonokjai.

A pápóci prépost és káptalanja között levő viszonyt az 1365. évi alapítólevél csak általánosságban jelölte meg, azért annak pontos megállapítása szükségessé vált. E viszony jogi szabályozását 1412-ben Héderváry János györi püspök végezte el a káptalan részére kiadott Cons-

³⁶⁾ U. o. II. Cth. 64. sz. — III. Cth. 110. sz.

³⁷⁾ U. o. II. Cth. 71. sz.

³⁸⁾ U. o. I. Tárcs. 189. sz.

³⁹⁾ Lukesics Pál: A XV. századbeli pápák oklevelei. I. köt. V. Márton pápa, 195. 1.

⁴⁰⁾ Györi püsp. Ivt. Keresztfély Agost püspök iratai: I. 665. 1.

titutióban. E szabályzat lényeges pontjai a következők:

1. A kanonokok kinevezése, megintése, szükség szerint stallumuktól való megfosztása a prépost jogkörébe tartozik; azért is a kanonokok tisztelettel, engedelmesességgel tartoznak prépostjuknak.⁴¹⁾
2. A kanonokok helyben-lakásra kötelezettek; a prépost vagy az egész káptalan engedélye nélkül Pápócról el nem távozhatnak; aki mégis eltávoznék, távollété idejére cső jövődelmét elveszti, amely a templomé lesz. Ha valamelyik hat hónapon túl is távolmaradna engedély nélkül, és a prépost felszólítására sem jönne vissza, azt a prépost megfoszthatja stallumától.
3. Joga van a prépostnak arra, hogy az egyház ügyében bármelyik kanonokot kiküldje a káptalan tudtával hivatalos ügyek elintézésére, a prépost és káptalan közös költségén. Ha a kirendelt vonakodik a kiküldetés teljesítésére, egy márka büntetést fizet a templom javára.
4. A prépostság jövődelménynek fele, a templomban befolyó offertórium, és ajándék fele a prépostot, másik fele a káptalant illeti.
5. A prépost a birtokok képviselője, a jobbágyok birája; öt magát illetik a különféle bírságpéncék, a jobbágyoktól járó ajándékok. De viszont a saját költségén védi meg a prépostság jobbágyait; saját költségén adja ki a közönséges okiratokat. Az ily ügyek végzésében serény lesz, különben a püspök egyházi fenytékkel kényszeríti kötelességének teljesítésére.
6. A percidéző és más költséges okiratok kiadása és megszerzése a prépost és káptalan közös költségén történik.
7. Rendkívüli adót a káptalan belegegyezése nélkül a prépost nem vethet ki a prépostság jobbágyaira.
8. Ha szükség esetén a jobbágyok nem róhatók meg rendkívüli adóval, akkor az egyház szükségleteire évenkint néhány hordó bort kell a közös jövődelemből félretenni, vagy más közös jövődelmet kell e célra fordítani.
9. Mikor a prépost kiszáll az egyes birtokokra, sokat né követeljen a jobbágyoktól. Ha büntet, a bírság minden mérsékelt legyen; szeretettel szolgáltasson mindenkinél jogot és igazságot.⁴²⁾

Ez a nagy körültekintéssel készült Constitutio sem tudta mindenig a prépost és kanonokjai között az ellenállást eloszlatni. A prépost néha túlságosan érezte hatalmát káptalanával, és annak jövődelmét is megnyirbálta; földesúri jogait saját káptalanával szemben is ér-

⁴¹⁾ A györi székeskápiában jelentése. A megerősítő okirat azonban sem írt, sem a prépostság levéltárában nincs meg.

⁴²⁾ Függelék: III. sz. okirat.

yényesíteni akarta. Forrásaink erre nézve a következő esetet jegyezték fel: 1494-ben Beledi Tamás és Mihály, Babothi Miklós és Hydasi Mátyás pápói kanonokok panaszát emeltek Zsigmond prépostjuk ellen azért, mert az écsi szöllőhegyen levő három szöllőjükönél, melyeket Miklós prépost saját pénzén szerzett, és hetenkint mondanandó egy szentmíse alapítványául a prépostsági egyháznak adott, kilencedet követel. A negyécsi és pázmándi határban levő prépostsági rétek, erdők, halastó jövödelmények felét nem szolgáltatja ki nekik. Győri székesegyházi kanonokokból álló választott bíróság ítélt ez ügyben, és a prépostot a nevezett három szöllő után a kilenced szedésétől eltiltotta, az écsi és pázmándi rétek, erdő, halastó jövödelmények fele részben való kiszolgáltatására kötelezte.⁴³⁾

A társaskáptalan kanonokjai közül csak kevésnek nevét sikerült okiratainkban megtalálnunk. Az ismertek a következők: 1368. János, Mihály,⁴⁴⁾ 1400. előtt Aszszonyfalei Tamás, aki nek halála után 1400. nov. 15. Pápai Balázs, kecüli plébánosnak adta IX. Bonifác pápa a pápói kanonokságot. Az adományozásra a szentadáberti prépostot hívta fel a pápa. A kecüli plébánia jövödelme 10 arany forint volt, a pápói kanonokságé pedig 40 arany forint.⁴⁵⁾ A reservatók korában e kisebb javadalmak is pápai adományozás alá kerültek. 1419-ben: Gyöngyösi (Genzes) János, Zowathi János, Was János, az ismert kanonokok.⁴⁶⁾ 1430-ban: János, Domonkos, Mihály,⁴⁷⁾ 1429—1439-ben: Orbán;⁴⁸⁾ 1482—1502. Beledi Tamás pápói (Fejér: C. D. 10/7, 129. l.) plébános;⁴⁹⁾ 1502-ben székeskáptalani kiküldetésben a vági tizedet szedte be. 1483-ban: Mihály, László;⁵⁰⁾ 1494-ben: Beledi Mihály, Babothi Miklós, Hydasi Mátyás.⁵¹⁾ Az 1483-ban

⁴³⁾ Győri kápl. m. Ivt. Pápói prépostság okml. II. Cth. 61. sz. és I. Tárcs. 206. sz.

⁴⁴⁾ U. o. II. Cth. 69. sz.

⁴⁵⁾ Monumenta Vaticana Hung. IV. IX. Bonifác bullái 1396—1404. 261. l.

⁴⁶⁾ Pápói prépostság okml. II. Cth. 92. sz. és I. Tárcs. 191. sz.

⁴⁷⁾ U. o. I. Tárcs. 190., 192. sz.

⁴⁸⁾ U. o. II. Cth. 86. sz. — 2. Tárcs. 243. sz.

⁴⁹⁾ U. o. III. Cth. 110. sz. és győri kápl. m. Ivt. I. Számadó-könyv. 36. l.

⁵⁰⁾ Pápói prépostság okml. I. Cth. 29. sz.

⁵¹⁾ U. o. II. Cth. 64. sz. 71. sz. és I. Tárcs. 206. sz.

felsorolt Mihály valószínűleg azonos az 1494-ben jelzett Beledi Mihályjal. 1560-ból ismeretes még Bagody Péter, aki Nádasdy Tamás nádornak kézbesítette a primás perbeidéző levelét.⁵²⁾

A társaskáptalan munkakörét apró részletességgel nem tudjuk megállapítani; általánosságban azonban tudjuk, hogy egyik kanonokja, mióta Kálmán püspök a régi pápóci plébániát a káptalanba inkorporálta, mint a község plébánosa a lelkipásztori teendőket végezte. Plébániai templomul a Gelsey Margit által a Legszentebb Megváltó tiszteletére épített egyház szolgált, mely egyúttal káptalani egyház is volt. A régi Szent Lőrinc-templom, mely az Agoston-rendű remeték Szűz Mária egyházának tőszomszédságában emelkedett, a remeték használatába ment át. A falu végén álló Szent Miklós-templomot vagy lebontották, vagy elpusztult. A régi plébániának javadálma is valószínűleg a társaskáptalan javai közé olvadt be. — A káptalan másik kanonokja, a skolasztikus, rendeltetésének megfelelően az iskolamester feladatát végezte: teljesítette a templomi hitoktatást, szentírásmagyarázást; talán a profán ismeretek elemeire is tanította az ifjúságot. Ezen a címen Gelsey Margit külön javadalmáról is gondoskodott, mikor a pápóci vásár jövödelmények egyik részét lekötötte számára.⁵³⁾ A másik két kanonok talán a lelkipásztorkodásban is segített, és a káptalan házi dolgait, ügyeit intézte el. Hivatalos kiküldetésekben is jártak a prépost, püspök vagy király megbizásából.

A társaskáptalan megszűnése. A prépostság birtokviszonyai a 16. század végén és 17. században.

A törökök előrenyomulásával, a hódoltsági terület nagyobbodásával a prépostság jövödelme megfogyatkozott. A társaskáptalan lassankint elvesztette megélhetésének anyagi eszközeit. 1553-ban a prépostságnak már csak öt adófizető portáját ismerjük.⁵⁴⁾ 1566-ban Thuigon budai basa elfoglalta Pápócot, a káptalan elmenekült onnét — és soha vissza sem tért többé.⁵⁵⁾ 1570-ben Kisécs,

⁵²⁾ Györi püsp. Ivt. Keresztfély Ágost iratai. V. 137. l.

⁵³⁾ Lásd a függelékből a II. sz. okiratot.

⁵⁴⁾ Acsády: A magyar nemesség és birtokviszonyai a mobacsi vész után. 62. l.

⁵⁵⁾ Györi püsp. Ivt. Keresztfély Ágost püspök iratai: V. 161—166. II. és Pápóci prépostság Ivt. 9. Tárcá, 793. sz.

Nagyécs is elhagyatott, pusztult terület volt már, csak szöllőhegyeiben találunk valami csekély művelés alatt álló földet.⁵⁶⁾ 1594-ben a prépostság minden birtoka török hódoltsági területen feküdt, és részben el is pusztult.⁵⁷⁾ A templom, az épületek gondozó nélkül maradtak, azért hamarosan romladozó állapotra jutottak. A 16. század legszomorúbb éveinek, a török előrenyomulás idejének prépostja, Tranquillus Andronicus világi ember volt, aki nem sokat törödött a templommal, társaskáptalannal; a romlás tehát már az ő idejében megkezdődött. Maga a török hódító iparkodott a hódoltsági területnek jobbágyok által való műveltetésére, hogy adót szedheszen tőlük: azért találkozunk itt-ott a birtokok valamely jövődelmezőségével. Egyes batalmas urak is felhasználták a zavaros időket arra, hogy a prépostság birtokaira stratégyék erőszakos kezükét. 1560-ban Marcaltői Miklós ellen perelt e címen a prépostság adminisztrátora.⁵⁸⁾ A 17. század elején Bethlen Gábor hadai foglalták el a prépostság birtokait. Sennyey Gáspár soproni főkapitány 1620-ban 1300 forint hadisarc lefizetése után Páli, Deák-földe birtokot Szerdahelyi György és Körmendy Pál nemes uraknak adta, illetőleg e birtok szabad élvezetében megerősítette.⁵⁹⁾ Dallos Miklós politikai iratai szerint 2500 forintért jálogositotta el Bethlen Gábor Pálit Körmendy Pálnak. Ez összegből 2000 forintot Bethlen katonáinak fizetett le, 500 forintot pedig saját hűséges szolgálatának jutalmául számithatott fel.⁶⁰⁾ Mikorra a prépostság javai ismét visszakerültek törvényes uruk kezébe, más nehéz viszonyok akadályozták a pápói társaskáptalan visszaállítását.

Meg kell emlékeznünk arról is, hogy a kurucjárás is erősen sujtotta a prépostságot. Birtokait ugyan nem foglalták el, de erős hadisarccal rótták meg, mikor Győr, Sopronmegye a kuruc csapatek birtokában volt.⁶¹⁾

⁵⁶⁾ U. o. 7. Tárcs. 629. sz.

⁵⁷⁾ U. o. 9. Tárcs. 776. sz.

⁵⁸⁾ U. o. 2. Tárcs. 246. sz.

⁵⁹⁾ U. o. III. Cth. 124. sz.

⁶⁰⁾ Dallos Miklós püspök politikai és diplomáciai iratai 1618–1626. 161. I. Feljegyzése azon magyarországi, nagyrészt egyházi javaknak, melyeket Bethlen Gábor erdélyi fejelem az 1619–1621. években elidegenített.

⁶¹⁾ Győri kápt. m. Ivt. Káptalan V. Számadókönyv több feljegyzése.

A prépostság mai birtokviszonyai és terhei.

A birtokok századok folyamán keresztül több változáson mentek át. A hasznos jogok: malom, fürdő, vásárgog megszűntek; a tized jövődelmet országos törvény törölte el; a tizedváltságot az 1914—1918. évi világháború okozta pénzromlás semmisítette meg; a halastavat a vizek szabályozása szüntette meg. A művelés alatt álló földterületek kisebb-nagyobb eltolódásokat szenvedtek: Dág, mai nevén Deákpuszta, beleolvadt a pálii birtoktestbe; Miklósfalva (Szentmiklós, v. Miklósfa) valószínűleg azonos a pápói birtok Deszkaház düljével. Vicafölde, a mai Beled szomszédságában levő kis Vica falu határában lehetett, de idővel kiszakadt a prépostság birtokából.

A prépostság birtokát a vagyonváltság és birtokreform előtt a következő táblázat mutatja:

1. Páli.

Jelenlegi birtok	1106 kat. hold	1410 □-el	15.790-13 K kat. fizita jövedelemmel,
Vagyonváltságra	162 " "	779 "	2.658-97 K " "
Eredeti birtok	1269 kat. hold	599 □-el	18.749-10 K kat. fizita jövedelemmel

2. Écs.

Jelenlegi birtok	657 kat. hold	581 □-el	3.573-99 K kat. fizita jövedelemmel,
Házhelyre leadva	19 " "	562 "	398-34 K " "
Eredeti birtok	676 kat. hold	143 □-el	3.972-33 K kat. fizita jövedelemmel.

3. Pázmándfalu.

Jelenlegi birtok	80 kat. hold	854 □-el	1.008-16 K kat. fizita jövedelemmel,
Vagyonváltságra	3 " "	1464 "	46-90 K " "
Házhelyre leadva	3 " "	1200 "	37-50 K " "
Eredeti birtok	88 kat. hold	321 □-el	1.092-56 K kat. fizita jövedelemmel

4. Pápóc.

Jelenlegi birtok	631 kat. hold	728 □-el	2.822-27 K kat. fizita jövedelemmel,
Vagyonváltságra	122 " "	1532 "	1.215-57 K " "
Házhelyre leadva	13 " "	574 "	109-64 K " "
Eredeti birtok	767 kat. hold	1134 □-el	4.147-48 K kat. fizita jövedelemmel,

Összesítés:

Hely:	Birtok kat. holdban:	Kat. fizita jövedelem:
Páli	1269 kat. hold	599 □-el
		18.749-10 K
Écs	676 " " 1143 "	3.972-33 K
Pázmándfalu	88 " " 321 "	1.092-56 K
Pápóc	767 " " 1134 "	4.147-48 K
Rábaszebes	6 " " 129 "	85-13 K
Összesen:	2808 kat. hold	126 □-el
		28.046-66 K

A püspökségi birtokok az 1938. március 20-i állapot szerint
(a püspöci hűtőhelyek nélkül).

	Számító	Kent	Réz	Legelő	Erdő	Adómentes terület	Osszes terület	Kat. listita jóvedelem
1. Páli	695 h 957 öi	1 h 335 öi	—	—	116 h 195 öi	278 h 343 öi	15 h 1190 öi	1106 h 1420 öi
2. Esz	263 h 568 öi	—	1182 öi	—	45 h 587 öi	332 h 244 öi	15 h 1000 öi	657 h 581 öi
3. Pázmánd. falu	49 h 1096 öi	—	—	29 h 1159 öi	—	—	1399 öi	80 h 854 öi
4. Pápóc	617 h 540 öi	—	—	—	—	6 h 1391 öi	7 h 297 öi	631 h 628 öi
5. Röhasebesi	6 h 119 öi	—	—	—	—	—	—	6 h 129 öi
	1632 h 90 öi	1 h 1517 öi	29 h 1539 öi	161 h 782 öi	617 h 578 öi	39 h 686 öi	2482 h 417 öi	23.279.78 K

A megmaradt birtokból OFB bérlet:

	Számtó		Adárcsatorna	Kat. jövedelem
Páli	31 hold 273 □-ölı	— hold	841 □-ölı	416'88 K
Zsebeháza . . .	47 " 31 "	1 "	788 "	705'99 "
Edve	19 " 155 "	— "	— "	238'72 "
Ráhasebes . . .	6 " 128 "	— "	— "	85'13 "
Pápóc	316 " 1126 "	1 "	1417 "	1675'95 "
	420 hold 114 □-ölı	2 hold	1446 □ ölı	3132'67 K

Ezen a földbirtokon kívül a világháború előtt 4%-os földtehermentesítési és koronajáradék kötvényben 459.000 korona törzstőkéje is volt, 1938. végén ilyen címen csak 15.176·11 pengőt mutatott ki a prépostság elszámolása.

Ezt a birtoktestet terheli a nagyécsfalu, pálii, pápói és pázmándfalui plébániák kegyurasága: a templomok és plébániai házak fenntartásának kötelezettsége.⁶²⁾

A kegyúri teherről tájékoztathat bennünket a következő táblázatos kimutatás:

1927-ben	7450·93 P
1928-ban	7521·73 P
1929-ben	3299 — P
1930-ban	13402·71 P
1931-ben	9403·93 P
1932-ben	3566·63 P
1933-ban	2134·41 P
1934-ben	3677·56 P
1935-ben	6935·99 P
1936-ban	2629·74 P
1937-ben	2421·60 P
1938-ban	4517·44 P

Osszesen: 67.161·67 P

Átlag 1 esztendőre csik 5596· — P.

A prépostság kegyúri kiadásain kívül a prépost préposti jövödelméből $\frac{1}{16}$ -od részben külön is hozzájárul a káptalan közös kiadásainak viseléséhez. Ez az immár állandósult leginkább közös jótékonykodásra fordított hozzájárulás 700—1100 pengőig fokozott évi terhet jelent. 1924 óta a szentadalberti préposttal együtt 1938. végéig kártalanította az örkanonokot azért a javadalomcsökkenésért, mely a trianonai békeparancs következtében csehszlovák impérium alá került balonyi birtok elvész-

62) Bagats János dr. pápói prépost adatai nyomán.

tésével érte. Erre a kártalanításra a balonyi birtok visszszányeréséig kerek számban 15.000 pengőt fordítottak a pápói prépostok.

A 19. század közepén nagy változás történt a prépostság jövődelmények haszonélvezetében. Karner Antal püspök az 1852-ben megüresedett préposti stallumot nem töltötte be, hanem jövődelmét a papi pályára készülő gimnáziumi ifjak segélyezésére és neveltetésére fordította. Simor János györi püspök e tényből indult ki, mikor 1857-ben a római Szentszéknek és az apostoli királynak beleegyezést kérte, hogy a prépostság jövődelménék ^{1/4}, részét kisebb papnevelőintézet fenntartására fordithassa. A Szentszék 1857. június 13-án, az apostoli király 1857. szeptember 20-án kelt okiratában hozzájárult a püspök tervéhez.⁽⁶³⁾) Ez idő óta a tényleges prépost a jövődelemnek csak ^{1/4}, részét élvezí, ^{3/4} része pedig a kisebb papnevelőintézet fenntartására szolgál. Az egész birtokot az 1936. évben telkkönyvvileg a szemináriumra iratta át a püspök a prépost kérésére; de továbbra is a prépostot illeti a birtok kezelésének joga és jövődelmények ^{1/4} része.

A prépest kinevezésének joga. Az alapítólevéllel ellenkező kinevezések.

A Kálmán püspök által 1365-ben kiadott alapítólevél világosan elrendeli, hogy a prépostot a györi székesegyházi káptalan tagjai közül a györi püspök nevez ki.⁽⁶⁴⁾) Az egyháj jog az intézmények alapításakor megszabott feltételeket mindenig elfogadta és törvényként tisztelte. A pápói prépostság alapítását külön is jóváhagyta V. Márton pápa. Századok folyamán mégis többször esett sérelem az alapítólevél rendelkezésén. A pápai reservatiók korában, az alapítás után alig 33 évre, 1393-ban IX. Bonifác pápa Zsigmond király kérésére Kápolnai Ábrahám nyitrai kanonoknak adta a prépostságot. Nem tudjuk megállapítani, hogy e prépost nyert-e kanonoki stallumot is a györi káptalanban. Eddig ismert okmányaink nem sorolják fel őt a györi kanonokok között. Az alapítólevél megsértését látjuk Szathmáry Ferenc györi püspök intézkedésében is, aki 1502–1508. években

⁽⁶³⁾) Függelék: 4. és 5. sz. okiratok.

⁽⁶⁴⁾) ... unitis de Collegio seu Capitulo ecclesie nostre Jauriensis et non aliunde in prepositum assumatur per nos et nostros successores preficiatur et canonice insitutatur...

a maga számára foglalta le — ismeretlen célból — a prépostságot jövődelmével együtt. 1531-ben, mikor a győri püspöki szék üresedésben volt és javait I. Ferdinánd király adományából a nem katolikus világi Bakits Pál győri várkapitány birtokolta, saját titkárának, Tolnay Mátyásnak adta a prépostságot, jöllehet volt törvényes prépost is, aki azonban mint János királypárti ember nem jöhettet Györré, hol a Ferdinánd-párti várkapitány parancsolt. Az is valószínű, hogy e Tolnay Mátyás világi ember volt. 1541-ben Ferdinánd király a maga világi titkárát erőszakolta be győri székeskáptalani stallumba és a pápói prépostság birtokába, Ujlaky Ferenc püspök tiltakozása ellenére.⁶⁵⁾ 1563-ban Gregoriánusz Pál püspök előttünk ismeretlen okból Fochter Farkas soproni plébániósnak adta a prépostságot kanonoki stallum nélkül; de 1565-ben kénytelen volt öt megfosztani e javadalmától.

A 17. században, a török hódoltság idejében a birtokviszonyok is, a jogi állapotok is bizonytalanok voltak; a hatalmasok minden megtehettek, az erőtlenek alig találtak védelmet. Nádasdy Ferenc gróf országbíró, Vasmegye főispánja, Fogaras őrökös grófja, elég erősnek érezte magát arra, hogy a pápói prépostság birtokait katonai erővel elfoglalja, és az alapítónővel való nemzetiségi rokonság címén a prépostkinevezés jogát is magának követelje. Losy György esztergomi kanonokat tényleg ki is nevezte préposttá 1654-ben, nyéki Vörös Mátyás prépost halála után. Püske János győri püspök tiltakozott e jogtalan eljárás ellen, Nádasdyt úgy a prépostság javainak bitorlásától, mint a prépost kinivezésétől, Losyt pedig annak elfogadásától tiltotta.⁶⁶⁾ Losy nem is lett tényleg prépost. Valamely megegyezés jött azonban létre a püspök és Nádasdy között a prépostság betöltésére vonatkozólag, mert 1664-ben Matkovich Mihályt, 1663-ban Gallovich Istvánt ö nevezte ki préposttá. Mikor azonban 1668-ban is gyakorolni akarta »kinevezési jogát«, Széchenyi György, az erélyes, megalkuvást nem ismerő győri püspök nem fogadta el Nádasdy jelölését, hanem maga nevezte ki a prépostot. Erre Nádasdy Ferenc a csornai konvent előtt tiltakozott a győri püspök eljárása ellen, és bizonyítani akarta azt a történeti valótlanságot, hogy ösei megszakítás nélkül gyakorolták a prépost kinevezésének jogát minden-

⁶⁵⁾ A prépostokról bírósági fejezetben bővebben szólunk erről.

⁶⁶⁾ Győri kápt. hit. h. Ivt. 10. felvall. jk. 555—6. l.

addig, míg protestánsokká nem lettek, csak akkor ragadták magukhoz a győri püspökök e jogot. Ő azonban 1654-ben ismét visszaszerezte és gyakorolta is jogát; ugyanekkor Püsky János püspökkel egyességet is kötött a kinevezési jogra vonatkozólag.⁶⁷⁾ Széchenyi György az alapítólevél és háromszázados gyakorlat által biztosított jogából nem engedett. A Nádasdy-család jószágvesztése után magától megszűnt e kérdés további bolygatása.

A 18. század elején Keresztély Ágost püspök nem vette figyelembe az alapítólevél rendelkezését, mikor nem a káptalan tagjai közül nevezte ki a prépostot: 1701-ben Erdődy Ádám László grófot nevezte ki préposttá és egyuttal győri kanonokká, aki aztán nyitrai püspök korában is megtartotta a prépostságot és kanonoki stallumát.

A 18. század második felében a királyi helytartótanács ismét felszínre hozta a préposti kinevezés jogának kérdését. Mikor Mária Terézia királynő a kanonokok kinevezésének jogát magának tartotta fenn főkegyuri jogára való hivatkozással, a pápói prépost kinevezésének jogát is főkegyuri jogai közé sorozta a helytartótanács és a kir. kamara okfejtésével. Zichy Ferenc gróf győri püspök erényesen védelmezte jogát, melyet 1773-ban a pozsonyi királyi bíróság is elismert.⁶⁸⁾ Mégegyeszer beleavatkozott a helytartótanács a győri püspök jogába: 1805-ben széküresedés alkalmával felhívta a káptalant, hogy a pápói prépostságra vonatkozólag tegyen előterjesztést. A káptalan előterjesztése alapján a király Somogyi Lipót győri kanonokot nevezte ki préposttá. Somogyi 1806-ban szombathelyi püspökké lett, de a király engedélyével a pápói prépostságot és kanonoki stallumot megtartotta addig, míg székesegyházát teljesen fel nem építette.⁶⁹⁾ Ezen alapon Bóle András, az új szombathelyi püspök is kérte székesegyházának dotátiójául a pápói prépostságot. Juránits Antal győri püspök azonban tiltakozott jogának ilyenmi megsértése ellen. I. Ferenc király 1829-ben elismerte a győri püspök prépostkinevezési jogát.⁷⁰⁾ Ez időtől fogva háborítatlanul és szabályszerűen gyakorolta a püspök a prépost kinevezésének jogát.

67) Győri kápt. m. tvt. Pápáki prépostság okm. II. Cih. 80—81. sz. — U. o. 9. Tárcs. 797. sz.

68) U. o. Tárcs. 836. sz.

69) U. o. 10. Tárcs. 879. sz.

70) 1872. évi Zalka János püspök-féle Can. Visit. 37. l.

Pápóci prépostok.

A prépostság története beleszövödik a prépostok működésébe: azért a forrásainkban feltalálható adatokat lehetőleg részletesen iparkodunk az egyes prépostoknál felsorolni.

1366—1398. Zödi (Zendi) István az első prépost, akit Kálmán püspök az alapítólevél kiadása után kinevezett, gyűrű küldése által be is iktatott és helyét a karban az örkanonok után következő sorban jelölte meg. Első gondjai közé tartozott a prépostsági birtokügyek rendezése. Nagy Lajos király 1368-ban a szentmártoni konvent által birtokba iktatta. Mint törvényes haszon-élvező még ez évben Margit asszony óhajtására Bebek István országbíró közbejöttével visszakövetelte Tar Jánostól a zálogban birt két Pálit és Sárásd nevű birtokot.⁷¹⁾ Amde a nehéz gondokkal küzdő alapítónő, Gelsey Margit szükségletére kénytelen volt a prépost a két Pálit ismét elzálogoztatni. Árvízalaki Lávlió besztercei gróf fiának, Óbuda várnagyának. 1373-ban 350 forint zálog mellett továbbra is a gróf kezében hagyta e jöszágot.⁷²⁾ 1371-ben Gelsey Margit nevében egyezkedett Kontra Ger-gellyel és feleségével, néhai Nagy Pál leányával a nagy-écsei félbirtok ügyében, mely a Bebek István országbíró előtt kötött egyesség szerint Kontra Pál fiának, Jánosnak magvaszakadtával Margit asszonyra szállt vissza.⁷³⁾ 1372-ben a pázmándi félbirtokot Gelsey Margit és a győri káptalan beleegyezésével cserélte Alárd zirci apát szent-miklósi félbirtokával.⁷⁴⁾ Arról nem szólnak okirataink, hogy e csere tényleg létrejött-e, vagy talán később meg-másult-e. Annyi bizonyos, hogy a pázmándi birtok mai napig a prépostság kezén van, a miklósfai (szentmiklósi—miklósfalvi) vasmegyei birtokról pedig később em-lítés sincs a prépostsági jöszágok között. 1372-ben Székely Miklós országbíró István prépost kérésére elrendelte a nyuli határ kiigazítását, melynek alapján István prépost a leveldi perjellel megegyezett a határkérdésben.⁷⁵⁾ Itt az écsi határról lehet szó, mely a nyulival érintkezett. 1377-ben Péter győri püspök a pápóci és

⁷¹⁾ Pápóci prépostság lvt. III. Cth. 102. sz.

⁷²⁾ Nagy Imre: Sopron várm. tört. Oklvt. I. 404. 1.

⁷³⁾ Pápóci prépostság lvt. II. Cth. 55. sz.

⁷⁴⁾ U. o. 7. Tárcsa, 647. sz.

⁷⁵⁾ U. o. III. Cth. 103. sz.

szentmiklósi tized birtokában megerősítette István prépostot,⁷⁶⁾ mert a prépostság alapításakor kapta és rá is szorul, dignitása-personatus meg is kivánja e jövődelemtöbbletet. Egyházi működéséről, életéről nem maradtak ránk feljegyzések. Mint káptalani hitelesítői kiküldöttet találkozunk 1382-ben, mikor Hédervári István felvalásánál tanuskodott.⁷⁷⁾ Györött tiszteletnek és megbecsülésnek kellett örvendenie, mert utcát is neveztek el róla, mely »István prépost-utca« néven még 1512-ben is ismertes.⁷⁸⁾

1398–1418. Kápolnai Abrahám. Zödi István prépost halála után 1398. július 1-én IX. Bonifác pápa nevezte ki őt mint nyitrai kanonokot pápói préposttá Zsigmond király kérésére. A kinevező okmány felemlíti, hogy nyitrai kanonoki prebendája 8 márka, a prépostság jövödelme pedig 50 márka.⁷⁹⁾ Azt is megjegyzi a bulla, hogy a prépostság *kuraia*, vagyis prépostsági káptalana lelkészességgel kapcsolatos, a prépost dignitása pedig *principalis*, vagyis a káptalani méltóságok között foglal helyet. A györi káptalan által 1399-ben átiratta Gelsey Margitnak 1368. évi ama rendelkezését, mely főképen a pápói kolostor kiépítésére, László testvér és Péter perjel javára tett adományokra vonatkozott.⁸⁰⁾ 1405-ben a Nádasdy-nemzettségből származó Gercsei Pethő testvérekkel gyűlt meg a baja. Ezek a két Páli birtokot akarták elfoglalni, amitől bírói úton tiltotta el őket.⁸¹⁾ Gondosságát jellemzi az a tény, hogy 1412-ben, valószínűleg az ő kérésére készítette el Héderváry János püspök a pápói kanonokok szabályzatát, *Constitutióját*.⁸²⁾ Szerző ember is volt: 1416-ban 140 arany forintért telket vett hozzávaló kúriával együtt Pápay György fiától, Jánostól és Bíró Antaltól, amely telek és kúria valamikor Veszprémi Mihály györi kanonoké volt.⁸³⁾ Molnár Péter fia, György 1419. jan. 10-én kéri a pápától az Abrahám halála foly-

76) U. o. II. Cth. 86. sz. Fejér C. D. 9/3. 168. 1.

77) Hédervári családi oklvt. I. 90–91. 1.

78) Györi kápt. m. Ivt. 1. Téka, 1083. sz.

79) Monumenta Vaticana Hung. IV. IX. Bonifác bullái 1396–1404. 77. 1.

80) Györi kápt. m. Ivt. Pápói prépostság oklvt. II. Cth. 69. sz.

81) Nagy Imre: Sopron vármegye tört. I., 573. 1.

82) Pápói prépostság oklvt. I. Tárcsa, 190., 192. sz.

83) U. o. II. Cth. 59. sz. — I. Tárcsa, 193. sz.

tán megüresedett prépostságot: tehát 1418-ban halhatott meg Ábrahám.⁸⁴⁾

1418–1419. *Roh mester*, a Lajos király által alapított fehérvári kápolna kaplánja, pápói prépost és a pápói Szent Ágoston rendjén levő szerzetesek kolostorának perjele. Mint perjel csak adminisztrátora a prépostságnak, a préposti stallum üresedése esetén, és csak e címén irják okirataink prépostnak. A Nádasdy nemzetégből leszármazó Gersci Pethők; László, Pethő és Dénes 1419-ben tiltakoztak ellene, hogy Pápocot, Mighalocot, Nagymákfát, Hosszupaah, más néven Németpaah, Szentandrásphaah és Sárfőmezőt Zalamegyében és Vasmegyében, továbbá a »Berek«-ben levő Dersét, a Györmegyében fekvő Pázmándot és Éceset, a Sopronmegyében levő két Pálit, el ne zálogositsa, el ne adja és senki meg ne vegye. Ugyanettől tiltják Mezőlaki Zámbó Lászlót és Bakodi György deák feleségét.⁸⁵⁾

A következő években meglehetősen zavaros képet mutatnak okirataink a prépostokról: ugyanazokban az években ugyanis két prépostot is ismerünk; egyiket a pápai követ nevezte ki, a másikat a győri püspök, és mindenki pápai megerősítésért folyamodott Rómába.

1419–1442. *Balázsfa Gergely*. Elsőizben 1419-ben említi nevét okiratunk, mikor a győri káptalan Zsigmond király parancsára beiktatta őt és kanonokjait a nagyécsi birtokba.⁸⁶⁾ Maga mondja, hogy a prépostságot a magyarországi pápai követtől kapta. Nem is érezte magát biztonságban a prépostság birtokában, mert 1424-ben szept. hó 10-én újból kérte a pápai megerősítést. A káptalan sem ismerte el a prépostsággal összekötött kanonoki stallum jogos birtokosának, mert pert indított ellene, de a pert a prépost megnyerte.⁸⁷⁾ A püspök a pré-

⁸⁴⁾ Dr. Lukesics Pál: A XV. századbeli pápák oklevelei. I. köt. V. Márton pápa (1417–1431.), 76. 1.

⁸⁵⁾ Nagy Imre: Sopron vármegye ikt. I., 573. — Zalai oklvt. II., 416. 1. 1419. febr. 2. — Somogy vármegyének a Dráván től is terjedő vízöntőes, mozsarnas, közben-közben fával beültetett, ligetes részét nevezik »Berek«-nek. Még ma is ismeretes a »Berek«, de a vizek lecsapolással meglisébbedett és nincs felhőtő területé válta.

⁸⁶⁾ Győri kápt. m. ikt. Pápói prépostság okiratai. II. Cth. 92. sz. 1. Tárcsa 194. sz.

⁸⁷⁾ U. o. 1. Tárcsa 189. sz. — Lukesics Pál dr.: A 15. századi pápák oklevelei. V. Márton pápa. 171. 1.

postságot Domonkos fia Pálnak adta.⁸⁸⁾ A pereskedésnek két okát adják okirataink: a prépostságot nem a püspök adta Gergelynek, aki az adományozásra az alapítólevél szerint illetékes; és prépostsága mellett a lelkipásztorkodással összekötött sermeni plébániát is megtartotta és így kanonoki stallumának birtokát jogtalannak tartotta a káptalan.⁸⁹⁾ Hatalmas pártfogója — úgy látzik — minden támadás ellen megvédelmezte, mert tövábbra is a prépostság és kanonoki stallum birtokában találjuk. Birtokainak védelmében 1424-ben Zsigmond király elé perbe idézte Ostfi Gergelyt, aki a két Páli, Dág, Vicafölde nevű jáoszágait hatalmasan elfoglalta.⁹⁰⁾ Prépostsága idején fellángolt már a prépost és a pápóci remeték között soká huzódó birtokper. Mivel a szerzeteseket a birtokszerzéstől eltiltotta a Szentszék, az alapítónő rendelkezése szerint a prépost magának követte a perjelség birtokait. 1425-ben Zsigmond király kérvényre V. Márton pápa Molnári Kelemen györi püspökre bizta a per elintézését. A püspök a prépost igazát állapította meg, és az ítélet végrehajtásával általános helynökét, Domonkos rábaközi főesperest bizta meg.⁹¹⁾ IV. Jenő pápa is a prépostot vette pártfogásába és 1438-ban megerősítette a pápóci és szentmiklósi tized birtokában.⁹²⁾ 1438., 1439. években Pápóc, Sebes, Elk (ma Csönkás-puszta néven ismeretes Szentpéter határában), és a többi birtok tulajdonjogában is öt erősítette meg a szerzetesek követelésével szemben. Az ítélet végrehajtását Gergely milkovi püspökre bizta.⁹³⁾ Az ítélet nem hozta meg a békességet. 1440-ben Miklós capuai kardinális Erasmus pápóci perjel panaszára a prépostot idézte perbc, és a perjelség javára vonatkozó okiratok bemutatására kötelezte.⁹⁴⁾ Hazai főhatóságaink is a szerzeteseket vették pártfogásukba. 1442-ben Héderváry Lörinc nádor — a prépost ellenmondását figyelembe sem véve — elrendelte a szerzetesek birtokbaiktatását.⁹⁵⁾ Prépostságának biztos időtartamát nem tudjuk pontosan megállapítani.

1419—1425. Molnár Péter fia György törvényles pré-

⁸⁸⁾ U. o. 183. l.

⁸⁹⁾ U. o. 185. l.

⁹⁰⁾ Nagy Imre: Sopron várm. tört. oklvt. II, 76. l.

⁹¹⁾ Pápóci prépostság oklvt. I. Cth. 1. — III. Cth. 109. sz.

⁹²⁾ U. o. I. Cth. 2. sz.

⁹³⁾ U. o. I. Cth. 4. sz. — Hazai okmt. 2., 275. l.

⁹⁴⁾ U. o. 8. Tárcs. 727. sz.

⁹⁵⁾ U. o. 8. Tárcs. 730. sz.

postnak tartja magát, mert a prépostságot a jogos adományozó győri püspök adta neki, e címen kéri 1419. jan. 10-én a pápai megerősítést is.⁹⁶⁾ Nincs okiratunk arról, hogy e megerősítést megkapta volna. A győri püspök mégis törvényes prépostnak tartotta őt, mert 1425-ben az ő halálára hivatkozva adta a prépostságot *Domonkos fia Pálnak*, akinek győri kanonoki stalluma és föesperesége volt már, és egyúttal a Szent Katalin-oltár igazgatóságát is birta.⁹⁷⁾ Pál azonban nem jutott a prépostság birtokába, mert 1427. júl. 11-én újból kérte azt azon a címen, hogy Gergely kettős, kúrával összekötött javadalmá miatt jogtalanul birja a prépostságot.⁹⁸⁾ Gergelyt azonban nem tudták a prépostság javadalmából kimozdítani.

1450—1457. Máté. A birtokviszonyok bizonytalanságára való tekintettel V. László királytól a prépostság javaira vonatkozólag új adománylevelet kért és nyert, melynek alapján a győri káptalan be is iktatta őt birtokaiba.⁹⁹⁾ Királyi kiváltságképpen jobbágysáit felmentette a király az idegen bíróságok joghatósága alól,¹⁰⁰⁾ sőt az 1442. évi birtokbaiktatás ellenére nekiadta a perjelség összes jószágát.¹⁰¹⁾ Eesen a székeskáptalan is a birtokosok közé tartozott; a káptalani birtokrészben Máté prépost hatalmaskodást követett el, amiért 1452-ben a káptalan perbe idézte őt.¹⁰²⁾

1458—1465. Antal. Mátyás király 1459. évi rendelkezése emlékezik róla, melyben Peleskey Lukácsnak, a Szent Ágoston-rendűk tartományi főnökének megparancsolta, hogy a prépost ellen a római kúrián folytatott perét a hazai egyházi bíróság elé terjessze.¹⁰³⁾ 1463-ban Antal prépost a perjelséghez tartozó jószágokra vonatkozólag Mátyás király rendeletére kiegyezett Bertalan tartományi főnökkel.¹⁰⁴⁾ 1465-ben pálii tiszttiselői hatalmaskodást követtek el Kanizsay Imre, Miklós és László szili jobbágynai ellen, aminek orvoslására Országh Mihály

⁹⁶⁾ Lukács: Pál i. m. 76. l.

⁹⁷⁾ U. o. 181. l.

⁹⁸⁾ U. o. 195. l.

⁹⁹⁾ Pápoči prépostság oklvt. I. Cth. 24. sz. — II. Cth. 62. sz.

¹⁰⁰⁾ U. o. I. Cth. 23. sz.

¹⁰¹⁾ U. o. I. Cth. 23. sz. — V. Házi Jenő: Sopron város tört.

IV. 248. l. — Házi hihetően Mátyásnak nevezi a prépostot.

¹⁰²⁾ Győr kápt. hit. h. Ivi. 24. Lad. G. Fase. 350. sz.

¹⁰³⁾ Pápoči préposts. oklvt. I. Cth. 28. sz.

¹⁰⁴⁾ U. o. II. Cth. 63. sz.

nádor tanuvallatást rendelt el.¹⁰⁵⁾ Nem tudjuk, hogy 1465. után is birta-e még a prépostságot.

1470 – 3-ban Sárkóz Györgyöt találjuk a prépostok között, aki a Lajos király által épített fehérvári kápolna káplánja, pápoci prépost, és a pápoci kolostor perjele is egyuttal. Gersei Pethő László fiai, Miklós, Pethő és György tiltakoztak ez évben ellene, hogy a prépostság és perjelség birtokait el ne adja, el ne zálogositsa. Hasznlóképpen tiltották ettől Mezőlaki Zámbó László fiát, Jánost, és Bakodi György deák feleségét, épen úgy, mint 1419-ben.¹⁰⁶⁾ Mint perjel szintén csak adminisztrátoru lehetett a prépostságnak és e címen nevezhettek prépostnak. Azt tudjuk még felelőle, hogy 1465-ben is a fehérvári Szent Katalin-kápolna igazgatója volt.¹⁰⁷⁾

1473 – 1479. Miklós. Kevés adat maradt ránk életét illetőleg. Benedek hántai prépost, györi kanonok és Orbán püspök általános helynöke 1482-ben Tamás pápoci kanonok kérésére irásba foglalta Miklós prépostnak három év előtt tett szóbeli végrendeletét. Meszlényi Ferenc, a győri székesegyházból levő Szent István király-oltárának igazgatója, és Meszlényi Bálint, a Mindenszentek oltárának igazgatója vallották, hogy Miklós prépost három évvel előbb écsi házában halálos betegen feküdt és előttük végrendelkezett. A többek között 100 arany forintot hagyott a pápoci plébániának szöllővételre alapítványul, hogy érette minden szombaton nagymisét mondjon a plébános; 200 arany forintot hagyott a győri Szent Imre-oltár házának javítására; mivel ő maga is igazgatója volt korábban ez oltárnak; 200 forintot pedig a győri székesegyháznak hagyott.¹⁰⁸⁾ 1479-ben a szentmártoni konvent Mátyás király parancsára hatalmaskodásért perbe idézte Miklós prépostot, mivel a győri káptalan gyirmói jobbágyaival (Fekete Bálint, Polgár Bálint, Samel István, Lengyel Lörinc és István jobbágyokkal) rátámadt Felpéci Antal, Dénes és István, és Berseni Markos Péter feleségének, Erzsébet asszonynak házára.¹⁰⁹⁾ E két adaton kívül egyéb feljegyzést nem találtunk felőle okiratainkban. Abból a tényből, hogy 1482-ben a végrendeleti

105) U. o. II. Cth. 93. sz.

106) Zalai oklvt. II., 416. l. — Körmendi lvt. II. 9.

107) Komárom vármegye lvt. Vegyes perek, 63. II. 19. Kiadta: Alapi Gy. Komárom m. Középkori oklevélei 82–83. l.

108) U. o. III. Cth. 110. sz.

109) Nagy Imre: Sopron várm. levéltáranak okl. gyűjteménye. I. 129. l.

tanuk vallomása alapján Tamás pápóci kanonok plébános írásba foglaltatta Miklós prépost rendelkezését, urra kell következtetnünk, hogy 1479-ben meghalt. Különben nem lett volna szükség a szóbeli végrendelet írásba foglalására. Schogg Kristóf pápóci prépost elődeiről írt tanulmányában Miklóst 1492-ig sorolja fel a prépostok között;¹¹⁰⁾ forrásra azonban nem hivatkozik. A közbeeső 15 évi időt nem tudjuk kitölteni okiratszerű adatok hiányában.

1494–1497. Györkönyi Zsigmond. Prépostságának kezdő évét nem ismerjük. 1494-ben találkozunk nevével elsőízben, mikor a györi választott bíróság előtt folyt pere kanonokjaival az écsi három szöllő, a pázmándi rét és az écsi halastó jövödelmények ügyében.¹¹¹⁾ Ugyanekszak az ő idejében adta Edvy János pápóci két jobbágytelkét a préposti egyháznak, a bennc engedélyezett sirboltért viszonzással.¹¹²⁾ Meghalt 1497-ben.¹¹³⁾ Tolnamegyei származású. (Csányi III. 409.)

1497–1502. Istrán. Családi nevét nem ismerjük. Ismételten azt mondják róla forrásaink, 1497.-, 1499.-, 1500-ban, hogy nem kanonok (*non est canonicus*), és hogy állandóan távol van: szért a kanonoki jövödelemből többször nem is ad neki a káptalan osztalékot.¹¹⁴⁾ E körülmenyből arra következtetünk, hogy idegen javadalmas, talán világi ember, aki a káptalanba nem is installáltatta magát, csak a prépostság javadalmát haszonélvezte. — Semmi egyéb adatot nem tudtunk róla találni eddig ismert okiratainkban.

1502–1508. Szathmáry (Babách) Ferenc györi meggéspüspök. A nagyécsi Káróhorogja, másként Gerencsér, nevű erdő ügyében a szentmártoni konvent által eszközölt tanúvallatási okiratban több tanú Szathmáry Ferenc györi püspököt egyenesen pápóci prépostnak mondja és azt vallja, hogy a prépostság és káptalan közös tulajdonát tevő erdőből ő tiltotta ki a káptalan jobbágyait.¹¹⁵⁾ Ezzel az okirattal egyezik a székeskáptalani 1. számadókönyv nemleges tanúsága, mely szerint ezekben az években az osztozkodó kanonokok között a pápóci prépost

¹¹⁰⁾ Pápóci préposts. Ivt. I. Tárcs. 237. sz.

¹¹¹⁾ I. o. II. Cth. 64. sz. I. Tárcs. 206. sz.

¹¹²⁾ I. o. I. Cth. 212. sz. — II. Cth. 71. sz.

¹¹³⁾ 1876. évi györi egyházm. névtár.

¹¹⁴⁾ Györi kápt. m. Ivt. I. Szám. k. 47., 53., 56., 60., 108., 112., 115., 116. II.

¹¹⁵⁾ Pápóci préposts. Ivt. II. Cth. 94. sz. — I. Tárcs. 412. sz.

nem fordul elő. Szathmáry püspök, úgy látszik, magának tartotta fenn egy időre a prépostságot és annak jövödelmét, de a kanonoki stallumot másnak adta.

1508–1519. Szathmáry Ferenc, valószinű, hogy elődjének, a györi, ugyanazon nevű püspöknek rokona. Személyes adatait nem ismerjük. A pannonhalmi főapáttal hosszadalmas perbe keveredett écsi halastava miatt. A káptalannal egyetértve ugyanis Écsen halastavat létesített, melynek medréit megfelelő töltéssel vétette körül. Az Écsen keresztül folyó Bakonyér szolgáltathatta a tónak szükséges vizét, mely még malom hajtására is alkalmasnak bizonyult. A tó létesítése ellen a főapát azon a címen tiltakozott, hogy a prépost főapátsági területet foglalt el tavával. 1515-ben Alföldy Péter várbiró és Ethe János várnagy által széthányatta a tó töltését, a tavat pedig meghalásztatta. Ezért Szathmáry prépost Ulászló király parancsával perbe idézte a főapátot.¹¹⁶⁾ A peres ügy befejezését nem ismerjük. 1518-ban II. Lajos király által újra megerősítette a prépostság adomány leveleit.¹¹⁷⁾ Az osztozkodó kanonokok között 1519. július elején (Szent Margit és Szent Elek napja között) találkozunk nevével utoljára.¹¹⁸⁾ Átment az esztergomi káptalanba, ahol 1521–1530-ban honti főesperes volt.¹¹⁹⁾

1519–1524. gersei (chersei) Pethő Gergely. Első ízben 1519. július 29-én találkozunk vele, mint pápoci préposttal a bolognai egyetem tanulói között.¹²⁰⁾ Gelsei Margitnak rokonságából, a Nádasdy-nemzetseg gersei ágából származott; valószinüleg e címen nyerte el a prépostságot és a györi kanonoki stallumot. 1520-ban egész éven át helyettesítette a káptalan a karban, helyettesének 2 forintot fizetett ki kanonoki jövödelméből.¹²¹⁾ 1522-ben Oculi vasárnap után való szerdán az osztalékból állandó távollété miatt csak 1 forintot adott neki a káptalan; nagycsütörtökön azonban egész osztalékát kiadta.¹²²⁾ Még 1523-ban is távollevőnek mondja másik okiratunk.¹²³⁾ Ebből arra következtetünk, hogy még mindig Bolognában tanult. 1524-ben Karácsony vigiliáján még

¹¹⁶⁾ U. o. 7. Tárcsa, 625. sz. — 4. Tárcsa, 410. sz.

¹¹⁷⁾ Hazai okm. II., 408. l.

¹¹⁸⁾ Györi kápt. m. Ivt. I. Szám. k. 478. l.

¹¹⁹⁾ 1876. évi györi egyházm. névtár.

¹²⁰⁾ Györi kápt. m. Ivt. VI. Cth. 216. sz.

¹²¹⁾ Pápoci préposts. Ivt. 4. Tárcsa, 416. sz.

¹²²⁾ U. o.

¹²³⁾ Káptalan. I. Szám. k. 387. l.

osztozkodott a kanonoki jövődelemből,¹²⁴⁾ többé azonban nem találkozunk nevével. Nem tudjuk megállapítani, hogy pap vagy világi ember volt-e, és hogy tanulmányainak bevégzése után hol, minő állásban helyezkedett el.

1525—1529—1540. Szathmáry Ferenc másodizben. Mint esztergomi kanonokot installálta a györi káptalan 1525-ben Pál fordulás napján györi kanonoki stallumába és a pápói prépostságba.¹²⁵⁾ Visszajött korábbi javadalmába.¹²⁶⁾ Valószínű, hogy Pethő Gergelynek, az alapítónő rokonának csak tanulása idejére engedte át stallumát és prépostságát, mikor pedig tanulmányait befejezte és talán más javadalomban helyezkedett el Pethő Gergely, visszaadta e javadalmakat Szathmárynak. Az installálás után sem jött Györré, hanem állandóan Esztergomban tartózkodott. A györi káptalan távollété miatt visszatartotta kanonoki jövődelmét, amiért az esztergomi nagyprépost által Szathmáry meg is intette a györi káptalant. A vitás kérdés elintézésére a györi káptalan Kajáry István soproni Ióesperest küldte Esztergomba. Hoszszas pert folytatott a györi káptalan ellen az écsi Gerencsér-crdő, másként Káróborogja miatt, mely a káptalan és prépost közös tulajdona volt, de Szathmáry Ferenc györi püspök prépostsága idejében kitiltotta belőle a káptalant és jobbhagyait. Most azonban a káptalan erőszakkal levágatta a neki szükséges fákat. Szathmáry prépost pedig János király által perbe idézte a káptalant 1527-ben.¹²⁷⁾ A per 1528-ban Budán a kir. kúria elé került. A káptalan helyszíni vizsgálatot kért. Löveldy Kelenben jött le a helyszínén végzendő szemlére.¹²⁸⁾ A nyilvános vizsgálat és a tanuvallomások igazolták a káptalan birtokjogát. A per folyamata alatt a káptalan sequestrum alatt tartotta Szathmáry kanonoki jövődelmét.¹²⁹⁾ 1529 után hosszabb ideig nem találkozunk nevével, azért prépostságát és györi kanonokságát is teljes biztosággal csak 1529-ig állapíthatjuk meg. Azonban a káptalani II. Számadókönyv 1540. évben és utána a tizedgabona felosztását részletezve, Szathmáryt is az osztozkodók között sorolja fel keresztnévénél jelzése nélkül. A lóbényi,

¹²⁴⁾ U. o. 653. I.

¹²⁵⁾ U. o. 696. sz.

¹²⁶⁾ Pápói préposts. Ivt. I. Tárcs. 237. sz.

¹²⁷⁾ Egyháztört. Eml. I., 301. I.

¹²⁸⁾ Györi kápt. m. Ivt. II. Szám. k. 7., 12., 14. II.

¹²⁹⁾ U. o. I. Szám. k. 722—725., 728., 730—742—3. II. — U. o. Pápói préposts. Ivt. II. Cth. 91. sz. 4. Tárcs. 412. sz.

uthali, abdai, ikrényi és védényi tizedből részesedik. Mivel azonban tüzetesen nem jelöli meg a Számadókönyv, hogy e felosztás melyik évnak jövődelméhez tartozik, csak következtetésképpen vonatkoztatjuk az 1539—1540. évre. Az ujfalui, réthii és kápii tizedről már határozottan megmondja forrásunk, hogy ez az 1539. évi jövődelméhez tartozik: tehát ekkor Szathmáry györi kanonok volt.¹³⁰⁾ Az is bizonyos, hogy a tizedből osztozkodó Szathmáry pápóci prépost is volt, mert a Számadókönyv majd Szathmáryt nevezi meg, akkor nem szól a pápóci prépostról; mikor a pápóci prépostot említi, akkor meg Szathmáry nevét nem irja ki. Elfogadható okot is találunk arra, hogy miért nincs Szathmáry Ferenc 1530—40. években a györi osztozkodó kanonokok között. Mikor Bakits Pál, Ferdinánd király híve volt Györnek és környékének ura, mint várkapitány, és a püspökség javainak haszonélvezője, akkor a János király parti cszergomiak nem jöhettek Györré. Bakits mint korlátlan hatalmú őr az ő bizalmas titkárának, Tolnay Mátyásnak adta a prépostságot haszonélvezetre. Bakits uralmának letűnése után ismét Szathmáry Ferenc került vissza a prépostság birtkába.

1531—1533. Tolnay Mátépás. Elsőizben hatalmaskodási tényével találkozunk 1531-ben, mikor a nagyecsi hegyben két év óta nem gondozott, a káptalanra, mint földesurra szállt bizonyos szöllőt a megszüreteltetett és 10 forint értékű bort vitt el róla, amit a káptalan visszakövetelt tőle.¹³¹⁾ 1533-ban mint pápóci prépost és Bakits Pálnak, a huszárok generális kapitányának titkára tanúsítja, hogy 4 kehely, ezek közül egyik Szent István kelyhe, egy ezüst kéz, ezüst füstölő, két pár aranyos ampulla zálog ellenében 200 magyar forintot áldott kölcsön Máté pannonhalmi főapátnak.¹³²⁾ Forrásaink többé nem emlékeznek róla. Világi embernek kellett lennie; a kanonokok között nem fordul elő neve.

1541—1558. Tranquillus Andronicus. Neve után ítélez olasz-dalmát származású férfiú, akitől régebben feltárt okmányaink nem tudták megállapítani, hogy felszentelt pap, vagy világi ember volt-e?¹³³⁾ Bizonyos, hogy 1534-ben már I. Ferdinánd király titkára volt, és Erdély-

¹³⁰⁾ Kápt. II. Szám. k. 253—6. II.

¹³¹⁾ Györi kápt. m. lvt. III. Cth. 125. sz.

¹³²⁾ Egyháztört. Eml. II. 301. l. — A pannonhalmi szt. Benedekrend tört. III. 71. 777. l.

¹³³⁾ Pápóci préposti okm. 8. Tárcs. 830. sz.

ben jól jövődelmező főesperességet kapott;¹³⁴⁾ de ezzel nem elégedett meg. 1540-ben sürgető kérésére Ferdinánd király felhívta az esztergomi érseket, hogy az esztergomi prépostságot vagy valamely legközelebb megüresedő mél-tóságot adja Tranquillusnak, az ö kiváló és érdemes tit-kárának.¹³⁵⁾ 1546-ban Ferdinánd megismételte ezen óhaj-tását.¹³⁶⁾ 1541-ben január 15-én emlékeztette Tranquillus Ferdinándot, hogy Erdélyben Donát halálával megüresem-dett egyik főesperesség, tehát gondoskodhatik róla. — Ugyanekkor Frangepán Ferenc egri püspök is figyel-mébe ajánlotta Ferdinándnak Tranquillust.¹³⁷⁾ Ferdinánd az erdélyi főesperesség helyett 1541-ben, kegyúri jogára való hivatkozással, a győri káptalan egyik kanonoki stal-lumát és a pápóci prépostságot adta Tranquillusnak.¹³⁸⁾ 1542. év dec. 29-én Prágából írt ez ügyben Ujlaky Ferenc győri püspöknek, jelezte, hogy a pápóci prépostságot Tranquillusnak adta; elvárja, hogy a püspök ne akadé-koskodjék e kis delegban, aki töle nagyobb adományok-ban részesült.¹³⁹⁾ Ujlaky Ferenc püspök azonban, akit a prépostság adományozásának joga illetett, nem szive-sen látta Tranquillust, nem is erősítette meg javadal-maiban. A székeskáptalan is jogtalannak tartotta a ki-rály rendelkezését, úzért 1543—44. évben a pápóci pré-postot majd távollevőnek mondja, majd a prépostságot egyszerűen üresedésben levőnek állítja.¹⁴⁰⁾ Tranquillus azonban nem adta fel vélt jogát a prépostságra vonatko-zólag. Időközben Ferdinánd király megbízásából Konstan-tinápolyban járt a szultánnál, hogy Budát és egész Ma-gyarországot 50.000 arany forint évi díj fejében Fer-dinánd számára kérje. Mivel azonban alkudások közben Ferdinánd Joakim herceget nagyobb sereggel Buda ostro-mára küldte, a szultán megharagudott, Tranquillust dur-ván megsértette, szolgáját lefejeztette, azután öt haza-küldte, hogy itthon elmondhassa: úgy tartottak, mint az ebet.¹⁴¹⁾ Visszatérése után sem tudta Ujlaky püspök beleegyezését megnyerni. 1545-ben Velenceből írt levelé-ben panaszcodik Nádasdy Tamásnak, hogy a király egye-

¹³⁴⁾ Egyháztört. Eml. II. 321. 1.

¹³⁵⁾ U. o. III. 446. 1.

¹³⁶⁾ U. o. 161. 1.

¹³⁷⁾ U. o. III. 521—2. 1.

¹³⁸⁾ Pápóci préposts. okmt. 8. Tárcsa, 830. sz.

¹³⁹⁾ Egyháztört. Eml. IV. 158. 1.

¹⁴⁰⁾ Kápt. II. Szám. k. 313., 322., 326. 1.

¹⁴¹⁾ Szilágyi Sándor: A magyar nemzet tört. V. 231. 1.

nes kivánsága után sem rendezi a györi püspök prépostságának ügyét. Ha a király nem szerez érvényt akaratának, ő tovább nem szorgalmazza a prépostságot, rábizzza magát Nádasdy jóakaratára.¹⁴²⁾ Ugyanekkor más javadalom után is járt. 1546-ban Vclencéből kérte Oláh Miklós zágrábi püspököt, hogy helyezze őt vissza zágrábi kanonoki statumába és goriciai főesperességébe, melyet a mult évben jogtalanul vettek el tőle, mik Rómában volt.¹⁴³⁾ E kérésenek elintézéséről nincs tudomásunk, a pápoci prépostságot azonban továbbra is megtartotta a püspök akarata ellenére is. 1547-ben mint pápoci prépost vette bérbe a györi káptalantól az olaszközi tizedet és 1548-ra Sárkány Antal által 42 forintot fizetett le érette.¹⁴⁴⁾ 1548-ban a képtalan misék elvégzésében helyettesítette őt a káptalan.¹⁴⁵⁾ Ez évben ugyanis Olauszországba utazott, mely alkalommal valamelyik Révay arra kérte, hogy Padovában látogassa meg a magyar tanulókat és buzditsa őket jómagaviseletre.¹⁴⁶⁾ Visszatérésénél idejét nem ismerjük. 1558-ban Nádasdy Tamás nádort, feleségét, Kanizsay Orsolyát és fiukat, Ferenceet I. Ferdinánd adománylevele alapján beiktatták Kapuvár, Léka, 3 mezőváros és 32 falu, 25 pusztai birtokába. A beiktatásnál jelen voltak Tranquillus pápoci prépost és Dénes testvér, pápoci perjel jobbágyai.¹⁴⁷⁾ Ez a tudósítás két dolgoról világosít fel bennünket: először arról, hogy 1558-ban Tranquillus még a prépostság birtokában volt; másodszor arról, hogy még ez időben is világi ember és nem felszentelt pap. Ugyanis az Oláh Miklós primás idejében, 1560-ban tartott nagyszombati zsinat előkészítő bizottsága 1557-ben a pápoci prépostság világi javadalmásának eltávolítását is követelte: ez csak Tranquillus Andronicus lehetett, aki még a következő 1558. évben is prépost volt. Ferdinánd király a zsinat előtt, 1560-ban kiadott rendeletében visszavonta és semmisnek nyilvánította az egyházi javadalmaknak világiak számára tett adományát. A zsinat pedig kiközösítés terhe alatt parancsolta meg a világiaknak, hogy a kezükön levő egyházi birtokokat adják vissza jogos tulajdonosaiknak.¹⁴⁸⁾

¹⁴²⁾ Egyházműv. Eml. 18., 446., 151. l.

¹⁴³⁾ U. o. IV. 170. l.

¹⁴⁴⁾ Györi kápt. m. Ivt. III. Szám. k. 57. l. 1547. április 14.

¹⁴⁵⁾ U. o. 58., 70. l.

¹⁴⁶⁾ Egyházműv. Eml. 18., 118. l.

¹⁴⁷⁾ Nagy Imre: Sopron várm. tört. I. 637. l.

¹⁴⁸⁾ Péterffy: Conc. Sacra Hung. II. 29., 40., 119. l.

Adatok hiányában nem tudjuk megállapítani, hogy 1553-ban, vagy 1560-ban vált-e meg Tranquillus prépostságától. Még egyszer emlékeznek róla okirataink: 1570-ben Trauból, Dalmáciából írt Veranesics Antal esztergomi érseknek. A levél bizalmashangú, baráti érzelmű. Dalmácia, nevezetesen Jadra, Spalato, Sebenico szomorú állapotát észleli.¹⁴⁹⁾ Származásáról, működéséről bővebb adataink hiányoznak. Nagy műveltségéről, széles politikai látóköréről tanuskodik az a körülmény, hogy hosszú idön keresztül Ferdinánd király mellett teljesített titkári szolgálatot; és hogy konstantinápolyi, velencei, római fontos kiküldetésekben járt el az igen nehéz viszonyok közeppette, mikor Magyarországon két király uralkodott, és a török szultán is parancsolt. Előkelőségét, kiválóságát mutatja az ország főpapjaival, fóuraival való összekötettsége. Nádasdy Tamással, Verancsics Antallal levelezett; Frangepán Ferenc egri püspök, a Révay-, a Batthyány-család egyaránt jóakarói közé tartozott.¹⁵⁰⁾ Mai megítélezés szerint azok közé tartozott, akik előkelő pártfogói befolyását a javadalmak összehalmozására használták fel. Az a kor azonban, melyben élt, ezt a hibát nem tartotta feltünőnek. A sokféle kiküldetés pedig kényszerítette őt megfelelő jövődelemszerzésre.

1558–1562 között Ujlaky Dénes testvér, a pápoci kolostor perjele adminisztrálta a prépostságot is. Mikor a nagyszombati zsinat maga és annak előkészítő bizottsága követelte a világi javadalmasok eltávolítását, és mikor Ferdinánd is kiadta idevonatkozó rendeletét, bizonyára akkor maradt a prépostság adminisztrálása is Ujlaky Dénes perjelre. 1560-ban Nádasdy Tamás előtt tiltakozott Marcaltői Miklós ellen, aki pápoci birtokain több batalmaskodást követett el ellene. Kijelenti, hogy nem mint a szerzetes egyház vicariusá, hanem mint *prépost* idézi őt törvénybe a vassári káptalan elé.¹⁵¹⁾ Ujlaky Dénest már 1550-ben a pápoci kolostor perjelének ismerjük, amikor Nádasdy Tamásnak vaddisznó küldésével kedveskedik.¹⁵²⁾ 1558-ban apátnak és ecclesie beato Marie Virginis in Pápac vicariusának nevezi őt egyik forrásunk. A perjel préposti működése nem sokáig tartott.¹⁵³⁾

¹⁴⁹⁾ Györi köpt. m. Ivt. 41. Teka, 3200. sz.

¹⁵⁰⁾ Takáts Sándor: Rajzok a török világból. II. 363. l.

¹⁵¹⁾ Pápoci préposts. Ivi. 2. Tárca, 246. sz.

¹⁵²⁾ Egyháztört. Emil. V. 412. l.

¹⁵³⁾ Nagy Imre: Sopron várm. tört. I. 637. l.

1563—(?)1565-ig Fochter Farkas a prépost. Gregoriáncz Pál györi püspök 1565 előtt néhány évevel bizonyos feltételek mellett Fochter Farkas soproni plébánosnak adta a pápói prépostságot; mivel azonban a feltételeket nem teljesítette, el is vette tőle 1565-ben. Fochter nem akart megválni javadalmától, azért a püspök Miksa király segítségét vette igénybe, aki ráparancsolt Fochterra, hogy haladéktalanul bocsássa a javadalmat Körmendy Kálmán kezére, akit Gregoriáncz Pál püspök préposttá kinevezett.¹⁵⁴⁾ Fochter Farkas bécsinek irja magát, de Sopron város tanácsa soproni születésűnek mondja. Mindkettőnek igaza van, mert a soproni születésű ember bécsi egyházmegyebeli pap lett. Már 1553—4-ben a Szent Mihály-templom hitszónoka volt Sopronban. A hitszónoki javadalmat 1555-ig birta, ekkor Ausztriának Oberwaltersdorf nevű községébe hívták meg javadalmás papnak. A soproni németek nehezen nélkülözték Fochter eleven prédikációt, azért a polgárság óhajára Hummel Kristóf polgármester visszahívta. Fochter teljesítette a kérést és tavasztól össig Sopronban maradt, de összel már újra Ausztriába kivánkozott és már a wolkersdorfi plébánián találta meg a soproniak új hívása. 1556. áprilisában már újra Sopronban van a hitszónoki javadalomban. Egy év mulva Fortunatus József plébános halála után soproni plébánossá választotta a városi tanács. A protestánsok a maguk emberének tartják, «aki az egyháziglag még külön nem vált luteránusoknak hirdette az evangéliumi tanokat». Azt is mondják róla, hogy 1559-ben megnősült, egy Anna nevű nőt vett feleségül, akitől mint hűséges, engedelmes gondviselőjéről emlékezik meg végrendeletében. Meghalt 1566. november havában.¹⁵⁵⁾ Póda Endre a soproni plébánia történetében¹⁵⁶⁾ nem sorolja őt fel a plébánosok között; Payr Sándor protestáns szellemű hitszónoknak és az egyház törvényei ellenére feleséges embernek mondja; Gregoriáncz Pál györi püspök pedig nekiadta a pápói prépostságot — mindenek oly ellentétes világításba helyezik Fochter személyiségett, hogy egészen tiszta képet nem tudunk róla alkotni. Sopron újkori egyháztörténetirója, Bán János, elfogadható képet rajzol meg Fochterről. Szerinte még

154) Györi káp. m. Ivt. I. Cth. 32. sz.

155) Payr Sándor: A soproni evangélikus egyházközség tört. I. Sopron. 1917. 89., 93—4. II.

156) Póda Endre: A soproni kath. parochia és a soproni kath. hitközség tört.

katolikus pap hitelvezek tekintetében, erkölcsi és egyházfegyelmi szempontból meg a 16. század közepén élő ausztriai papok hű másolata. Kitüntő, eleven szónok volt és a néppel szívesen társalgó ember. Házassolta nincs ellentétben katolikusságával, mert az ő korában ezt egyházi előlójáról eltürték. De hithűsége mellett tanuskodik, hogy ő is résztvett Gerengel Simon luteránus soproni hitszónok hitújító törekvései ellen folytatott soproni küzdelemben. Ez magyarázza meg, miért bizta rá soproni plébániája mellett a pápói prépostságot is a békesszerető Gregoriánez püspök, aki Dalmady Sebestyén föesperes tiltakozása ellenére is megerősítette a soproni tanács egyhangú választását alapján plébániájában.

1565—1569. Körmendy Kálmán olvasókanonoki stalluma megtartása mellett nyerte el a pápói prépostságot. Életéről, működéséről kevéset hallunk. 1569-ben écsi szöllőjét testvérének, Körmendy Márton deáknak ajándékozta.¹⁵⁷⁾ Meghalt 1569. végén, vagy 1570. elején.¹⁵⁸⁾

1571. Máthéssy István nagyprépostot ismerjük a pápói prépostság adminisztrátorának. Ily minőségben adott el Fejérkövy István őrkanonokkal együtt egy darab écsi szöllőt, mely magyaszakadás címén szállt a prépostságra, mint földesurra.¹⁵⁹⁾ Valószínű, hogy Körmendy prépost halála után 1—2 évig nem töltötte be a püspök a préposti stallumot, hanem jövödelmét a káptalanak adta, mint az később is megtörtént, és íly címen kezelte a prépostság javait a káptalan prépostja.

1573—1590. Gabrini Antal olaszországi származású. 1573-ban találkozunk vele elsőszben, mint pápói préposttal, mikor Tholkotó Simon györi zsoldos katonai udvarának és telkének egyik részét hét magyar forintért megvette.¹⁶⁰⁾ 1576-ban Máthéssy István nagypréposttal együtt Czobor Imre alnádor előtt tiltakozott Teiffl Krisztof györi élelmészeti főtiszt erőszakos foglalásai ellen.¹⁶¹⁾ 1578-ban guzdaságát rendezte: az écsi ispánságot Balogh Péternek adta.¹⁶²⁾ 1583-ban 200 tallért vett kölcsön Ka-

¹⁵⁷⁾ Györi kápt. hit. h. Ivt. 2. felvall. jk. 100. I. — Pápói préposts. Ivt. I. Cth. 32. sz. — 1. Tárcsa, 237. sz., 9. Tárcsa, 830. sz.

¹⁵⁸⁾ Györi kápt. hit. h. Ivt. 3. felvall. jk. 18., 22—23. II.

¹⁵⁹⁾ U. o. 3. felvall. jk. 77. I. — A pápói préposts. Ivt. II. II. Cth. 67. sz.

¹⁶⁰⁾ Györi kápt. hit. h. Ivt. 3. felvall. jk. 105—6. I.

¹⁶¹⁾ Györi kápt. m. Ivt. V. Cth. 183—184. sz. U. o. 19. Téka, 2910. sz.

¹⁶²⁾ U. o. hit. h. Ivt. 3. felv. jk. 284. I.

pornaky Ferencetől, hogy apjától reá és kiskorú testvéreire maradt birtokainak átvételére és rendezésére Olaszországba utazhassék.¹⁶¹⁾ 1587-ben a pálii – németi határban fekvő Dág-puszta ügyében Megyesy Imre soproni alispánnal és németi birtokossal pereskedett.¹⁶²⁾ Előkelő összeköttetései révén megszerezte az aradi prépostságot és pornói apátságot is;¹⁶³⁾ ugyanis testvére, János Ernő főherceg udvari kamarása volt, akinek révén ő maga is kedvelt embere volt a kir. udvarnak.¹⁶⁴⁾ 1590-ben lemondott a pápóci prépostságról, de györi kanonoki stallumát továbbra is megtartotta.¹⁶⁵⁾ A nyuli előhegyen fekvő szöllőjének felemítésénél 1591. januárban györi kanonoknak, aradi prépostnak és pornói apátnak nevezi őt a felvallási jegyzőkönyv.¹⁶⁶⁾ 1591-ben december hónapban mint aradi prépost és pornói apát kérésére azt bizonyította a káptalan, hogy mint pápóci prépost écsi és pázmándi bortizedéből szivességből és nem kötelességből adott részt Zlatáry Péter pápóci perjelnek.¹⁶⁷⁾

Meg kell emlékeznünk néhány okiratnak tévedéséről, melyek Zlatáry Pétert pápóci prépostnak írják. — Egyik 1571-ben kelt okirat hátlapján sokkal későbbi körírással nevezi valaki Zlatáryt prépostnak. A másik okirat, mely 1574-ben kelt, a szövegben is ismételten pápóci prépostnak irja Zlatáryt, de ezzel a szöveggel: *Zlatáry Péter a bold. Szűz Mária pápóci egyházának prépostja, vagyis perjele.* A préposti egyház Krisztus testének, vagyis a legszentebb Megváltónak címét viselte; a Szűz Mária-egyház a Szent Ágoston-rendű remeték temploma volt: tehát csakis a perjelről lehet szó, mint a szöveg is magyarázza, melyben a *praepositus* (prépost) szó előljárót jelent.¹⁶⁸⁾ A györi püspökség 1592. évi urbariuma is pápóci prépostnak nevezi Zlatáryt,¹⁶⁹⁾ kinek Draskovich György bicornok, györi püspök házat adott a székesegyház szomszédságában. Ez okiratok tévedése

¹⁶¹⁾ U. o. 4. felv. jk. 270—1. l. és tm. Ivt. 3. Cth. 81. sz. — 5. Cth. 292. B. f. sz.

¹⁶²⁾ Hit. h. Ivt. 4. felv. jk. 741., 751. l.

¹⁶³⁾ Pápóci prépost. Ivt. II. Cth. 70. sz. és 1. Tárcsa, 237. sz. les) Györi kápl. h. h. Ivt. 4. felv. jk. 551. l.

¹⁶⁴⁾ U. o. 5. felv. jk. 277/2. l. és 1876. évi györi egyházm. névtár.

¹⁶⁵⁾ Györi kápl. hit. hy. Ivt. 5. felvall. jk. 85. l. 153—154. l.

¹⁶⁶⁾ U. o. 5. felvall. jk. 158. l.

¹⁶⁷⁾ Pápóci prépostság okm. I. Cth. 33. sz. II. Cth. 69. sz.

¹⁶⁸⁾ Györi püsp. Ivt. C. Capsa, 16. fasc. 2. sz.

alapján Schogg Kristóf kéziratában szintén prépost elődei közé sorozza Zlatáryt.¹⁷²⁾ Zlatáry Péter 1571—1585. pápói perjel volt; és mint ilyen a gyakran távollevő prépostok helyett gondozta a prépostság javait: valószínűleg innét keletkezett a tévedés, mely őt prépostnak tartotta.

1591—1598. Ankerreith Ádám. Amint a prépostságot elnyerte, még 1591-ben óvást emelt elődje intézkedése ellen, aki Viczay Tamás nemes ifjúnak, mivel a pápói perjelségre igényt tartott, nyuli és bécsi borkilincsedéből részt adott. Kijelentette, hogy nem osztozkodik gyermekkel, akinek még szent rendjei sincsenek, és aki a perjelséget jogtalanul bitorolja.¹⁷³⁾ Ugyanebben az évben halunk családi dolgairól is, testvérevel, Jánossal közösen kielégítette Zsuzsa nőtestvérét, aki előbb nemes Matheasycs Ferenc felesége volt, ekkor pedig Heresynczy Pálé.¹⁷⁴⁾ A prépostság birtokait nagy erélyességgel védelmezte ebben a jogi és birtokbiztonságot nélkülvő időben: minden németi nemes és nem nemes lakost tiltott Dög pusztájának elfoglalásától; majd pedig Rudolf királyt és a nádort tiltotta a prépostsági egyházhöz tartozó Zentmiklóstalva adományozásától.¹⁷⁵⁾ A prépostság javainak védelmezéséért hálából minden földesuri teher alól felmentette 1592-ben nováki Andreassych Mátyás koronaügyésznek nagyécsi faluszöllő dülőbeli szöllőjét, mely a templomnal szemben feküdt.¹⁷⁶⁾ Maga a káptalan is befolyásos embernek ismerte őt, azért 1593-ban arra kérte, hogy a tarisznyavári, vagyis megyeri területre vonatkozó, a györi harmincadosokkal folytatott perében a királynál védelmezze a káptalan jogait.¹⁷⁷⁾ A káptalan ebben az évben a prépostságra vonatkozó különöző okiratokat írt át számára.¹⁷⁸⁾ 1593-ban végrendeletet tett a káptalan előtt, melyben megemlékezett rokonságáról: apjáról, Jánosról, testvéreiről: Mihályról, Istvánról, Absolonról és néhai Gáspárnak fiáról, Jánosról.¹⁷⁹⁾ E Gáspárnak felesége kissitkei Sytkei Zsuzsanna volt, fiuk

¹⁷²⁾ Pápói préposts. okmt. 1. Tárcs., 237. sz.

¹⁷³⁾ U. o. II. Cth. 70. sz. — 10. Tárcs., 881. sz.

¹⁷⁴⁾ Györi kápt. hit. h. Ivt. 4. felvall. jk. 100/2. L — 5. felv. jk. 153—4. L

¹⁷⁵⁾ U. o. 5. felv. jk. 164., 172. l. 1592. év.

¹⁷⁶⁾ U. o. 181. L

¹⁷⁷⁾ Györi kápt. m. Ivt. 8. Cth. 590. sz.

¹⁷⁸⁾ U. o. II. Cth. 72. sz.

¹⁷⁹⁾ Kápt. hit. h. Ivt. 5. felvall. jk. 267. L

1591-ben tiz éves.¹⁸⁰⁾ Végrendelkezése után tovább is élt, 1595-ben Zrinyi György gróf a soproni tanácsstól oltárjavadalmat kért számára.¹⁸¹⁾ 1598-ban ö is aláírta a káptalan és az örségbeliek között kötött szerződést, melyben tizedváltság fejében 28 forintot ajánlottak fel.¹⁸²⁾ A prépostsági levélétérban 1593-ban kelt okiratnak másolata fekszik, melyet 1702-ben a pozsonyi királyi kamara adott ki. Ez az okiratmásolat 1593-ban *Henrik* prépostról beszél.¹⁸³⁾

1598—1610. Mátéssy György. A jeles győri nagyprépost, esztergomi, majd váci püspöknek, Mátéssy Istvánnak unokaöccse. Mátéssy Lászlónak és felpéci Alfoldy Zsófiának fia, akit bizonyára nagybátyja nevelte-tett és irányított a papi pályára.¹⁸⁴⁾ 1591-ben találkozunk vele mint győri kanonokkal és soproni főesperessel. Vagy betegsége, vagy távollété idején helyettesítette Henrik Ankerreith Ádámot, így kerülhetett bele neve a prépostok sorába. 1593-ban végrendelkezett, tehát ez időben betegeskedhetett Ankerreith Ádám. Családjának befolyásával és talán nagybátyjának érdemeiért jutott a jeles-nél-jelesebb egyházi javadalmakhoz és méltóságokhoz. De az is bizonyos, hogy nagy műveltségű, tudós egyházi férfi volt. 1598-ban pápóci prépostiá nevezte ki a győri püspök. 1609-ben Esztergomban is nyert kanonoki stallumot;¹⁸⁵⁾ megszerezte a nagyjavadalmú fehérvári örkanonokságot is,¹⁸⁶⁾ a király pedig knini püspökké nevezte ki.¹⁸⁷⁾ A bakonybéli apátságot is birta 1605-től fogva.¹⁸⁸⁾ 1602-ben a pozsonyi országgyűlésen mint a káptalan követe vett részt.¹⁸⁹⁾ 1608-ban a tihanyi apátságot kérte Rudolf királytól, aki Mátyás főherceg véleményét kérte ki a kinevezés ügyében.¹⁹⁰⁾ A főherceg vé-

¹⁸⁰⁾ U. o. 83. I.

¹⁸¹⁾ Pacher Donát: A dömölki apátság tört. 41. I.

¹⁸²⁾ Győri kápt. hit. h. Ivt. 6. felv. jk. 49. I.

¹⁸³⁾ Pápóci préposts. oklvt. I. Tárcs. 1806. sz.

¹⁸⁴⁾ Győri kápt. hit. h. Ivt. 6. felv. jk. 49—50. 239. I. — d. felv. jk. 1018. I.

¹⁸⁵⁾ Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok.

¹⁸⁶⁾ Győri kápt. mit. h. Ivt. 6. felv. jk. 239. I.

¹⁸⁷⁾ Győri püsp. Ivt. Protocoll. Sedis Spirit. 1600—1666. — Győri kápt. m. Ivt. 3. Téka, 97., 133. sz. — U. o. 2. Cth. 84. sz. — Pápóci préposts. Ivt. 1. Tárcs. 609—610. sz.

¹⁸⁸⁾ Sörös Pongrác: A bakonybéli apáts. tört. 12., 13. I.

¹⁸⁹⁾ Győri kápt. hit. h. Ivt. 6. felv. jk. 134. I.

¹⁹⁰⁾ Győri kápt. m. Ivt. 3. Cth. 90. sz.

leményét nem ismerjük, de Máthéssy György tihanyi apátságáról nem tudunk semmit sem. Meghalt 1610. év vége felé. Katalin napkor (nov. 25.) még életben volt.¹⁹¹⁾ 1611-ben Ötvened vasárnapon jelentette a káptalanban Monoszlay Mihály kántorkanonok, zirci apát, hogy néhai Máthéssy György knini v. püspök, Lehelvári örkanonok, bakonybéli apát és győri pápóci prépost két házát a győri püspöknek hagyta 900 forint lefizetése ellenében. A püspök ez összeget ki is fizette azzal, hogy ha az adósságok kifizetése után marad valami, az a templom épületére fordítandó. De az összeg az adósságokat sem fedezte.¹⁹²⁾ Kollányi Ferenc összetéveszti őt jeles nagybátyjával, Máthéssy Istvánnal. (Esztergomi kanonokok, 211. 1.)

1611—1618. Nagyfaluy Gergely. Naprághi Demeter kalocsai érsék és győri püspök idejében 1614—1618. kalocsai érseki helynökként működött Györött.¹⁹³⁾ 1618-ban a préposti stallumot az örkanonoki stallummal cserélte fel.¹⁹⁴⁾

1618—1630. csikamadéfalvi Szentandrás (Csiki) István. 1571-ben Erdélyben született Csikszék (Csik vármegye) Csikamadéfalva községében. Szülői: Szentandrásy Márton és felesége Erzsébet nemes székelyek voltak. Tanulmányait a ferencesek iskolájában kezdte meg, kiknek szerzetébe be is lépett. Noviciusi próbaévét Pozsonyban töltötte. Bölcselői és kánonjogi tanulmányokra Bécsbe, onnét Lengyelországhoz, Samborba küldték elől-járói. Teológiai tanulmányait magánúton végezte. 1593-ban, 22 éves korában pappá szentelték. Mint hithirdető működött Moldvában, Erdélyben és Magyarországon. — Boesky felkelése idejében, 1605-ben menekülnie kellett, árruhában jutott el Raguzába, onnét Rómába. V. Pál pápa Visconti Alfonz bíboronok pártfogására 35 éves korában szendrői püspökké szentelte fel 1606-ban. Püspöki szék-helyét sohasem látta, e helyett 1607-ben Erdélybe került vissza, ahol azonban a kedvezőtlen viszonyok miatt nem talált alkalmas és termékeny működési teret. Báthory Gábor fejedelem uralkodása alatt 1610-ben menekülnie

191) Kápt. hitt. h. Ivt. 6. felv. jk. 362 l.

192) U. o. 6. felv. jk. 368/2 l.

193) Győri püsp. Ivt. Potocoll. Sedis Spirit. I. 1600—1666.

194) Előfordulatait lásd: Bédy Vince: A győri káptalan tört. a

16. és 17. században. I. rész: Kanonokok névsora. — Jellemzését I. Pannonhalmai Szemle 1932. évt. 3. sz. Szabady Béla dr. értekezése.

kellett a fejedelem ellen szött és felfedezett összeesküvés miatt, melyet igazságtalanul a katolikusok terhére hárítottak át. Menekülése közben Pozsonyba került, hol Mátyás király az udvari kamara pénztárból évjáradékot rendelt számára. Hamaresan kanonoki stallumot nyert a pozsonyi káptalanban; Naprághi Demeter pedig a győri káptalanba hozta át és 1618-ban a pápóci prépostságot adta neki. 1618. augusztus hó 18-án már mint szentszéki bíró működött Györött.¹⁹⁵⁾ Később mint általános püspöki helynök és ügyhallgató dolgozott buzgón az egyházmegyében.¹⁹⁶⁾ 1618-ban július 10-én erdélyi püspökké nevezte ki a király; egyházmegyéjét azonban nem foglalhatta el, sőt Rómából megerősítését sem sikerült megszereznie. Nemsokára kir. tanácsosi címet kapott és elnyerte a csornai prépostságot is. A soproni Corporis Christi confraternitasnak rektorságát felajánlották neki, melynek érdekeiért sokat dolgozott. A Confraternitasnak a külső városrészben háza volt, melyhez szöllők is tartoztak. A ház is, a szöllők is elhanyagoltan állottak, de Szentandrásy buzgón felkarolta mindenüket. Mikor jókarba helyezte, akkor a város is igényt támasztott e javakra, sőt profán célra akarta azokat felhasználni. Szentandrásy az előbbi rektortól, Wrachevich Farkassal egyetemben tiltakozott a város igénye ellen.¹⁹⁷⁾ A Confraternitasnak a meggyesi hegynél levő, szintén elhagyatott Wieser nevű szöllőjét 1627-ben művelés alá vette Szentandrásy Archner Farkasnak, a városi szöllők gondnokának tudtával, sőt egyenes biztatására, és haláláig jókarban is tartotta.¹⁹⁸⁾ Részvett az 1629. évi nagyszombati zsinaton, ahol zsinati bíróvá is megválasztották. II. Ferdinánd király 1630-ban a Győrré áthelyezett Sennyey István helyére veszprémi püspökké nevezte ki. Egyházmegyéje kormányzását március 30-án vette át, de már szeptember 21-én, 59 éves korában meghalt, végrendelet hátrahagyása nélkül.¹⁹⁹⁾ A győri székesegyház kriptájában temették el.²⁰⁰⁾

195) Győri püsp. Ivt. Procollum Sedis Spiritualis I. 151. 1.

196) Győri kápt. m. Ivt. II. Szám. k. 129. 1.

197) Sopron városi Ivt. III. Lad. és C. fasc. I. 2. sz. — Győri kápl. hit. h. Ivt. 7. felvall. jk. 170. 1. 1623. év.

198) U. o. 8. felv. jk. 342. 1. 1639. év.

199) Eletrajzi és püspökségének adatai: Temesváry János dr. Erdély választott püspökei 1618–1695 c. munkája. Szamosújvár, 1913. 7–16. II. Győri kápt. hit. h. Ivt. 7. felv. jk. 468. 1.

200) Győri kápt. m. Ivt. 8. Cll. 607. sz. Iváneczy János vég-

1630—1636. *Vassváry György, Sennyey István* püspöknek általános helynöke és ügyhallgatója volt. Mint pápóci prépost 1634-ben tiltakozott a győri káptalan előtt Káldy Mihály soproni plébános, pápóci perjel ellen, aki az alapítónő rendelkezése ellenére a perjelség birtokait testvérének, Káldy Ferencnek zálogositotta el, holott a pápóci prépostot illeti meg a zálogjog.²⁰¹⁾ Ugyancsak 1634-ben tiltakozott a káptalan előtt a belediek ellen, akik a háborús, zavaros időben Vicafölde (Felsővica) pusztát elfoglalták.²⁰²⁾ 1635. év november havában elnyerte a pécsváradi apátságot, de a sári és földvári apátságról ugyanekkor lemondott.²⁰³⁾ A koronói határban birtokot szerzett: 1636-ban megvette Hagymásy Orsolya fiának, Lánczy Balázsnak 9 telek nemesi földjét 100 ezüst talléron és 200 magyar forinton. E birtokból azonban 6 telek tő, csak 3 telek használható föld.²⁰⁴⁾ 1636-ban a prépostságról átment a káptalan nagypréposti stalumra.²⁰⁵⁾

1636—1654. npéki Vörös Mátyás. Életének, irodalmi működésének ismertetését I. A győri székeskáptalan történetében a kanonokok névsorában,

1654—1662. Matkovich Mihály. A püspökkel kötött szerződés alapján Nádasdy Ferenc gróf nevezte ki vélte jogá alapján fiainak volt nevelőjét. A káptalannal hamarosan perbe keveredett a nyuli hegyben levő »Kőves« nevű préposti szöllő miatt, melyet a káptalan Vörös Mátyás halála után Bellesich Péter kanonoknak adott használatra élete végeig azzal a kikötéssel, hogy havonkint egy szentmisét mondjon az alapítóért. Matkovich a jogtalán elidegenítés miatt pert indított a káptalan és Bellesich Péter ellen.²⁰⁶⁾ A káptalan eljárását csak a püspök

rendeletében azt kívánta, hogy a csornai prépost mellé temessék el.

201) U. o. II. Cth. 75. sz.

202) U. o. II. Cth. 76. sz.

203) Sörös Pongrác: Elelyésszeli bencés apátságok. 41. 368. l. és orsz. Ivt. Liber Collat. I. 379. l.

204) Győri kápt. hit. II. Ivt. 8. felv. jk. 150/2. l.

205) Rövebb működési adatait I. Bedy Vince kéziratában: A győri káptalan tört. I. rész: 16—17. századbeli Kanonokok névsora.

206) Pápóci préposts. okmt. II. Cth. 77. sz. és 7. Tárcsa, 652. sz. Vinea beneficiata Sacratissimi Corporis Christi. Élete folyása, működése hővebben olvasható A győri káptalan történetében, a kanonokok névsorában.

és Nádasdy Ferenc között fennforgó ellentétből tudjuk megmagyarázni, amiből a káptalan hosszabb ideig tartó üresedésére is számíthatott. Szivesen foglalkozott gazdasági dolgokkal is, e címen bizta rá Püsky János püspök birtokainak felügyeletét.

1663–1667. Gallorich István. Eletrajzi adataiból keveset tudunk. A fehérvari és veszprémi préposti stallum mellé szerezte meg 1660-ban a györi kántorkanonokságot, 1663. május 10-én pedig a pápoci prépostságot. Meghalt 1667. december 31-én. Hárrom negyedévig a székeskáptalan haszonélvezte a prépostság jövődelmét Gallovich halála után.²⁰⁷⁾

1668–1683. Bellesich Péter. Olvasókanonokból lett 1668. szeptember havában pápoci préposttá.²⁰⁸⁾ 1648. óta györi kanonok. 1661-ben Magger Placid főapát a szentkeresztről nevezett telki upátságot adta neki; Sopronban oltárjavadalinat is szerzett magának. Az egyházmegyét mint püspöki helynök és ügyhallgató szolgálta.²⁰⁹⁾ Mint kegyur az écsi ösrégi Szent István-templomot az utolsó bécsi török hadjárat előtt saját költségén megújította és felszentelte.²¹⁰⁾ Meghalt 1683-ban augusztus 3-án végrendelkezés nélkül. A nyuli hegyben fekvő magánszöllőjét a káptalan lefoglalta és a szemináriumnak adta; a tizedet is elengedte, csak a veszprémi püspöknek mint földesurnak adózott kilenceddel.²¹¹⁾ Bővebb eletrajzi adatait itt nem ismertetjük.²¹²⁾

1684. Fábrý-Kovács Miklós. 1663. óta györi kanonok, előbb szili plébános volt. Eneklőkanonokból nevezte ki Széchenyi György püspök préposttá, 1684. június 11-én installálta a káptalan,²¹³⁾ de már 1684. augusztus havában meghalt.

1684–1700. üresedésben volt a prépostság. 1685. március 12-én kérte a káptalan Széchenyi György püspö-

207) Pápoci prépostság Ivt. 3. Tárcs. 320. sz.

208) Györi püsp. Ivt. Protocoll. Sedis Sp̄irit. 1660–1672 Augustus hónap még olvasókanonok, szeptemberben már pápoci prépost.

209) Györi püsp. Ivt. C. II. Capsa. 25. fasc. 2. sz. — Györi kápt. m. Ivt. 6. Cth. 298. A. sz. — Pápoci prépostság Ivt. 2 Tárcs. 217. sz.

210) Györi püsp. Ivt. 1608. évi Can. Visit.

211) Keresztfély Ágost püspök-féle 1718. évi Can. Visit. 83. I.

212) L. Bedy Vince i. kéziratában és Veress Endre i. munkájában.

213) Györi kápt. m. Ivt. 5. Szám. k. 228. I.

köt.²¹⁴⁾ hogy a pápóci prépostságot adja a káptalanak. A prépostság györi és pápóci háza és a pápóci templom romlandó állapotban van. Az öreg templom és a házak javítása igényli a jövődelmet. Széchenyi György tényleg a káptalan közös jövődelméről átengedte a prépostságot,²¹⁵⁾ de kikötötte, hogy a prépostsági templomot és házakat megjavítassa a káptalan a jövődelemből.²¹⁶⁾

1700–1701. Kollonich Zsigmond gróf. Kollonich Lipót gróf györi püspöknek rokona. Nagybátyja, a püspök, teológiai tanulmányai elvégzésére Rómába küldte a Germanico-Hungaricum collegiumba 1693-ban, honnét 1700-ban távozott mint a bölcselő doktora. Nagybátyja közbenjárására elnyerte a pápóci prépostságot és egyik kanonoki stallumot.²¹⁷⁾ 1701-ben Esztergomban kapott kanonoki stallumot és skutarii püspökké lett, mikor is györi stallumáról és prépostságáról lemondott. Ezután már gyorsan emelkedett: 1704-ben az esztergomi káptalanban sasvári főesperes, 1708-ban váci püspök, 1716-ban bécsi püspök. Különös kitüntetésképpen a római szent birodalmi hercegi rangot kapta meg. 1723-ban a bécsi püspöki szék érseki rangot nyert, melynek ő volt első hercegerseke. A Szentszék érseki palliummal tüntette ki, 1727-ben a pápa bibornokká nevezte ki. Meghalt 1751-ben.²¹⁸⁾

1701–1736. Erdődy Adám László gróf. Kononoki stallumát és a prépostságot 1701. február 14-én nyerte el és — bár 1708-ban nyitrai püspökké nevezte ki a király — halála napjáig megtartotta.²¹⁹⁾ Amint a prépostságot birtokába vette, a primásnál is, a királynál is kérlemezte, hogy az alapítónő rendelkezése szerint a pápóci perjelséget is ráruházzák. A király az ügy tanulmányozására bizottságot küldött ki, mely azonban megbizásában nem járhatott el Rákóczi szabadságharcra miatt.

²¹⁴⁾ Györi kápt. hit. h. Ivt. XI. T. 23632. sz.

²¹⁵⁾ Györi kápt. m. Ivt. 7. Cth. 450. sz. — Pápóci préposts. Ivt. 1. Tárcs. 237. sz.

²¹⁶⁾ Kápt. m. Ivt. Nem regisztrált iratok. Fasc. Fontosabb iratok és Csat. Vijt. Telekesy István 1685. évi jegyzete.

²¹⁷⁾ Pápóci préposts. Ivt. 2. Tárcs. 316. sz. 1700. július 3-án még üresedésben volt a prépostság, csak ezután nyerhette el Kollonich Zsigmond.

²¹⁸⁾ Kápt. m. Ivt. 3. Cth. 112. sz. — Györi püsp. Ivt. Keresztfély Ágost püspök íratai. II. 239. l. — Veress Endre: i. m.

²¹⁹⁾ Pápóci prépostság Ivt. 3. Tárcs. 326. sz. — 1877. évi györi egyházm. névtár.

A györi káptalan a kanonoki jövődelem kiadását megtagadta a távollevő püspöknek és a stallumot visszakövetelte tőle. Keresztély Ágost primás Erdődy jogát elismerte és a káptalant a kanonoki jövődelme kiadására kényszerítette. Mivel állandóan Nyitrán tartózkodott, a prépostság jószágait bérbeadt; a bérlok a javadalma kizsarolták. Meghalt Nyitrán 1736. május 12-én.²²⁰⁾

1736—1761. mélkerti Milkovics János. Sinzendorfi udvari káplánból lett 1729-ben györi kanonokká; 1736-ban pápói prépost és püspöki helynök. Nagy fáradsággal szedte rendbe az elhanyagolt prépostság ügyeit. A pápói és nagyécsi plébániaházakat és templomokat gyökeresen megjavította, a pázmándit újraépítette. 1745-ben Zichy Ferenc gróf györi püspök közbenjárására XIV. Benedek pápa neki is megadta a pontificiális jogát. Meghalt 1761. szeptember 21-én.²²¹⁾) Milkovics halála után egy évig üresedésben maradt a prépostság, melynek jövődelmét a székesegyház renoválására fordította Zichy püspök.²²²⁾)

1762—1790. Schogg Kristóf. Káptalani német kar-káplánból lett 1754-ben kanonokká. 1760-tól a püspöki helynök tiszét viselte. 1762. augusztus 23-án nyerte el a pápói préposti stallumot.²²³⁾) A következő 1763. évben a pápói perjelség ügyében tiltakozott Inkey Boldizsár földesur ellen, aki a sárvári plébániával együtt a perjelséget is adományozta.²²⁴⁾) Eredményt nem ért el. 1770-ben Mária Terézia királynőtől a maga számára kérte a perjelséget. Nem kapta meg.²²⁵⁾) 1779-ben rendezte a prépostság levéltárát és elődeit összeírta a rendelkezésére álló hiányos okiratok alapján. Meghalt 1790. június 19-én.

1790—1804. székhelyi Majláth Antal. A Jézustársaság feloszlatása után, melynek tagja volt, a györi egyházmegye vette át papjai közé, hol vasvári c. kanonokká lett. 1773—1784-ben a györi akadémián a lelkipásztorkodástól és szónoklattant adta elő.²²⁶⁾) 1778-ban Györött

220) Pápói préposta. Ivt. 1. Tárcs. 237. sz. — L. bővebben Body Vince: A györi káptalan tört. a kanonokok névsorában.

221) U. o. 6. Tárcs. 566. sz. — 1. Tárcs. 237. sz.

222) U. o. 1. Tárcs. 237. sz.

223) 1877. évi györi egyházm. névlár és pápói préposts. Ivt. 1. Tárcs. 237. sz.

224) U. o. 8. Tárcs. 767., 768. sz.

225) U. o. I. Cth. 48. sz. — 8. Tárcs. 768. sz.

226) Németh Ambrus: A györi Akadémia tört. I. 57. és kk. II.

kanonoki stallumot nyert; 1780-ban a Szent Benedekről nevezett borchi apáti címet kapta. 1790—1804. pápói prépost. Meghalt 1804. december 20-án.²²⁷⁾

1805—1822. perlaki Somogyi Lipót. Teológiai tanulmányait 1769-ben Győrött fejezte be; mint még fel nem szentelt pap Korniss Ferenc gróf segédpüspök titkára volt. 1772-ben vette fel a papi rendet, azután Győrött hit-szónokként működött. 1781—1788. években győrújvárosi plébános és egyuttal konzisztoriumi jegyző és a káptalan helynök titkára. 1788—1790-ig kismartoni plébános, 1790-ben györi kanonok és 1795-ig szemináriumi igazgató, közben győrbelvárosi plébános; 1805-ben, a püspöki szék üresedése alatt káptalani felterjesztésre a király nevezte ki pápói préposttá. 1806-ban szombathelyi püspök lett a buzgóságáról, jótékonyúságáról ismert és mindenkitől becsült főpapból. Királyi és pápai engedély alapján györi kanonoki stallumát és a pápói prépostságot megtarthatta mindaddig, míg szombathelyi székesegyházát teljesen rendbe nem hozta. Meg is tartotta haláláig. Meghalt 1822. február 19-én.²²⁸⁾ 1822—1829-ig betöltenetlen a préposti stallum; mert mint fentebb szoltunk róla, a püspök és király között vitására vált a préposti kinevezés joga. Ferenc király 1829-ben a püspök jogát állapította meg, és ismerte el.

1829—1852. Dresnitzer József. Püspöki titkárból lett 1822-ben kanonokká; 1825-ben a györi tankerület főigazgatójává nevezte ki a király. E hivatalát 1841-ig meg-tartotta. 1829-ben a pápói prépostsággal tüntette ki a püspök. 1848-ban a püspöki szék üresedése alatt mint káptalani helynök kormányozta az egyházmegyét.²²⁹⁾ Az orsolyita apácák nagy jótérvője volt; a szük elemi iskola épülete fölé saját költségén emeletet húzatott.²³⁰⁾ Kanonoki házat épített magának saját költségén, melyet később a káptalan ketté választott és azóta mint káptalan-dombi 2. és 4. számú ház két kanonok lakásául szolgál.²³¹⁾ Meghalt 1852. július 25-én.

²²⁷⁾ Pápói préposts. Ivt. 10. Tárcsa. 878. sz.

²²⁸⁾ Györi püsp. Ivt. Fasciculus Seminar. — Szemináriumi irattár: Protocollum clericorum. — Pápói préposts. Ivt. 10. Tárcsa. 879. sz. — Eletrajzi bőséges adatból, működését lásd: Dr. Géfin Gyula: A szombathelyi egyházmegye tört. I. 243. és kk. II. 229.) 1877. évi györi egyházm. névtár.

²³⁰⁾ Györi püsp. Ivt. II. Iskolai iratok. Fasc. 911—1220. 1203. sz. Orsolyiták törlemele. Kézirat törédek.

²³¹⁾ Györi kápt. m. Ivt. 4/2 Cth. Eredeti tervek.

1852–1857-ig betöltetlen a préposti stallum. Erre az időre esik Karner Antal és Simor János püspökök intézkedése, mellyel papnevelés céljára foglalták le a prépostság jövödelmények nagyobbik részét. Erről dolgoztunk elején megemlékeztünk már.

1857–1868. Mogoróssy Pál. Győrött született 1796-ban, a papi rendet 1818-ban vette fel. Mint győri káplán, 1829-ben káptalandombi lelkész, 1834-ben papnevelőintézeti aligazgatóként szolgálta az egyházmegyét. 1847-ben kanonoki stallumot nyert, Győr város pedig plébánossá választotta. 1848-ban az óeskai préposti címmel tüntette ki a király. 1857-ben a pápói prépostságot adta neki Simor János püspök. Meghalt 1868. június 7-én.²³²⁾ Jótékonyiságáért hálával emlegették nevét a györök: renováltatta a már megsemmisült »Kis Kálváriát«, alapítványt tett a Széchenyi-téri Mária-szobor fenntartására.

1868–1870. Novák Ferenc. Püspöki titkáról 1851-ben kanonok, 1852–1858-ig győrbelvárosi plébános, 1853-ban szentkereszi c. apát, 1868-ban pápói prépost, 1867-től püspöki helynök. Meghalt 1870. január 28-án.²³³⁾

1870–1878. Zerpák János. Vértestolnán, Komárom-megyében született 1809-ben, a papi rendet 1833-ban vette fel. Először mint csornai káplán, azután mint a püspök udvari papja szolgálta az egyházmegyét, 1858-ban kanonoki stallumot kapott, mint ilyen 1859–1864-ig a győrbelvárosi plébániát vezette. 1862-ben a Szent Kozma és Dömjénről nevezett ludányi apátság címével tüntette ki a király, 1870-től püspöki helynök és pápói prépost, 1876-ban skardoni v. püspök. Meghalt 1878-ban.²³⁴⁾

1876–1896. Nogáll Károly. Győrött született 1846-ban, teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, 1849-ben vette fel a papi szent rendet. Egy évet a lelkipásztorkodásban, hármat a püspöki udvarban töltött el, ahonnét 1844-ben a környei plébániára ment ki, 1858–1867-ig a kisebb papnevelőintézet igazgatói teendőit teljesítette. 1860-ban címzetes kanonoki kitüntetésben részesült, 1864-ben pedig kanonoki stallumot kapott. 1864-ben a saármonostori cím. apátságot adta neki a király, 1878-ban pápói prépost, 1879-ben ozerói v. püspök. Meghalt 1896. július 2-án.²³⁵⁾

1896–1924. Szely Lajos dr. Sopronmegyében, Csep-

²³²⁾ Püsp. Ivtár. Album sacerdotum Dioec.

²³³⁾ 1877. évi egyházmi. névtár.

²³⁴⁾ U. o.

²³⁵⁾ U. o.

regben született, teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, 1865-ben vette fel a papi rendet. Kisboldogasszonyban kaplán, 1866-ban szemináriumi tanulmányi felügyelő, 1867-ben püspöki udvari pap, 1878-ban kanonok, 1883—1890-ig papnevelőintézeti igazgató, 1884-ben c. apát, 1896-ban pápóci prépost, 1903-ban apostoli főjegyző, 1905—1910-ig püspöki helynök. A történeti kutatás terén buzgósággal dolgozott: az 1876. és 1877. évi győri egyházmegyei névtárban okiratok alapján összeállította a győri püspökök és kanonokok névsorát. 1914-ben »Az 1171. évi bakonybéli összeirás és I. András győri püspöksége« címen értékes történelmi tanulmányt adott ki. Kéziratai között ismertünk értekezést II. Miklós győri püspöknek a Csák-nemzetsegből való származásáról. — Mint pomológus elsőrendű tekintély volt. Meghalt 1924. július 13-án, miután végrendeletileg Révfülöpben, az Erzsébet királyné-uton lévő házát és kertjét a papnevelő-intézetre hagyta.

1924. szept.-1929. dec. 31. Molnár Ignác dr. 1856-ban Farádon, Sopronmegyében született. Teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte és a bécsi Szent Agostonról nevezett intézetben fejezte be. Tatai kaplán, majd szemináriumi előjáró, a teológiai főiskolán tanár, csász. és kir. udvari kaplán, előbb kisszeminariumi majd nagyszemináriumi igazgató. Mint ilyen sokat járadt az új szeminárium megépítése, felszerelése körül. A szeminárium telkének egyik részét saját költségén vette Győr várostól. 1906-ban győri kanonok, 1910-ben c. prépost, 1923-ban pápai prelátus, 1924. szeptemberétől pápóci prépost. Nagy buzgalommal résztvett a lelkek gondozásában, az Oltáriszentség imádásának terjesztésében. Békéző pártfogója volt a szegényeknek, minden katolikus ügynek, főleg támogatásra szoruló paptestvéreinek. Általános örökössévé a győri papnevelőintézetet tette. Meghalt hosszú betegséged után 1929. december 31-én.

1930-ban betölthetlen a prépostság.

1931—1937. júl. Zalka László dr. A sopronmegyei Jobaházán született 1862-ben. Hittudományi tanulmányait a bécsi egyetemen végezte és mint végzett pazmanitát 1885-ben szenteltették áldozópappá. Két évig a lekipásztorkodásban tevékenykedett. 1887-től kezdve szemináriumi előjáróként működött, mik 1894-ben el nem fogalta hittudományi főiskolai taniszékét, melyet 1911-ben kanonoki stallummal váltott fel. 1907-től kezdve intézte az egyházmegyei tanfelügyelőség ügycit. Itt szerzett tanpasztalatai segítették »Az iskolai közignazgatás kézi-

könyvex c. munkájának megírásában. Nagy gonddal és szeretettel végezte az orsolyita iskolák igazgatását és a káptalani birtokok kezelését. 1931-ben kapta meg a pápói prépostságot, melyet 1937. július 27-én bekövetkezett haláláig megtartott.

1937—Ragats János dr. 1879-ben született Nagycenkben. Hittudományi tanulmányait a bécsi egyetemen fejezte be 1901-ben. Mint végzett papnövendék Kürthy Lajos családjánál nevelősködött két évig, közben 1902-ben pappá szentelték. 1903—1909-ig előbb a kisebb, majd a nagyobb papnevelő-intézet tanulmányi felügyelője volt. Közben, 1907-ben, a győri kir. katolikus tanítóképző-intézet tanára lett. 1909-ben a győri középiskolai kat. internátus igazgatójává és a hittudományi főiskola rendes tanárává nevezte ki megyéspüspöke. Ezt az állását 1913-ban a püspöki titkársággal cserélte fel. Fetser Antal püspök mellett egészen 1924-ig vezette a püspöki irodát. Miután 1922-ben székesegyházi kanonok lett, 1924-ben Győr sz. kir. város győrbelvárosi plébánossá választotta. 1925-ben elnyerte a lébényi apátság címét, melyről 1934-ben lemondott, miután a káptalani rangsorban a szent-adalberti prépostságig ért el. 1936-ban megvált plébániajátói és 1937-ben elnyerte a pápói préposti javadalmat. Breyer István püspök a püspöki szentszék élre állította és rábizta a hittudományi főiskola igazgatását. XI. Pius pápa 1938-ban prelátussá nevezte ki. Káptalana bizalmából ügybuzgó vezetője a káptalani gazdaságnak, gondos öre a nehéz viszonyok között a pápói préposti javadalom érdekeinek és bőkezű támogatója az Isten dicsőségét szolgáló egyházi intézményeknek. Plébániosi működésének emlékére jelentékeny költséggel renováltatta a székesegyház déli, Szent István vártemplomról elnevezett hajójának mennyezetképeit, az esperessége idején alakult győrgyárvárosi lelkészszék plébániatemplomának és a Szent Imre herceg-úti, új györnádorrvárosi lelkészszék templomának építéséhez, valamint az orsolyiták templomának tatarozási költségéhez jelentékeny összegekkel járult hozzá. Az általa elvezett javadalmak és eimék multja iránt is érdeklödött. Nagy gonddal és utánjárással kiegészítette plébánoselőrei arcképsorozatát, anyagilag támogatta Barcza Leánder dr. bencés tanár »A lébényi apátság« c. művének megjelenését, és jelen mű is az ő nemesszívű áldozatából jelenik meg.

II. A Szent Ágoston-rendű remeték pápói kolostora és perjelsége.

A kolostor és perjelség megalapítása, vagyoni helyzete, birtokpere. A kolostor megszűnése.

Gelsey Margit, Magyar Pál özvegye a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére templomot épített Pápócon és melléje a Szent Ágoston-rendű remeték számára kolostort is alapított.

1359-ben megjelent Kálmán győri püspök előtt Váradi Miklós, a szerzet magyarországi tartományi főnöke, Zalai Benedek pachi perjel kíséretében és arra kérte a püspök engedélyét, beleegyezését, hogy a győri egyházmegye területén megttelepedhessék a szerzet. Gelsey Margit megépítette Pápócon a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére a templomot, mellette pedig telket ajánlott a kolostor megépítésére is; javadalmazásáról is kellő módon gondoskodik: így a szerzetnek temploma, kolostora és javadalma meglesz anélkül, hogy valakinek terhére válnék. Kálmán püspök a megttelepedésre az engedélyt készségesen megadta.¹⁾ A kolostor megépülése után, 1360-ban Gelsey Margit Visegrádon az esztergomi káptalan kiküldöttjei előtt előszóval elmondott rendelkezésében javadalommal látta el a kolostort. Nekiadta Pápóc, vasmegyei falujának felét, a hozzátartozó Asszonyerdő fejével, a pápoci szombati vásárgoggal és a hatkerekű rábai malommal együtt; továbbá Miklósfalva, vasmegyei falujának felét, a sopronmegyei Sebesfalut egészben, a zalamegyei Hosszúpah (Pát) és Tulpah hegyek hegycsúcsát.²⁾ Nagy Lajos király 1361-ben megerősítette Gelsey Margit adományát, a remeték birtokjogát elismerte és birtokbaiktatásukat a vasvári káptalannak megparancsolta. A megtörtént beiktatásról pedig ünnepélyes okiratot állított ki.³⁾ A kolostor megalapításának célját ugyanazokkal a szavakkal jelölte meg az alapítónő, mint a pápoci prépostságét: a Boldogságos Szűzöt akarta örökösül tenni a maga és férje, gyermekei, nagybátyja és annak

¹⁾ Pápói prépostság okm. 8. Tárcs. 707., 708. sz.

²⁾ Lásd VI. számú okirat.

³⁾ VII. sz. okirat.

fia, valamint egész rokonsága lelkiüdvének kieszközlésére.⁴⁾

A szerzetesek megtelkedése megzavarta a pápói régi plébánia működését; a templomok használata, a hívek lelkijogosítása körül ellentét merült fel a plébániós és a szerzetesek között. A plébániós a római Szentszék előtt perbe idézte a szerzeteseket. VI. Ince és V. Orbán pápák György plébániós jogát elismerték és a szerzeteseket egyházi fenyitékkel sujtották. Kálmán győri püspök 1363-ban barátságos megegyezést hozott létre a plébániós és a szerzetesek között a következő feltételek mellett: A Szűz Mária tiszteletére épült templom a szerzeteseké marad, de fallal veszik körül, hogy lehetőleg teljesen elkülönítsek a szomszédságában fekvő Szent Lőrinc-templomtól, mely a falu előtt lévő Szent Miklós-templommal együtt a plébániáé lesz ezentúl is. Megmarad a plébániósnak az a joga is, hogy a Boldogságos Szűz Mária templomának egyik oltárán ő és káplánjai szabadon misézhessenek temetés vagy halálzás évfordulója alkalmával. A jogcsorbulás pótlásául Gelsecy Margit újabb adománnyal gazdagítja a Szent Lőrinc-egyházat: 12 lovat, 8 ökröt ajándékoz neki, és a rábai malom két kerékének jövödelmét leköti számára.⁵⁾ A plébániós és szerzetesek között felmerült ellentét sarkalta Kálmán püspököt arra, hogy a két évvel később kiadott alapítólevélben a pápói plébániát bekebelezte a prépostsági káptalanba. Előre láta ugyanis, hogy a prépostsági káptalan, a szerzetesek és a különjogú plébánia között alig lesz elkerülhető az összeütközés.

Sokkal nagyobb baj szakadt a kolostorra, mely létezését megsemmisüléssel fenyegette: a római Szentszék nem engedte meg neki az ingatlan birtok elfogadását és haszonélvezetét. Arezzói Ferenc jogtudós, a római kúria ügyvédje értesítette Gelsecy Margitot, hogy minden fáradozása eredménytelen maradt. A Szentszék nem enged. Azt ajánlotta neki, hogy más célra forditsa a szerzeteseknek szánt jószágokat.⁶⁾

Időközben Gelsey Margit beleegyezésével Kálmán püspök 1365-ben kiadta a prépostság és kolostor alapítólevélét. 1368-ban pedig, eredeti szándékához és tervéhez ragaszkodva, Gelsey Margit a kolostor építésének befejezéséről rendelkezett: László testvérnek és Péter per-

4) L. a II. számu 1371. évi okiratot.

5) Pápói prépostság okm. III. Cth. 108. sz.

6) U. o. II. Cth. 60. sz. — 8. Tárcs. 726. sz.

jelnek kezére bocsátotta az építkezés befejezéséhez szükséges költséget. minden eshetőségre gondolva, a györi káptalan előtt Péter perjelnek külön évdíjáról is rendelkezett.⁷⁾

A buzgó alapítónő nem akarta minden rendelkezést egyszerre megsemmisíteni; de viszont gazda nélkül elkallódásnak sem tehette ki a kolostornak adományozott birtokait, azért intézkedett, végrendelkezett 1371-ben úgy, hogy a kolostor minden birtoka a pápóci prépostságra szálljon át, ha az egyházi törvények egyáltalában nem engedik meg a kolostornak a vagyonsszerzést. Ezen a ponton sarkallik a prépostság és a kolostor több százados birtokpere, mely sok keserűséget okozott a szerény szerzeteseknek; sokat foglalkoztatta a győri püspököt, a magyar királyokat és a római Szentszéket. A pápóci prépostok ugyanis az alapítónő rendelkezése szerint, miután a Szentszék a szerzetesek birtokjogát nem ismerte el, maguknak követelték a perjelség jószágait. A szerzeteseknek itthon hatalmas pártológoik akadtak, akik királyainktól ismételten kieszközölték birtoklási joguk elismerését és tényleg többször birtokba is iktatták őket.

V. Márton pápa 1425-ben Kelemen győri püspököt bizta meg a peres ügy végleges elintézésével; meghagyta neki, hogy a szerzeteseket ha szükségét látja, egyházi fenyitékkel kényszerítse a birtok átadására. Kelemen püspök az ítélet végrrehajtását 1426-ban helyettesére, Domonkos rábaközi főesperesre bizta.⁸⁾ A szerzetesek, hogy szorongatott helyzetükön belül szabaduljanak és pátfogót találjanak, a hatalmas Kanizsay Lászlónak zálogosították el birtokaikat. Ezért azonban IV. Jenő pápa 1430-ban perbe fogta őket;⁹⁾ meghagyta Gergely milkovi püspöknek, a szentmártoni és keresztúri apátoknak, hogy a kolostor birtokait vegyék vissza Kanizsay Lászlótól és haladék nélkül adják át a pápóci prépostoknak; a szerzeteseket pedig egyházi fenyitékkel kötelezzék hallgatásra, vagyis tiltsák el a pereskedéstől.¹⁰⁾ Tényleg Gergely prépost el is fogalta 1430-ban a kolostor birtokait és bár még ebben az évben Palócz Mátyás országhirő visszahelyezte a perjelt és kolostorát a pápóci birtokrész, a hatkerekű malom, a vásárjog, az Elk pusztá, az Asszonyerdő, Sebesfalu és a sebesi malom, az écsi és

⁷⁾ I. VIII. sz. oklevél.

⁸⁾ Pápóci préposts. okiratt. I. Cth. 1. sz. — III. Cth. 109. sz.

⁹⁾ Hazai okm. 2. 275. I.

¹⁰⁾ Pápóci prépostság Ivt. I. Cth. 3. sz. — 3. Tárcs. 721. sz.

pázmándi javak birtokába,¹¹⁾ mégis 1439-ben is a prépost birta e jöszágokat. 1442-ben Héderváry Lőrinc nádor újból elrendelte a perjelnek és kolostorának birtokbaiktását, még abban az esetben is, ha Gergely prépost ellene mondana a bekiatásnak és Gergely prépostot az 1430–1439. években okozott károk, illetéktelenül felvett jövödelmek megtérítésére ítélte.¹²⁾ A per tovább folyt. 1454-ben V. Miklós pápa az esztergomi érseket és a szenttamáshegyi prépostot bizta meg a perdöntő ítélet kimonásával.¹³⁾ A következő 1455. évben V. László király ítélt ez ügyben: Pápócot a vásárjoggal, a faluban lévő fürdővel, Elk pusztával, az Asszonyerdővel; Sebesfalut a rábai malommal együtt, az écsi és pázmándi birtokrészeket Máté prépostnak adta.¹⁴⁾ Az ítélet ellen Rómába fellebbező Peleskey Lukács rendi tartományfőnököt 1456-ban perével maga elé idézte.¹⁵⁾ 1459-ben Mátyás király ugyancsét parancsolta a tartományi főnöknek.¹⁶⁾ Bár a Szentszék a prépost jogát ismerte el, itthon a szerzetesek lettek pernyertesek. 1463-ban Antal prépost Bertalan tartományi főnökkel, a csornai prépost, Mihály györi olvasókanonok, ált. püspöki helynök és Vasváry János györi kanonok előtt a következő módon egyezett ki: a prépostságé marad Pápócfalu fele, a fürdő és a rábai malom két kereke, Miklósfalva és malmának négy kereke; a két Páli, Dág és Viczafölde puszták; az Asszonyerdő fele, a sebesi Urrét fele. A kolostoré marad: Pápócfalu másik fele, a vásárvám, amiből azonban az iskolamesternek hetenkint 40 dénárt ád; a hatosmalom négy kereke, az Asszonyerdő másik fele, az *Elk-puszta* (Csonkás-puszta) Szentpéter határában.¹⁷⁾ Sebesfalu malmaival együtt és az Urrét másik fele. A két Rábaág között, a hatos malommal szemközt levő erdő pedig közös lesz. Mivel eddig a prépostnak a sebesi malomból is volt része, a kolostornak és sebesi jobbágyainak viszont a pálii erdőben volt épületfa vágására joguk. Ezentúl a prépostnak semmi joga sem lesz Sebesen az Urréten kívül, viszont a perjelnek és sebesi jobbágyainak semmi joguk sem lesz a pálii erdőben. Eesre és Pázmándra vonatko-

¹¹⁾ U. o. 8. Tárcsa, 723. sz.

¹²⁾ U. o. 8. Tárcsa, 730. sz.

¹³⁾ U. o. I. Cth. 5. sz.

¹⁴⁾ U. o. Cth. 25. sz.

¹⁵⁾ U. o. I. Cth. 27. sz.

¹⁶⁾ Hazai okm. 2., 338., 343. l.

¹⁷⁾ Szombathelyi kápt. lvt. 101. Fasz. 23. sz.

zólag pedig úgy egyeztek meg: mivel a földesuri és birtói jogot a prépost gyakorolja, azért minden birtág és a Szent István király, Szent Imre herceg ünnepén szokásos ajándék, valamint a határjárások alkalmával kirött különleges adók a prépostot magát illetik, de a birtok és jobbágyai védelmét is a maga költségén intézi el. A borkilenced 1/4 része, a pecsétpénz és a szüretkor fizetett ajándék egyharmada a perjelt és kolostorát illeti meg. A Szent György- és Szent Mihály-napkor járó úri adó és egyéb jövődelem fele, úgyszintén a karácsonykor és husvétkor szokásos ajándék fele is a perjelé és kolostoráé. Megismétlik az alapítólevél kikötését, hogy a prépost és perjel csak egymásnak udhatják vagy zálogosíthatják el birtokaikat. Az eddig felmerült perköltségeket közösen elengedik egymásnak.¹⁸⁾ Ezzel a megegyezéssel tényleg lezárult a hosszú pereskedés a prépost és perjel között. Míg a kolostor fennállott, addig békességen éltek egymás mellett a prépost és kolostor; mikor azonban a kolostor megszűnt és a perjelség egyes emberek egyházi javadalmává lett, ismét újra kezdődött a jogi per. A szerzetesek a pápói káptalannal, illetőleg plébános-sal is összeütközésbe kerültek. Erazmus perjel és szerzetesei beleavatkoztak a plébános jogaiba: a kiközösítetteket feloldozták, őket szentmisére bocsátották, kereszteltek, eskettek. Kelemen györi püspök 1438-ban a Győrött tartott zsinaton megvizsgálta a plébános panaszát, igaznak találta, azért a szerzeteseket kiközösítette. A szerzetesek azonban semmibe sem vették a püspök ítéletét; azért Jenő pápa 1439-ben Gergely milkovi püspök által újból kiközösítette őket.¹⁹⁾ Nem tudjuk okiratainkból, hogy minő módon adtak elégtételt a szerzetesek, csak arról hallunk, hogy 1440-ben feloldozást nyertek a pápától.²⁰⁾

A perjelség birtoka magánadományokkal is növekedett időközben. 1479-ben genesi Boda Benedek Bódaházenes más néven Felgenes és Szentpéterür (Kisszentpéter és Üleős) birtokait a maga és öscinek lelkiüdvéért, 40 arany forintért a Boldogságos Szűz Mária pápói Szent Ágoston-rendű kolostorának adta és vallotta fel a vassvári káptalan előtt. Báthory István országbíró 1489-ben be is iktatta a perjelt és kolostorát e birtokokba.²¹⁾

¹⁸⁾ Pápói prépostság irattára. I. Tárcs. 201–205. sz.

¹⁹⁾ U. o. I. Cth. 4. sz.

²⁰⁾ Györi püsp. lvt. Keresztély Ágost püspök iratai V., 137. l.

²¹⁾ Pápói prépostság lvt. II. Cth. 82. sz. — III. Cth. 101. sz.

A tizenhatodik századon át zavarosan éltek a szerzetesek kolostorukban. Perjelükkel mint tekintélyes egyházi férfiúval többször találkozunk okiratainkban: 1419., 1470., 1506., 1507., 1514., 1550., 1566. években.²²⁾ 1566-ban a törökök Vasmegyét is végigkalandozták; Thuigon budai bása Pápócot is elfoglalta; a prépostsági káptalan is, a kolostor szerzetesei is elmenekültek onnét és többé vissza sem térték. A perjelség mint cím maradt meg a kolostor megszűnése után, amely címnek viselője jutott a kolostor javainak haszonélvezetébe is. A kolostor pusztulását a török dúláson kívül Ostffy és Vido Miklós protestáns birtokos urak üldözésének is tulajdonítja egyik okiratunk, akik tüzzel-vassal üldözték a katolikusokat. 1548-ban Ostffyasszonyfán is kegyetlenkedtek a katolikusokkal, a plébánost is megölték. A szerzetesek sem vonhatták volna ki magukat e nagy urak hatalma és kegyetlenkedése alól, ha Pápócon megmaradtak.²³⁾

A kolostor hivatása, munkája.

Ha a megszünt kolostor életére visszatekintünk, hivatását, munkáját csak általános vonásokban jelölhetjük meg. Elsőrendű hivatását abban jelölte meg az alapítónő, hogy Isten dicsőségét szolgálja, a maga és családja lelki üdvösségeért imádkozzék. Másodrendű hivatását a szerzet szabályai írták elő abban, hogy a hivék lelki életét munkálja; az oltárnál: a szentmiscáldozat bemutatásával; napi életében: meg nem szüնö imádságával; a gyóntatószékben: a bűnösöknek Istenrel való megbékélhetésével; mindenütt: példaadásával. Abban a korban, melyben még a nyers erő szabta meg sok esetben egy-egy falunak, várdeknak életefolyását: nagy hatást gyakorolt a lelkekre a kolostor csendjéből kiáradó szelidseg, alázatosság, Istenbe vetett reménység és soha el nem csüggédő elő hit. Ez adja magyarázatát annak, hogy a nép mindig erősen ragaszkodott a kolostorhoz és a benne élő szerzetesekhez. A kolostorok léleknevelő hatása ismeretes. A hit megerősítése, az erkölcsök szelidítése, a testvéri szeretet terjesztése, a szegények, elhagyottak gondozása, a családi és társadalmi békétlenségek lecsendesítése adta meg a kolostorok működésének ismertető jegyeit.

²²⁾ U. o. 8. Tárcu, 740., 741. sz.

²³⁾ Szombathelyi kápl. lvt. 101. Fasz. 23. sz. Fekete János kanonok jegyzetei.

Az alapítónő rendelkezésén kívül ez általános keretben mozgott a pápói kolostor hivatása, munkája is.

A kolostor megszűnése pontot tett e munka végére. A javadalmát alkotó földbirtok maradt meg belőle, mely az egyházi vagyon ismeretes kultúrális célját szolgálta tovább is, de helyi érdeket nem istápolt.

Az épületet iskola céljára foglalta le Milkovich prépost, mikor a plébániát rendezte és az iskolamestert is elhelyezte benne. E célt szolgálja ma is többszörös átjavítás után.

A kolostor szerzetesei.

Eddig felsorolt okirataink minden Szent Ágoston-rendjén levő remetékről beszélnek. Pázmány Péter is, Czinár is ezt mondja.²⁴⁾ Pór Antal N. Magyar Pálné című értekezésében Pálos-kolostornak mondja a pápói remeték kolostorát, akiknek 1308. december 13-án engedte meg Gentilis bibornok, pápai követ, hogy Szent Ágoston szabályai szerint élhessenek: így a két remetarend könnyen összetéveszthető azóta. Pór Antal még magánlevélben is védelmezi ez állítását.²⁵⁾ Külső bizonyíték ez állítás mellett az is, hogy Magyar Pálné alapította a boldogasszonypáhi páloskolostort²⁶⁾ és így — szinte természetes, hogy — Pápóra is a már ismert szerzetesköt telepítette be. A pálosok mellett szóló bizonyságot meríthetünk abból a nagy pártfogásból is, mellyel királyaink, főuraink, az ország főtisztviselői pártfogásukba vették e szerzeteseket a perjelség hosszú birtokpere idején. Ily kedvező elbánásban, pártoló rokonérzésben csak a pálosok részesültek Magyarországon. Viszont azt is meg kell állapítanunk, hogy okiratainkban a pápói remetéket minden Szent Ágoston remetéinek olvassuk, mikor ezek az okiratok Szent Pál remetéiről beszélnek ott, ahol tényleg ők voltak. Az is tény, hogy a pálosok történetével foglalkozó írók, akik minden forrást átkutattak, Pápócon nem ismernek pálosokat. Míg minden kétséget kizáró adatok nem kerülnek napvilágra, addig mi is Szent Ágoston remetéinek tartjuk a pápói kolostor lakóit.

²⁴⁾ Kat. Szemle, 1889. évf.

²⁵⁾ Géfin Gyula dr. szombathelyi teol. tanár birtokában levő, Pór Antalnak 1889. nov. 6-án Kőberl János súrvari esperes-hez intézett levele, melyben azt állítja, hogy ezek Bakosz Tamás ideje óta hívják a pálosokat: *Ordo S. Pauli primi eremitac náven*.

²⁶⁾ Zalai oklvt. 1., 558. 1.

A perjelség mint külön egyházi javadalom.

A perjelség kegyurasága.

Gelsey Margit alapítónő 1371-ben tett végrendeletében határozottan a magyar király pártfogása és kegyurasága alá rendelte a pápóci kolostort. A királyok jóakaratát és védelmét tényleg tapasztalta is a török foglalás okozta pusztulásáig. A szoros értelemben vett kegyuri jogról azonban a kolostor fennállásáig nem is lehetett szó. Elöljáróukat a szerzetesek saját szabályaik szerint maguk választották. A választásba a kegyurnak beleszólása nem volt. Mikor azonban a törökök elfoglalták Pápocot és a szerzeteseket elűzték onnét, vagy elmenekültek előlük, és a kolostor megszünt, a perjelség pedig egyházi javadalommá vált, melynek adományozása a kegyurat illette meg a szerzetnek esetleges visszaállításáig, ekkor kezdődött a király tényleges kegyuri joga. A protestánssá lett Nádasdy-család az alapítónővel való rokonsgág címén, mint ezt a prépostságnál is megkísérelte, elfoglalta a kolostor birtokait és földesuri jogon a kegyuraságot is magának követelte. Ugyanis a perjelség birtokait nem tartotta meg a maga használatára, hanem a cimet is, a hozzá kötött javadalmat is egyházi férfiúnak adományozta. A király adományozásával okiratszerűen csak két esetben találkozunk: Zlatáry Péter és Nyéki Vöröcs Mátyás perjelségénél; még két esetben csak következtetünk a király adományozására. minden más esetben a Nádasdy-család gyakorolta a kegyuri jogot. Talán e nem országos dologra nem is fordítottak a magyar királyok nagyobb figyelmet; tulán a hatalmas Nádasdy-családnak elnézték ez erőszakos jogfoglalást. Az immár katolikussá lett Nádasdy-család Széchenyi György püspök beleegyezésével a sárvári plébániával kapcsolta össze a pápóci perjelséget. E címen a Nádasdyak jöszágvesztése után a sárvári uradalomba — királyi adomány folytán — beiktatott Draskovich-család lett a plébániával együtt a perjelség adományozó kegyura is. Később ugyanennek az uradalomnak birtokosa, az Inkey-család, végül a Szily-család gyakorolta a kegyuri jogot.

A szerzet visszaállítását akadályozta a kolostor és templom megrongálódása; akadályozta a kegyur is, aki maga is számot tartott a perjelség birtokára; akadályozta a címnek és velejáró birtoknak egyesek számára történt adományozása, akik hatalmas pártfogóikkal védelmezték saját anyagi előnyüket. Betetézte pedig a sárvári plébániába való bekebelezése.

Pápóci perjelek.

1570—1571. Sennyei Pongrác, Nádasdy Ferenc gróf jöszágkormányzójának, Sennyey Ferencnek fia; ennek Nádasdy Ferenc adta a perjelséget, jóllehet ez ifjú még a szent rendeket sem vette fel.

1571—1585. Zlatáry Péter győri kanonok. II. Miksa király 1571-ben Zlatáry Péternek adta a perjelséget, és megparancsolta Nádasdy Ferenc grófnak, hogy törvénytelen adományozását vonja vissza. Meghagyta Sennyey Pongrácnak is, hogy úgy a perjelséget, mint annak birtokaikat bocsássa Zlatáry Péter kezére. Mivel pedig Nádasdy Ferenc ismételt felhívásra sem intézkedett, Miksa király megparancsolta 1573-ban Salm Egon gróf győri főkaptánynak, hogy fegyveres erővel vezesse be Zlatáry Pétert a perjelség birtokaiba. Nem tudjuk, hogy a fegyveres beavatkozás megtörtént-e; de tény, hogy Zlatáry Péter 1585-ig birta a perjelséget.²⁷⁾ Mint a prépostok felsorolásánál megemlítettük, egyes okirataink tévesen pápóci prépostnak nevezik őt.

1585—1601. Iloási Viczay Tamás. Zlatáry Péter halála után ismét Nádasdy Ferenc gróf gyakorolta a kegyuri jogot. A hatalmas Viczay-családból származó tanuló ifjúnak, Tamásnak adta a perjelséget, hogy felsőbb tanulmányait folytathassa és a pápságra készülhessen. Bizonyára azért kereste e befolyásos családdal az összeköttetést, hogy a királlyal szemben könnyebben védhesse vétlt kegyuri jogát.²⁸⁾ Gabrini Antal pápóci prépost elismerte az ifjú perjelt és a nyuli—écsi borkilencedből részt adott neki. Utóda azonban, Ankerreith Ádám prépost 1591-ben tiltakozott a jogtalannul kinevezett perjel ellen és a borjárulékot is megtagadta tőle.²⁹⁾

1601—1615. Himmelreich György pannonhalmi főapát. Nádasdy Ferenc kegyuri jogára való hivatkozással 1601. szept. 20-án a Boldogságos Szűz pápóci egyházának vicáriusságát Viczay Tamás lemondása után Himmelreich György ifjúnak, Himmelreich Tibor császári magyar titkár fiának, zágrábi kanonoknak adta, aki tehet-

²⁷⁾ U. o. I. Cth. 21., 33., 34., 35., 36., sz. — 8. Tárcs. 711. 716. sz. 10. Tárcs. 881. sz.

²⁸⁾ U. o. 9. Tárcs. 797. sz.

²⁹⁾ U. o. II. Cth. 70. sz. 10. Tárcs. 881. sz. Szombathelyi kápl. Ivt. Acta prioratus Papoc. 50. 7. Fase. 5. sz. Nádasdy Ferencnek 1585. aug. 1. Csejtén kelt adománylevele.

séges és jóhajlamú, hogy így tanulmányait folytathassa.³⁰⁾ A pápói prépost, kinék nevét nem írja ki okmányunk, tiltakozott Nádasdynak törvénytelen eljárása ellen, mivel a kinevezés jogához nem illeti meg.³¹⁾ Téves a Szent Benedek-rend történetében foglalt az az állítás, hogy Himmelreich György pápói prépost lett volna.³²⁾

1615—1619. Naprághi Demeter györi püspök. Nádasdy Pál gróf Himmelreich lemondása után kegyelemből és tiszteletből Naprághi Demeter györi püspöknek adta a perjelséget, de reverzálist kért tőle arról, hogy sem a püspökséggel nem egyesíti, sem el nem idegeníti a perjelséget.³³⁾ Valószínű, hogy Nádasdy Pál gróf kegyuri jogát akarta biztosítani, mikor egymásután ily előkelő állású egyházi férfiaknak adta a perjelséget. Bizott talán benne, hogy a király az alapítónő végrendeletén alapuló jogát nem érvényesít e kiváló hivatalban szemben és így a kegyuraság az ő javára épül el. Az is csak feltevésünk, hogy Naprághi haláláig megtartotta a perjelséget; okiratunk erről nem szól.

Okirataink határozottan beszélnek *Baksap István* perjelségéről is,³⁴⁾ de évet egyáltalában nem említenek, azért nem is tudjuk besorozni a perjelek közé. Nagybátyja, Himmelreich Tibor, II. Rudolf magyar király titkára révén már 14 éves korában 1587-ben elnyerte a léhényi apátságot. Mikor Rómában tanulmányait befejezte, 1597-ben, Györött kanonoki stallumot kapott. Ez idő körül kellett megkapnia a pápói perjelséget is, mikor annak betöltése jogilag vita tárgyát képezte. Meglehet, hogy a király ugyanakkor adta neki a perjelséget, mikor Nádasdy jogtalanul másnak adta azt; így ketten birták egyszerre, azért nem tudjuk birtokának idejét meghatározni.

A 17. század elején két perjelről tudósítanak forrásaink, akiknek perjelségét azonban kétségbő vonjuk. 1607-ben Telekesi István vasvári kanonokot írja perjelnek Rupp Jakab,³⁵⁾ akinek adatai azonban nem minden megbizhatók. Majd pedig Máthésy György perjelségéről hallunk. II. Ferdinánd király 1624-ben megparancsolta a

³⁰⁾ Pannonhalmi Ivt. 5. Capsa, lit. C.

³¹⁾ Pápói prépostság irattára: 9. Tárcsa, 708. sz.

³²⁾ IV. 76. 1.

³³⁾ Pápói prépostság. Ivt. 8. Tárcsa, 748. sz.

³⁴⁾ Pápói prépostság oklevélre: II. Cih. 84. sz. — 1. Tárcsa, 609—610. sz. 9. Tárcsa, 785. sz.

³⁵⁾ Magyarország helyrajzi tört. I. 579. 1.

győri káptalannak, hogy a pápóci Szentlélek-egyház rektoriájára, vagyis perjelségére vonatkozó adatokat, melyek a perjelség Üleös és Kisszentpéter vasmegyei és Sebes sopronmegyei birtokait érintik és amelyek Máthésy György perjelsége idejében kerültek Győrré, adja ki Káldy Mihály perjelnek.³⁶⁾ E királyi okirat tévedésekkel foglal magában: a perjelség egyháza nem a Szentlélek, hanem a Boldogságos Szűz Mária címét viselte, tehát a Szentlélek egyházának rektoriájára való hivatkozás tévedés. Máthésy György pápóci prépost volt: az okirat a prépostságot téveszthette össze a perjelséggel. Ha az általunk felsorolt perjelekre vonatkozó megállapítás megállja helyét, akkor e két perjel számára hely és idő nem is marad.

1624—1641. Káldy Mihály. Pozsonyi kanonokból lett 1624-ben soproni plébánossá, 1638-ban győri kanonokká, majd 1641-ben nagypréposttá. Perjelségéről csak 1624-ben hallunk először.³⁷⁾ 1634-ben testvérenek, Káldy Ferencnek akarta a perjelség birtokait elzálogositani, de Vasváry György pápóci prépost az alapítólevél rendelkezésével megakadályozta ennek keresztülvitelében.³⁸⁾ 1638-ban mint pápóci prior vett részt a nagyszombati zsíntelen.³⁹⁾

1641—1644. Nyéki Vörös Mátyás pápóci prépost. Régi sebet gyógyított be III. Ferdinánd király, mikor a pápóci perjelséget 1641-ben Vörös Mátyás pápóci prépostnak adta. Az alapítónő rendelkezése érvényesült. Draskovich György püspök is megerősítette az adományozást.⁴⁰⁾ Okirataink hallgatnak a meglepő dolog okairól, amelyek folytán néhány év mulva, még Vörös Mátyás életében, ismét idegen kézbe került a perjelség.

1644—1645. Lóny Mihály caszári prépost, előbb győri kanonok, 1644-ben plébános. Meghalt 1645-ben.⁴¹⁾

³⁶⁾ Pápóci préposta. Ivt. I. Cth. 37. sz.

³⁷⁾ U. o. I. Cth. 42. sz. — 8. Tárcs. 751. sz. — 9. Tárcs. 785. sz. — Győri püsp. Jvt. Protocollum Sedis Spirit. ab. m. 1600. 548. l.

³⁸⁾ Pápóci préposta. Ivt. II. Cth. 75. sz.

³⁹⁾ Pálffy: S. Conc. II. 374—5. l. — Győri kápl. m. Ivt. II. Tárcs. 2121. sz. — Győri püsp. Ivt. B. Capsa, 2. fasc. 11. sz. és A. Capsa, 2. fasc. 4—5. sz.

⁴⁰⁾ Pápóci préposta. Ivt. I. Cth. 42. sz. — 8. Tárcs. 755. sz.

⁴¹⁾ Póda Endre: A soproni kat. parochia tört. II. l. — Eletrajzi adatait, működését I. Bedy Vince közzéírásában: A győri káptalan 16—17. századbeli tört. I. rész. A kanonókok névsora.

*1646—1647. Varró István sárvári plébános.*⁴²⁾ Valószinű, hogy ez alkalommal is a Nádasdy-család gyakorolta a kegyuri jogot.

1649—1666. Vittinpédi Ferenc. Mint a győri egyházmegye növendéke Rómában a Germanico-Hungaricum kollegiumban végezte tanulmányait 1642—1646. években. Visszatérése után kapuvári plébános, és 1646. március 28-án esztergomi kanonok lett. 1649-ben lemondott kanonoki stallumáról és Sárvárra ment plébánosnak. Valószinű, hogy a plébániával együtt nyerte el a pápói perjelséget is.⁴³⁾ Mint sárvári plébánost és pápói priort vallasztotta meg a soproni tanács 1650. okt. 4-én soproni plébánossá 34 éves korában. Meghalt 1666. július 11-én Sopronban és a Szentlélek-templomban temették el. A perjelséget haláláig megtartotta.⁴⁴⁾

1667—1673. Telekessy István sárvári plébános. 1667-ben ismét nagy változás állott be a perjelség történetében. A Nádasdy grófok a perjelség javait úgy kezeltek, mint saját birtokukat; igen gyakran saját hasznukra foglalták le. Széchenyi György püspök figyelmeztette az akkor már katolikus családot, hogy e tisztán egyházi birtokot adja vissza rendeltetésének. Nádasdy Ferenc Sárvárra akarta telepíteni a Szent Ágoston-rendjén levő szerzeteseket, és a perjelség jószágait kezükre bocsátotta volna. A rendnek magyarul beszélő páterei nem voltak; azért Lékán épített nekik kolostort és javadalmat is adott megélhetésükre. Többet adott a rendnek, mint amije Pápón volt. Ezen a címen bizonyos jogot tartott arra, hogy most már szabadon rendelkezhessék a pápói perjelség birtokaival. Örökre és elválaszthatlanul egyesítette a perjelséget a sárvári plébániával. Igy a család rendelkezése alól kivonta és egyházi célra visszaadta a perjelséget. A plébániával így egyesített perjelséget a már három év óta sárvári plébánosnak, Telekessy Istvánnak adta 1667-ben Nádasdy Ferenc gróf. Széchenyi György e szavakat írta a bemutató levélre: *Quod Deus coniunxit, scilicet prioratum introscriptum cum Plebania Sarvariensi, homo non separat; et ego confirmo.*⁴⁵⁾

⁴²⁾ Sárvári plébánia anyakönyvei. Jegyzet szerint cum prioratu nyerte el a plébániát.

⁴³⁾ Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok, 263. l.

⁴⁴⁾ Póda: i. m. 43—47. II. Pápói prépost. lvt. III. Cth. 100. sz. — Győri püsp. lvt. B. Capsa, 3. fasc. 7. sz. Keszői erdő ügyében tanúvallomás 1653-ban.

⁴⁵⁾ Szombathelyi kipl. lvt. Acta Prioratus Pápaev. 30. fasc.

Magyarul: Amit Isten összekötött, t. i. a perjelséget a sárvári plébániával, azt ember szét ne válassza és én megerősítem. Schogg Kristóf későbbi pápóci prépost szerint: Széchenyi cessit iniquitati temporum et potentiae comitis de Nádasd. **Magyarul:** Széchenyi engedett az idők rosszaságának és Nádasdy gróf hatalmasságának. Még azt tette Nádasdy Telekessy kötelességévé, hogy a perjelség jövődelméről Pápócon káplánt tartson.¹⁶⁾ A király, úgy látszik, e hatalmas főur rendelkezését nem háborgatta. Telekessy 1673-ig birta a perjelséget, mikor Széchenyi György püspök györi kanonokká nevezte ki. Mint egri püspök végezte be életét.

1673—1684. Kecskeméty Mihály. Nádasdy Ferenc gróf szerencsétlen kivégzése után birtokai a kinestárra szálltak. Ekkor Kecskeméty Mihály ikervári plébánost Széchenyi György püspök nevezte ki sárvári plébánossá pápóci perjellé, de a kinevezést a pozsonyi kir. kamara erősítette meg.¹⁷⁾ Kecskeméty 1681-ben a györi káptalanban kapott stallumot, de plébániáját és perjelségét 1684-ig megtartotta.¹⁸⁾ Györből a veszprémi nagypréposti stallumra ment át.

1684—1690. Kondoray Tamás, zselizi apát, sárvári plébános,¹⁹⁾ aki ekkor már harmadizben volt sárvári plébános. Elsőizben 1656—1660., másodizben 1662—1666.²⁰⁾ Meghalt 1690-ben Sopronban.²¹⁾

1690. júl.—1691. júl. Bépítős Pál sárvári plébános.²²⁾

7. 2. sz. Nádasdy Ferenc gr. 1657. jan. 28. értesítő Széchenyi György püspököt, hogy a pápói prioriagum beneficiumát a sárvári plébániába »incorporálta« és »applicálta« és »érdemes voltát« és maga jó viselését jelentvén P. Telekessy István Urnak ugyan sárvári plébánosnak conferálta« — és kéri a püspököt, hogy »confirmálja. Reméli, hogy »mind az Anya szent Egyháznak, mind az Huzújának haizon« szolgája leszen«. Széchenyi György 1667. máj. 1. Rákossen így indorsálta Nádasdy levelét: Quod Deus coniuxit, sc. Plebaniam Sárváriensem et prioratum infra scriptum, homo non separet — et ego confirmo.

¹⁶⁾ Pápóci préposts. lvt. III. Cth. 100, 105. sz. — 2. Tárca. 236. sz. — 8. Tárca. 763., 764., 768. sz.

¹⁷⁾ U. o. 8. Tárca. 763. sz. — III. Cth. 116. sz.

¹⁸⁾ Györi püsp. lvt. B. Capsa, 3. fasc. 10. sz.

¹⁹⁾ Györi kápt. hit. b. lvt. 15. felvall. jk. 151—2. 1.

²⁰⁾ Sárvári plébánia anyakönyvei.

²¹⁾ U. o. és györi kápt. m. lvt. 13. Cth. 497. sz.

²²⁾ Sárvári pléb. anyakönyvei.

1691—1708. Bakos Imre sárvári plébános. Sárvár városa 1691. aug. 8-án kelt levelében a minap meghalt Bötyös Pál helyébe Bakos Imre köveskuti plébánost kérté magának lelkipásztorul.⁵³⁾ A Kazó prépost-féle Canonica Visitatio szerint: ungarus, Sabariensis, magister philosophiae et Theologiae,⁵⁴⁾ tehát nagyképzettségű egyházi férfiú. Mint perjel új urbariumot adott pápóci és szentpéteri jobbágyainak.⁵⁵⁾ A Kemenes alatt levő Szent Péter-pusztát megtelepítette és jobbágyainak három évi szabadságot adott. A 13 év előtt elpusztult Szentpéter falut 1696-ban a vármegye segítségével telepítette meg.⁵⁶⁾ Nemesak jó gazdának mutatta magát ez intézkedéseivel, hanem a perjelség lelkismeretes gondozójának is.

1708. Tajnap Márton László.⁵⁷⁾

1711—1733. Orosz Pál.⁵⁸⁾ Előbb 1707—1711. győi székesegyházi magyar káplán, kit Meszlényi János győri alispán kanonokságra ajánlott.⁵⁹⁾ Erdödy László gróf pápóci prépost idejében a prépostság birtokait is kezelte.⁶⁰⁾ Sok kellemetlenséget okozott neki Draskovich Ádámné grófné, aki a plébánia javait elfoglalta, a pápóci perjelség címén pedig várkápláni szolgálatot kivánt tőle. 1732—1745-ig vasvári prépost, 1745-től veszprémi nagyprépost, ansari v. püspök, a hétszemélyes tábla bírája. Meghalt 1756. márc. 27-én.

1733—1736. Konfor Pál.⁶¹⁾ Régi nemesi családból származott. 1721—1725-ig felsőpatyi, 1725—1732-ig vámoscsaládi plébános. A sárvári plébánia Canonica Visitatioja theologus speculativusnak, magyar, német és olasz nyelvet beszélő művelt embernek mondja, aki 1732-ben történt beiktatása alkalmával 41 éves volt. Hamarosan a

⁵³⁾ Győri kápt. hit. h. Ivt. X. Cth. 704. sz.

⁵⁴⁾ Sárvári pléb. anyakönyvei.

⁵⁵⁾ Pápóci préposts. Ivt. 10. Túra, 881. sz. Győri püsp. Ivt. B. Cípsa, 4. fasc. 3. sz.

⁵⁶⁾ Győri kápt. hit. h. Ivt. 14. felvall. jk. 149—152. II.

⁵⁷⁾ Sárvári pléb. anyakönyvében csak ez egy évben fordul elő.

⁵⁸⁾ Szombathelyi kápt. Ivtör: 50. sz. A pápóci perjelség iratai. 2. Fase.

⁵⁹⁾ Győri belvírosi plébánia: Liber Copulat. 1692—1743. Győri püsp. Ivt. Keresztfély Ágost püspök iratai, IV. 330. 1.

⁶⁰⁾ Pápóci préposts. Ivt. III. Cth. 117. sz. Győri püsp. Ivt. Keresztfély Ágost iratai. VI. 312—314. 347—353. 356. II.

⁶¹⁾ Sárvári pléb. anyakönyvei.

kerületi alesperesi teendőkkel is megbizta püspöke.⁶²⁾ Meghalt 1736-ban.

1737—1747. Partlin László. 1721—1731-ig büki, 1731—1733-ig rumi, később sarodi plébános volt. 1737-ben Draskovich Lipót gróf adta neki a sárvári plébániajával együtt a perjelséget. Meghalt 1747. április 27.⁶³⁾

1748—1762. Sági Mihály. A humaniorákat Sopronban, a filozófiát Budán, a teológiát Győrött tanulta. Mint újmisé s pap került az ujonnan felállított egyházszeplébániára (ma Rábakovácsi, Vasm.) 1728-ban, ahol husz évi szüntelen küzdelem közepte restaurálta az 1547. óta szünetelő plébániát, és visszaperelte a vizeki Tallian- család által bitorolt egyházi javakat. 1748-ban jött Sárvárra, ahol 1762-ig működött.⁶⁴⁾ Itt érte püspöke címzetes kanonokká való előléptetése 1753-ban.⁶⁵⁾ 1762-ben járfalvi Horváth István vasvári örkanonokkal javadalmat cserélte. Meghalt 1772-ben. A pápói perjelségben rossz emléket hagyott maga után. Utóda, Horváth István a szombathelyi szentszék előtt pert indított ellene és azzal vádolta, hogy stupris lucri cupiditate inductus et cum summo scandalo Christianae et Catholicae plebis possessionis Pápócz, totiusque illius districtus et vicinitatis — a remeték régi kápolnáját és bazilikáját sörfözö céljára engedte át. A perjelséget is csak oly feltétel mellett cserélte el vele, hogy még három évig (1762—1765.) ő bérélheti.⁶⁶⁾

1762—1770. járfalvi Horváth István. Kőszegi plébános és tábori lelkész volt. Batthyány Lajos gróf főkancellár 1745-ben felsőörsi préposttá nevezte ki. Mivel kőszegi plébániájától nem akart megválni, és mivel a prépostság kiváltságos helyzetére hivatkozva a veszprémi püspöknek az engedelmességet megtagadta, a püspökkel

⁶²⁾ Györi püsp. Ivt. Conscriptio proventuum parochialium. Fasc. Comitatus Castriferrei. — U. o. B. II. Capra. 7. fasc. I. sz. Genes—keszoi határjárás ügyében tanúvallomás. — Sárvári pléb. anyakönyvei. Nagy Iván: Magyarország családjai címerével. 8, 273. 1.

⁶³⁾ Pápói prépostsz. Ivt. II. Cih. 89. sz. — III. Cih. 148. sz. 2. Tárcza, 300. sz. 8. Tárcza, 765. sz. Sárvári pléb. anyakönyvei. Györi püsp. Ivt. Keresztfély Ágost iratai. VI. 356. 1.

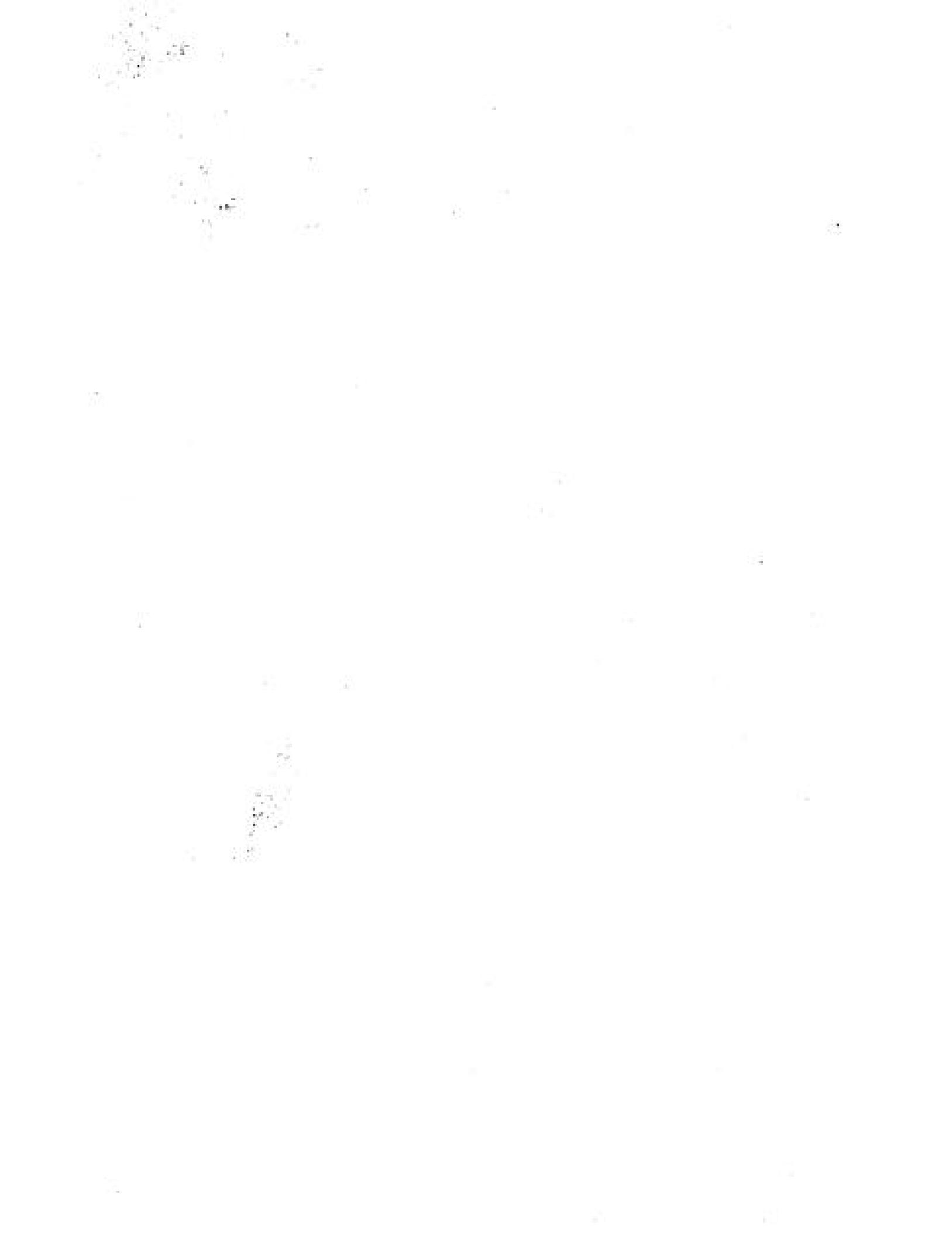
⁶⁴⁾ Sárvári pléb. anyakönyv. — Pápói prépostsz. Ivt. 2. Tárcza, 278., 280., 282. sz.

⁶⁵⁾ Györi püsp. Ivt. D. Capra. 3. fasc. 3. sz. 1753. év.

⁶⁶⁾ Szombathelyi klpt. Ivt. Acta Prioratus Pápociensis 50. 7. fasc. 6. sz.

17 — Prioratus BMV de Papocz cum Parochia — 66.
Sarváriensi canonice perpetuo unitus.

meggyült a baja. 1751-ben prépostságát eleserélte Bezerédy Ferenc vasvári őrkanonokkal. 1762-ben pedig kanonoki stallumát cserélte el Sághy Mihály sárvári plébánossal és pápóci perjellel.⁶⁷⁾ Mint vasvári kanonokot és madocsai apátot Inkey Boldizsár földesur és kegyur nevezte ki sárvári plébánossá.⁶⁸⁾ A sárvári plébánián jó emléket hagyott maga után: 1766-ban saját költségén építette meg a plébániáházat, melynek faragott kőből készült portáléját a pápóci perjelség címerével ökesítette fel. Meghalt 1770. szeptember 1-én, Jákfán temették el.

A régi plébániáházat 1889-ben lebontották és újjáépítették, a címert azonban nem helyezték vissza rá. A mai apátplébános, Huszár Mihály, mint a történeti és művészeti emlékek értékelője, 1926-ban ismét feltéttette a címert a plébániáház portáléjára és így a pusztulástól megmentette. A szép címert a mellékelt rajz mutatja, melybe Horváth István apáti jelvényei is beleilleszkednek.

A címert tartó kögerendán e felirás olvasható: 17. Prioratus B. M. V. de Pápoec cum Parochia Sárváriensi canonice perpetuo unitus. 66. Az alatta párhuzamosan futó szemöldök kőpárkányon pedig e jelmondatot olvasunk: Spes confisa Deo et MARIA nunquam confusa recedit.⁶⁹⁾

1770—1779. Hersching Zsigmond Ferenc. Nemes család sarja. Atyja, János pécsi főbíró, később Baranya megye alispánja, anyja Hegyi Julianna volt. Született Pécsen 1742-ben. Tanulmányait Pécsen és Nagyszombaton végezte; 1767-ben felvette a papi szent rendet; két évi kaplánkodás után az apácsi plébániát nyerte el. Szily Ádám kegyur ismét meghívta őt a sárvári plébániára és vele kapcsolatos pápóci perjelségre. Hamarosan elnyerte a Szentlélekkről nevezett madocsai apátság címét és táblabírói címet is kapott.⁷⁰⁾ Zichy Ferenc gróf győri püspök nem fogadta el a kegyur jelölését és nem is erősítette

⁶⁷⁾ Veszpr. püsp. Ivt. Koller-féle Archivum. 13. fasc. 13. sz. Győri püsp. Ivt. D. Capsa, 3. fasc. 3. sz.

⁶⁸⁾ U. o. és B. Capsa, 1. fasc. 12. sz. 1762. év. — Pápóci préposts. okivt. I. Cth. 48. sz. — 8. Tárcs. 767. sz. — 9. Tárcs. 831. sz.

⁶⁹⁾ Huszár Mihály sárvári apátplébános úr közlése után, aki a címer rajzát is rendelkezésünkre adta.

⁷⁰⁾ Szentkirályi István t. kanonok -A pécsi papság- c. kéziratos gyűjteményéből bocsátotta rendelkezésünkre ez adatokat. Pápóci préposts. Ivt. 8. Tárcs. 768. sz.

meg Herschingot javadalmaiban, mert a pápóci prépost óvást emelt a perjelség adományozása miatt és egyben a királyhoz folyamodott a perjelség ügyének tiszttizásáért. Szily Ádám erre lefoglalta a perjelség és plébánia jószágait, sőt az elhunyt sárvári plébános és perjel hagyatékát is. Mária Terézia királynő 1770. december 22-én ítélt ez ügyben: a pápóci prépost követelésének van ugyan jogi alapja, de az ellenkező százados gyakorlat folytán elévült. Utasítja Zichy Ferenc püspököt, hogy Herschinget erősítse meg javadalmaiban és beiktatását rendelje el. Egyben Szily Ádámot letiltja a perjelség és plébánia javainak birtoklásától; utasítja az elhunyt sárvári plébános hagyatékának kiszolgáltatására.⁷¹⁾ Ez alkalommal a király nemesak megerősíti Szily Ádám kinevezését, hanem egyenesen kinevező iratot küld a perjelnek. E vitás ügy alkalmul szolgált a kegyuri kérdés tanulmányozására. Az alapítólevél rendelkezése szerint magának követeli a király a perjel kinevezésének jogát; kir. kinevezés nélkül bitorlásnak nevezi a perjelség birtoklását. Sőt a prépost kinevezésének jogát is vitatja a kamara, de a püspök igazolja a maga jogát. Mária Terézia ekkor már foglalkozik a perjelség végleges rendezésével, illetőleg egyházi célra való adományozásával. A kir. kamara 1773-ban jelzi, hogy a perjelség kamrai adminisztrálás alá, azután hamarosan új adományozás alá kerül.⁷²⁾

A javadalmába beiktatott Hersching perjel hamarosan perbe került a pápóci préposttal a pápóci malom és mészárszék jövődelmének megosztásáért.⁷³⁾ 1775-ben lemondott a sárvári plébániáról és családja körébe költözött Pécsre,⁷⁴⁾ de a perjelséget továbbra is megtartotta. A plébániát felsőbüki Nagy Imrének adta a kegyur, de már a pápóci perjelség nélkül. Igy vége szakadt a két javadalom 1667. óta tartó egyesítésének.⁷⁵⁾ Mint perjel még tovább is működött Hersching: 1776-ban egyességre lépett a győri püspök előtt a pápóci préposttal a miklósfalvai és pápóci legeltetés vitás kérdésében.⁷⁶⁾ Ez volt utolsó perjeli ténykedése, amiről okirataink tudósítanak.

⁷¹⁾ U. o. 9. Tárcs. 837. sz. — L. Cth. 18. sz.

⁷²⁾ Szombathelyi kipl. Ivt. Acta Prioratus. 50. Fasc. 4. több irata.

⁷³⁾ Pápóci préposts. Ivt. 9. Tárcs. 837. sz.

⁷⁴⁾ Szentkirályi István pécsi c. kanonok úr közlése után.

⁷⁵⁾ Sárvári pléb. anyakönyv.

⁷⁶⁾ Pápóci préposts. okvt. 9. Tárcs. 839. sz.

nak.⁷⁷⁾ Mária Terézia a kir. kamara több évi előkészítése után 1779-ben meghozta döntő ítéletét, mellyel a pápóci perjelséget mint különálló egyházi javadalmat megszüntette és Hersching Zsigmondot lemondatta. Hersching azonban lemondását oly feltételezhez kötötte, hogy a perjelség jövödelméről évi 500 forintot kap; továbbá a szombathelyi püspök kiszolgáltatja neki azt a 2000 forintot, amit eddig a két utolsó szombathelyi kanonok évenkint a kir. kamarától elvezett javadalmul. A két kanonok ugyanis ezentúl a perjelség jövödelméről nyeri elítétását. Ez lesz az ő jövődelme mindenkor, míg a király megfelelő apátságról vagy más javadalomról gondoskodik számára kárpótlásul.⁷⁸⁾ É javadalmat azonban Hersching nem kapta meg. 1808-ban kérte ismét a kárpótló prépost-ságot, de sikertelenül. Meghalt 1821. december 5-én.⁷⁹⁾

A pápóci prépostok az egész 17. és 18. századon át küzdötték a perjelség birtokainak megszerzéséért, de eredménytelenül. Nagyfalvi Gergely 1613-ban perbe idézte a perjelt és a maga számára követelte a perjelség birtokait. A perjel jogos adományozás alapján magácnak valotta azokat. II. Mátyás király a kalocsai érseket bizta meg a per eldöntésével és az igazság megállapításával.⁸⁰⁾ Nem sikerült a per elintézése. 1615-ben Nagyfalvi Gergely a kegyuraságot bitorló Nádasdy grófot idézte perbe. A király újból Naprághi Demeter kalocsai érsekre bizta az ítéletet. Naprághi nem mert döntő ítéletet hozni.⁸¹⁾ Nehéz is volt Nádasdy ellen ítéletet mondania, akinek adományozásából épen ő fogadta el és birta akkor a perjelséget. 1738-ban Milkovics János pápóci prépost tiltakozott a csornai konvent előtt Draskovich Lipót gróf ellen, aki 1737-ben a sárvári plébániával együtt a perjelséget is adományozta Partlin Lászlónak.⁸²⁾ 1763-ban Schogg Kristóf prépost ugyancsak a csornai konvent előtt tiltakozott Inkey Balázs ellen, aki a sárvári plébániával együtt ismét adományozta a perjelséget is.⁸³⁾ 1770-ben Szily Ádám ellen emelt óvást Schogg Kristóf e cí-

⁷⁷⁾ U. o. 10. Tárcs. 814., 815., 819. sz.

⁷⁸⁾ Szombathelyi kápt. Ivt. 101. Fasz. 29. sz.

⁷⁹⁾ Szentkirályi István kézirata.

⁸⁰⁾ Pápóci préposts. Ivt. 8. Tárcs. 747. sz.

⁸¹⁾ U. o. 749. sz.

⁸²⁾ U. o. II. Cth. 89. sz.

⁸³⁾ U. o. 8. Tárcs. 767. sz.

men. Ekkor hozta Mária Terézia királynő a fentebb említett ítéletet a perjelség kegyurasága ügyében.⁸¹⁾

A pápóci prépostok az ítélet után sem mondta le jogukról, de annak érvényt szerezni nem tudtak. Mária Terézia királynő 1779. december 31-én kelt főkegyuri rendelkezésével véglegesen megoldotta e kérdést. Miután Hersching Zsigmondot lemondatta, a perjelség hirtokait kétfelé osztotta: a vasmegyei birtokokat a vásvár—szombathelyi káptalannak adta a perjelség címével együtt, melyet a káptalan egyik tagja visel; a sopronmegyei Sebesfalut pedig a soproni társaskáptalannak adta örökös javadalmul.⁸²⁾ Ezzel a százados peres ügy végleges befejezést nyert, a pápóci perjelség megszünt.

Még csak azt említiük meg, hogy a soproni társaskáptalan Sebes birtokát az 1900-as években eladták, így a birtok e része véglegesen világi kézre került.

A vasvár—szombathelyi káptalannak átadott birtoktestek változatos ügyéről bőséges adatot tartalmaz a káptalan levéltára.⁸³⁾

A prépostsági és perjelségi templomok viszontagságos élete.

Az alapítás idejéből való és dolgozatunk folyamán idézett okiratok két templomnak építését tulajdonítják Gelsev Margit alapítónőnek. A Boldogságos Szűz tiszteletére szentelt egyházzat az Ágoston-rendű remeték használatara, a Legszentebb Megváltó tiszteletére szentelt templomot pedig a prépostság kanonokjai számára építette. Pápócon exenkvül állott még a Szent Lőrinc címét viselő régi plébániai templom a remeték kolostorának szomszédságában; a falun kívül pedig a Szent Miklós párffogása alatt lévő templom, mely szintén a plébános joghatósága alá tartozott. Későbbi okiratainkból értesülünk arról, hogy a kolostor remetéinek használatára, a nyilvános térré nyíló főbejáratossal, remekművű kápolna is létezett Pápócon, melyet Szent Mihály tiszteletére szenteltek fel. Okirataink nem ismerik az építető nevét, sem az építés idejét; annyit mondanak felőle, hogy go-

⁸⁴⁾ U. o. I. Cth. 48. sz. — 8. Türen, 768. sz.

⁸⁵⁾ Győri püsp. Ivt. Fasc. Soproni káptalan iratai. A Liber Collationum Benignarum Regiarumban 281. lapon található kírdöntv.

⁸⁶⁾ Szombathelyi kápt. Ivt. Index ad acta prioratus Pápo-cziensis. Fasciculi sub 50.

tikus stílusban épült fel, belsejét festmények ékesítik; nyilvános térré nyíló bejárata szinte porta speciosa-számba megy, a bazilikák építési modorát jellemző kettős oszlopsor diszzi. Oszlopai tiszta vörös márványból készültek; oltárköve 1762-ben is ép és sértetlen vörös márvány. Hivatalos leírása így hangzik: antiquissima et pretiosa capella publica Prioratus in Pápocz, honori S. Michaelis Archangeli sacrata, intus et foris in statu perfectissimo existens, elegantissima structura, et antiqua Gottica aedificata, ab intus pictura adornata, cuius capellae principalis porta ad publicum forum prosponiens, duplicitatis pretiosis columnis ex puro rubro marmore esset adaptata; in qua capella a saeculis, etiam invalescente haeresi in Regno ordinaria nostra divina ritu Catholico perpetuo et indeficienter paragebatur, ac parochialia servitia ibidem constante: administrabantur, quo usque ultimus huius nominis praepositus Dominus condam Joannes Milkovich vetustam ac desolatam Basiliacam Praepositurac suae reaedificando in ecclesiam parochiale convertit, parochumque induxit. Extat praeterea in mensa arae huius Capellae integer lapis ex puro rubro marmore, procul dubio olim consecratus...⁸⁷⁾

A gotikus építési modor, a gazdag falfestés, a márványoszlopok 14. századbeli drága építésre vallanak, melynek költségét csak a gazdag alapítónő tudta fedezni: azért e kápolna építését Gelsey Margit bőkezűségének kell tulajdonítanunk. A 17. század végétől a 18. század végeig hallunk e kápolnáról és a Gelsey Margit építette másik két templomról, melyeket okirataink bazilikáknak neveznek. Az 1698. évi Kazó-féle Canonica Visitatio kéthatalmas bazilikáról és az egyiknek szomszédságában levő kápolnáról emlékezik, melyeknek belső festése még ép; a kápolna bejárata előtt az oszlopsor még áll. Az 1713. évi Scacchi-féle Canonica Visitatio a régi plébániai templomon kívül szintén két bazilikát ismer. Az 1754. évi Batthyány-féle Can. Visitatio hasonlóképpen két bazilikáról tesz említést, melyeknek egyikét Milkovich János pápói prépost restauráltatta; a másiknak csak falai állnak és régi festményei láthatók. Az 1775. évi Szily püspök-féle Can. Visitatio egy elpusztult templomról és egy kápolnáról emlékezik, mely valamikor a remeték

⁸⁷⁾ Szombathelyi kápt. lvt. Acta Prioratus Pápocziensis. 50. Csonkó, 7. fasc. 6. sz. 1761. Horváth István sárvári plébániós, pápói perjel perirata Sighy Mihály szombathelyi örkancsnok, előbb pápói prior ellen.

használatában volt; de megemlíti a Milkovich prépost által restaurált plébániai templomot is.⁸⁸⁾

A jeles kápolna és a remeték bazilikájának pusztulásáról a fentebb említett pernck iratai beszélnek, amelyet a szombathelyi püspöki szentszék előtt Horváth István pápoci perjel indított elődje, Sághy Mihály, ekkor szombathelyi kanonok ellen, akit kegyeletsértésről, és a szent épületek goromba profanizálásáról, és elpusztításáról vádol. Elmondja vádoló iratában, hogy Sághy minden ékességétől megfosztotta a kápolnát, eltávolította belőle a képeket és oltárokat és bér löjének kamarául adta át és így »Istennek házát Juhász kamarájává tette». Ő 1762-ben megtisztította a világi szeméttől és kulesát a plébánosnak adta át. Sághy azonban, aki 1765-ig bérben birja tőle a perjelség birtokait, erőszakkal behatolt a kápolnába és ismét profán használatra adta át. De még ennél is messzebb ment: *in moderna penuria procreationis vini, inducendo Braxatorem in domum residentiamque Pápóczensem Prioratus, eidemque in magnifica ac vetusta desolata Basilica Prioratus, ubi adhuc in pariete illius a tot saeculis sacrae imagines Nativitatis et Epiphaniae Christi vivis coloribus apparerent expressae, profanam fabricam aedificavit...* Tehát a perjelség székházából és ösi templomából sörfőzöházat csinált. Magát a perjelséget is megkárosította avval, hogy a sörfőző céljára a csókási (elki) erdőből 100 arany értékű fát vágatott ki.

Sághy a szentszék előtt tagadja a terhére röjt hibát. Szerinte a kápolna elhagyatott volt már az ö székfoglalása alkalmával is; a bazilika pedig minden oldalról nyitva levén, szabad bejárást engedett embernek, állatnak. Semmi kegyeletsértést nem követett el tehát, mikor Zichy püspök engedelmével az egyházi célt nem szolgáló épületeket profán célra adta át.⁸⁹⁾

Az 1775. évi Szily püspök-féle Can. Visitatio szerint még állottak a bazilika falai és a kápolna épülete is megvolt, de az 1814. évi Somogyi püspök-féle Can. Visitatio már nem emlékezik meg az épületekről.⁹⁰⁾ Aminek okát abban látjuk, hogy ekkor már nem szolgáltak vallási célt. A kápolna egymás fölé épített kettős épület volt. Alsó része szolgált a hívek ájtatosságára. Ez volt a fentebb leírt fényes épület; felső részét pedig a szerzetesek ma-

⁸⁸⁾ Szombathelyi püspöki Ivt. Canonica Visitatiók

⁸⁹⁾ A fentebb idézett per iratai.

⁹⁰⁾ Szombathelyi püsp. Ivt. Can. Visitatiók.

gánájtatosságukra használták. Ma az egész épület bérakodó kamra, amivé Sághy perjel tette.

1680-ben március 12-én levélben kérte a káptalan Széchenyi György püspököt, hogy a pápói prépostságot ne töltse be, hanem adja neki és annak jövődelméből a romladozó templomot megjavíttatja. A püspök e célra tényleg a káptalannak adta a prépostságot.⁹¹⁾ Ha javítatta is valamit a káptalan az ösi templomon, sokat nem költött rá, mert az 1698. és 1713. évi Can. Visitatiók mint roskadózó épületről beszélnek a Szent Salvator-templomról. 1738-ban azonban e templomot romjaiból felépítette Milkovich János pápói prépost. A templom tágas, ezer lélek befogadására lett alkalmas, de csak fatornyot kapott, melybe két harang került.⁹²⁾ Ekkor állította vissza Milkovich a plébániát, melyet javadalommal is ellátott és plébánost nevezett ki. A prépostság és perjelség elpusztulása után ugyanis a kenyerii plébánia gondozta Pápónak, mint fiókegyháznak híveit.⁹³⁾ Milkovich János prépost végrendeletében megemlíti, hogy a száz és néhány évig romokban heverő templomot helyreállította; megépítette a pap és tanító lakását saját költségén.⁹⁴⁾ A templomot 1792-ben Majláth Antal pápói prépost fedette be cseréppel.⁹⁵⁾ Mivel hosszabb időn keresztül, a kápolnában tartották az istentiszteletet és a nép a kápolna védőszentjét, Szent Mihály arkangyal nagy tiszteletben részesítette, azért a megújított templomban is ünnepélyesen ülték meg évenkint Szent Mihály napját.⁹⁶⁾)

A 18. század végén eltűntek már a Szent Lőrinc-templom romjai is. Talán az 1738. évi restaurálás alkalmával használtak fel több dolgot anyagából. Legkorábban, bizonyára még a török időben, pusztult el a falun kívül álló Szent Miklós-templom. Eltűnt a faluból a perjelségre vonatkozó legkisebb emlék is. Utánjárásunkra, kérdezőskodésünkre a nép száján fennmaradó hagyomány nyomait sem tudtuk felfedezni.

⁹¹⁾ Györi kápt. hit. h. Ivt. 11. Téka, 23632. sz. — 7. Cth. 459. sz. — Györi kápt. m. Ivt. Pápjáci prépostság okiratai. 1. Tárcs. 237. sz.

⁹²⁾ Szombathelyi püsp. Ivt. 1773. évi Can. Visit.

⁹³⁾ Tévednék a szombathelyi Can. Visitatiók, mikor a Milkovich által történt restauratiót 1732-re teszik. Milkovich 1736–1761. években volt prépost és a restaurálás 1738-ban történt.

⁹⁴⁾ Györi kápt. hit. h. Ivt. Protocolum 1761. szep. 20.

⁹⁵⁾ Szombathelyi püsp. Ivt. 1814. évi Can. Visit.

⁹⁶⁾ U. o. Can. Visitatiók.

FÜGGELÉK.

OKIRATOK.

1. SZAM.

Kálmán györi püspök alapítólevele 1365-ből a pápoci prépostságról és perjelségről.

Atirta Mátyás király 1483-ban.

*Györi kápl. magán levére: A pápoci prépostság okmányára,
I. Gimelot Téka, 29. sz.*

Nos Mathias Dei Gratia Rex Hungarie, Bohemie ect. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis. Quod nobis feria secunda in die scilicet rogationum iam transacta una cum nonnullis dominis prelatis Baronibus Magistris prothonotarys et Regni nostri nobilibus Bude constitutis, Honorabilis Magister Thomas Canonicus et plebanus Sancti Salvatoris de Papocz personaliter pro se et pro Magistris Michaele et Ladislao concanonicis suis cum literis procuratorys Conventus ecclesie de Chorna iuxta continentiam literarum nostrarum citatoriarum ipsam citationem hic simili ter Bude coram nobis facie ad faciem factam fore denotantium, in figura Judicy personalis presentie nostre comparendo, contra Venerabilem et Religiosum fratrem Stephanum priorem ordinis fratrum heremitarum Beati Augustini in claustro Beatissime Virginis Marie in predicta Papocz fundato constitutum, proposuit eo modo: Quod quedam litere epi Jaurien. Factum prepositure et ecclesie Sancti Salvatoris predicte concernentes erga ipsum Stephanum priorem haberentur. Quas ipse Magister Thomas in sua et dictorum concanonicorum suorum personis pro defensione Juris dicte ecclesie eorum ab eodem priore rehabere vellet jure Regni nostri admittente. Quo percepto Idem fr. Stephanus prior personaliter, ut dictum est, in eandem nostram personalem exurgendo presentiam respondit talimodo: Quod scilicet hoc bene verum loret, quod dicte litere antifati epi ecclesie Jaurien. erga ipsam haberentur, non tamen ipse easdem in specie pro eo, quod dicte litere et factum dicte ecclesie Fratrum

Heremitarum concerneret eodem Magistro Thomae et suis
concanonicis in specie dare vellet, sed bene earundem
paria in transumpso literarum nostrarum eisdem concer-
dere promptus esset et paratus, et mox hys dictis Idem
Stephanus prior quasdam literas privilegiales condam
domini Colomanni epi dicte ecclesie Jaurien. suo proprio
et dicti Capituli sui sigillis consignatas nobis presentavi.
hunc tenorem continentes: *Colomanus — dei et aposto-*
lica gratia epus Jaurien. Omnibus Christifidelibus presen-
tes literas inspecturis Salutem in omnium Salvatore.
Suscepti regiminis cura nos sollicitat, ut utilitatibus ecc-
clesiarum nobis subiectarum, in illis precipue, per quas
et divini nominis cultus augeatur, et animarum saluti con-
sulatur, paterna sollicitudine curemur providere. Ad uni-
versorum igitur notitiam harum serie volumus pervenire:
Quod licet olim inter religiosos viros priorem et fratres
ordinis heremitarum Sancti Augustini de Papocz et Geor-
gium plebanum de eadem super ecclesia Beate Virginis
questionis materia suborta et diutius ventilata extitisset.
Nos cupientes ipsos ad pacis optate deducere tranquillita-
tem, ne ipsi diutius fatigarentur laboribus et expensis,
partes nostras interponendo compositionem quandam in
alys literis nostris privilegialibus contentam feceramus
talem, videlicet quod ecclesia predicta Beate Virginis
pro claustro seu conventu prefatorum fratrum ordinis
Sancti Augustini perpetue et pacifice remaneret, ecce-
siam autem sancti Laurenty martiris prope ecclesiam
predictam Beate Virginis constructam et existentem idem
Georgius plebanus cum omnibus iuribus parochialibus
nec non terris, rebus et bonis, quibus nobilis domina
Margaretha Relicta condam Magistri Pauli dicti Magyar,
plebaniam de Papocz dotare dinoseebatur, habere debe-
ret; verum quia, prout experientia nos docuit, ipsa nostra
compositio seu ordinatio non tam pacis et concordie esse
poterat conservatura, sed maioris pocius et amplioris vi-
debatur discordie inductura, et quod statutum erat in ipsa
ad utilitatem et commodum, tendere videbatur ad noxam:
eo quod predicte ecclesie scilicet Beate Virginis et Sancti
Laurenty adeo vicina erant, et contigua, ut ipsi scilicet
fratres et plebanus, utpote homines diversorum profes-
sionum in officiis divinis se ipsos mutuo impediebant,
contencionesque et iniuria inter ipsos invalescebant, scan-
dalaque maiora de die in diem oriri verisimiliter spera-
bantur. Nos igitur pre malis huiusmodi animarumque pe-
riculis ac scandalis, que ex hys impostorum possent evi-
nire, sollicite occurrere cupientes, cum ad officium presi-

dentium pertineat, ut ea que iusta consideracione statuta fuerant, cum in abusum vergere circumspicit discurret, previa reformaret: habita cum fratribus nostris de Capitulo Jaurien, matura deliberatione, de ipsorum consilio interveniente etiam de consensu nobilis dne Margarethe supradicte statuimus et decrevimus ut prefata ecclesia Beate Virginis simuleum ecclesia Sancti Laurenty ipsi priori et Fratribus ordinis Heremitarum sancti Augustini devolvantur ipsorumque usibus amplacentur, per ipsos more aliorum religiosorum tenende et gubernande cum eorum cimiterys, fundis et edificiis..... et..... ipsorum Fratrum perpetuo cesseat (?); quia vero ipsa nobilis domina, ut predicta scandala vitarentur, salubri ducta proposito ex fervore devocationis volens et cupiens terrena spiritualibus et transitoria eternis felici commercio commutare, quando ecclesiam noviter de novo construxit et de novo consensu et fundavit ad honorem Corporis Christi et Sancti Salvatoris, quam quidem ecclesiam copiose bonis et possessionibus infrascriptis dedit, scilicet medietate possessionis Papocz, quam una platea, que incipit a parte occidentali a fluvio Raba et tendit ad partem orientalem versus plateam Remins (?) vocatam, in qua etiam platea dicta ecclesia Corporis Christi constructa existit. Item duabus possessionibus Páli et possessionibus seu predys Doch, (Daág, Deák), Chayk et Vichafelde vocatis in districtu Rabakez Comitatus Soproniensis. Item sex rotis Molendinalibus in fluvio Raba molentibus in territorio dicte possessionis Papocz. Item directa medietate possessionis Ech Comitatus Jauriensis cum omnibus iuribus et preventibus et specialiter juris montani; aliam medietatem eiusdem possessionis pro predicto priore et Fratribus remanente, hoc adiecto, quod si unam medietatem dicte possessionis Ech, que nunc apud manus Johannis filii condam Pauli Magyar Magistri iuxta formam literarum privilegialium Magnifici viri Comitis Stephani Bebek Judicis Curie domini nostri Regis ad ipsam dominam vel suos successores revenire contingeret, similiter ad ipsas duas ecclesias devolvatur inter ipsas dividenda. Item totali sua possessionaria portione in Kwchk habitam in Comitatu Castri ferrei; que omnia et singula cum omnibus earum utilitatibus et preventibus ac usibus universis iuxta formam et continentiam literarum domini nostri Regis ad ius et proprietatem predictae ecclesie Corporis Christi alias Sancti Salvatoris abstulit et transtulit pleno iure, nullum ius nullumque proprietatis dominium sibi vel suis reti-

nendo in eisdem; voluit etiam predicta domina et disposit, ut universe alie possessiones ipsius ubicunque existentes, nunc apud manus ipsius Habite vel quas ordine iudicario acquirere et obtinere proterit, de quibus ipsa vi- vente aliter non disponeret, similiter ad ipsas ecclesias, quas pro herede universali instituit, devolvantur inter ipsas dividende ac perpetuo possidende; lites etiam super factis possessionum per ipsam motas et inceptas Recto- res predictarum ecclesiarum nomine ipsarum ecclesiarum prosequi valeant et generaliter ubicunque prefata domina possessiones habere dinosceretur, a quibusunque deten- toribus earundem venditore valeant requirere, abtentaque ad ius et proprietatem dictarum ecclesiarum modo pre- misso applicare. Nos igitur ad ea, que ecclesiastici status honorem et incrementum premonent, tanto specialius in- tendente, quanto gratiosius arbitramus obsequium impen- dere Christo gratum et acceptum ob reverentiam Corporis Christi et Sancti Salvatoris, interveniente etiam instanti petizione predicte nobilis domine, cupientes predi- tam ecclesiam specialiter magnificare et decorare ac pre- cellentia prepogative insignis atollere, eandem ecclesiam Collegiatam seu prepositalem statuimus, eveximus et pro- moeimus, ita videlicet, quod in ipsa ecclesia Corporis Christi et Sancti Salvatoris unius de Collegio seu Capitulo ecclesie nostre Jaurien, et non aliunde in prepositum as- sumatur per nos et nostros successores preficiatur et ca- nonice instituatur cum quattuor Canonicis, quorum insti- tutio et destitutio ac correctio ad prepositum pertineat prenotatum. Ceterum totum ius parochiale ipsius ville Papocz et curam animarum ad predictam ecclesiam Corporis Christi et Sancti Salvatoris transtulimus, ita vide- licet, quod si predictus Georgius plebanus quo advixerit, populis de Papocz de ipsa ecclesia Corporis Christi om- nia Sacraamenta ecclesiastica porrigit, et curam exerceat animarum, omniaque parochialia possideat et percipiat simul cum omnibus illis rebus et bonis, quibus eundem plebanum prefata domina, ut premissum est, dotasse di- noscitur; predicto vero Georgio plebano viam universe carius ingresso vel aliud beneficium adepto vel alias quovismodo predicta plebania vacante, omnia iura paro- chialia ac donationes premissae ad predictam ecclesiam Corporis Christi devolvantur pleno iure et populis de Pa- pocz cum patronis communi sensu uniri de predictis quattuor Canonicis eligant, qui ipsis curam exerceat ani- marum, sane prior et fratres de iuribus parochialibus ni- hil plus iuris sibi vendicare, nisi in quantum ipsorum

privilegia et ipsorum libertates se extendunt. Insuper voluit eadem domina, ut nec ipsi fratres possessionum ipsorum vendere, impignorare seu infeudare vel alias quovis modo alienare possint ac valeant, nisi preposito et Canonicis supradictis, similiter autem et ipse prepositus cum suis Canonicis hoc idem facere teneantur. Ita quod predicte possessiones nunquam ab ipsis ecclesys alienare valeant, sed semper apud ipsas vel carum alteram perpetuo remaneant. — Volumus insuper, quod prepositus cum fratribus mutuo se preveniat caritate alter alterius onera supportando et si aliqui contra ipsos vel eorum alterum ratione possessionum predictarum lites aut questiones monere voluerint, se ipsos mutuo defendant non parcendo laboribus nec expensis. Et iterum statuimus et ordinamus, quod si in aliqua predictarum ecclesiarum mortuos sepeliri, aniversaria seu commemorationes aliquorum defunctorum fieri contingat, prepositus et Canonicus in Claustrō Fratrum predictorum... altare similiter et ipsi Fratres in ecclesia Corporis Christi unum altare habent pro Missis ibidem cantandis seu legendis; quibus omnibus supradictis ordinationibus idem Georgius plebanus suum prestitit consensum et assensum renuncians omni iuri, si quod in predictis ecclesys Beate Virginis et Sancti Laurenty habuisset, literas etiam universas super hys habitas cassas reddidit et inanes. Preterea prepositus predictus equalem medietatem fructuum proventuum nec non munerum omnium possessionum predictarum et aliarum rerum quarumlibet nunc habitarum vel impostorum habendarum predictis Canonicis administrare tenetur. In villis autem et possessionibus idem prepositus iudices seu officiales constitutus et jurisdictionem exercitat, nec non Birságia et alia iura officialibus debita tollat et percipiat. Addidimus insuper ut prebenda Canonicalis illius, videlicet (qui) ex canonico predicte ecclesie nostre modo premisso in prepositum promotus fuit, annexa sit prepositure predicte, et quod ipsa prebenda canonicalis semper et perpetuo sequatur tamquam accessorium preposituram antedictam. Insuper predicta nobilis domina medietatem cuiusdam prati seu feneti in territorio portionis Sebes, quod hactenus ad dominos de Papocz pertinuit, item medietatem silve Azzonerde vocate, similiter predicte ecclesie Corporis Christi dedit et donavit, excepta tamen quadam parva insula prope finem Papocz, quam priori et fratribus donavit. Salvis etiam sex mediis fundis sive lanceis in eadem Papocz, quae eadem domina eligere maluerit addicentes, et si aliqui

ex populis de Papocz in Cimiterio Beate Virginis predicte sepulturas eligere voluerit, quicquam ad predictos fratres cum funeribus aut alias quovismodo ratione huiusmodi sepulturarum pervenierit, ipsi preposito quintam partem dare et restituere tenentur, nisi aliqua ipsis fratribus specialiter sint legata; predictam etiam ecclesiam Corporis Christi et Sancti Salvatoris in signum maioris et amplioris prerogative ab omni iurisdictione prepositi Castriferrei exemimus et exemptam reddidimus de consensu et beneplacito prepositi Castriferrei, ita quod vide licet nobis et ecclesie nostre immediate sit subiecta, collatioque ipsius prepositure ad nos nostrosque successores cum consensu fratum nostrorum pertineat. In quorum omnium testimonium perpetuamque firmitatem presentes literas nostras privilegiales emanari fecimus appensione sigilli nostri secreti, quo ad presens propter carentiam maioris sigilli nostri utimur consignatas. In signum etiam consensus Capituli ecclesie nostre predicte sigillum ipsorum presentibus apponi fecimus. Datum Jaurini in Octavis festi Beati Georgy martyris, Anno domini Millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. — Quibus presentatis quia prescripte litere dicti quondam domini Colomanni episcopi ecclesie Jaurien. Factum predicte prepositure et ecclesie Sancti Salvatoris in recta sui parte concernere videbantur, pro eo nos tenores ipsarum literarum de verbo ad verbum sine augmentatione et diminutione aliquali presentibus literis nostris privilegialibus sigillo nostro autentico, quo in Judiciis utimur, assignatis inseri ac transcribi et transsumi facientes eidem Magistro Thome Canonico et plebano dictae ecclesie Sancti Salvatoris ceterisque suis concanonicis duximus concedendas communi iustitia observata. Datum Bude predicta secunda die termini prenotati Anno domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo tercio.

(Zöld, kék és vörös selyem zsinóron függő viasz pecsét.)

2. SZÁM.

Gelsey Margit végrendelete a pápóci prépostság és perjelség javára 1371-ben a györi káptalan kiküldöttei előtt.

A györi káptalanok 1424. évi átiratát V. László király 1455-ben újból átirata.

Győri kápt. m. Irásár: Pápóci prépostság okmánylára, I. Cíh. 26. sz.

Nos Ladislaus Dei gratia Hungarie, Dalmacie, Croacie ect. Rex ac Austrie et Stirie Dux nec non Marchio Moravie ect. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis. Quod nostre maiestatis veniens in conspectum fidelis noster Venerabilis vir Matheus prepositus ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz et Canonicus ecclesie Jaurien. exhibuit et presentavit nobis quasdam literas honorabilis Capituli dictae ecclesie Jauriensis tenores quorundam duorum privilegiorum eiusdem Capituli: unius videlicet, quo mediante quondam nobilis domina Margaretha Relicta Magistri Pauli Magyar, filia Ladislai filii Andree de Gelse, certas possessiones porcionesque possessionarias, nec non predia ac molendina et nonnulla alia iura sua inferius in tenore eiusdem privilegy nominatim conscriptas et denotata cum omnibus suis utilitatibus et pertinencys quibuslibet, ante fate ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz ac preposito et prepositure eiusdem in perpetuam elemosinam dedisse et contulisse dinoscitur; — et alterius, per quod eadem domina Margaretha quasdam alias porciones suas possessionarias, nec non quoddam predium ac nonnulla alia iura possessionaria et bona sua in eodem tenore ipsius privilegy inferius scriptas et nominata, cum suis utilitatibus et pertinencys Claustro beate Marie Virginis in eodem Papocz constructo ac priori et fratribus ordinis Sancti Augustini Confessoris in eodem Claustro degentibus sub certis clausulis, conditionibus et articulis in tenore eiusdem privilegy lucidius contentis, expressis et specificatis donasse et contulisse agnoscitur. In sacristia et conservatorio prefatae ecclesie Jaurien. ad mandatum quondam Serenissimi prin-

cipis domini Sigismundi Romanorum ac Hungarie ect. Regis, Avi nostri carissimi dive memorie, inventorum, atque verbotenus eisdem literis insertorum, in se continentes, privilegialiter confectas et emanatas tenoris subnotandi. Supplicans maiestati nostre Idem Matheus prepositus suo de prefate ecclesie sue nominibus humiliter et devote, quatenus huiusmodi literas ratas gratas et acceptas habendo literisque nostris similiter privilegialibus de verbo ad verbum inseribi et inseri faciendo premissae donacioni pro antefata ecclesia Sancti Salvatoris, nec non preposito et prepositione predictis per annotatam quandam dominam Margaretham modo antedicto facte, item conditionibus in tenore alterius dictorum privilegiorum pro parte scilicet antedicti Claustris beate Marie Virginis et fratrum Augustinensium predictorum confecti per eandem dominam positis seu adiectis. Ipsiusque prepositum et suam ecclesiam predictam in aliqua sui parte concernentibus, nostrum consensum Regium prebere dignaremur, benevolum pariter et assensum. Quarum quidem literarum tenor talis est: *Capitulum ecclesie Jaurieni omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presentium notitiam habituris Salutem in omnium Salvatore.* Ad universorum tam presentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod nos de speciali mandato Serenissimi principis et domini dñi Sigismundi Dei gratia Romanorum Regis semper Augusti ac Hungarie nec non Bohemie ect. Regis nobis literarie injuncto et per honorabilem virum dominum Gregorium prepositum ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz allato, quedam literaria instrumenta ipsius domini Gregory factum diversorum iurium prefate ecclesie de Papocz tangentia, in Sacristia et conservatorio ac registro Communitatis prefate ecclesie nostre more ab antiquo solito reposita requiri et inveniri fecimus hujusmodi tenores continentia: *Capitulum ecclesie Jauriensis omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presentium noticiam habituris Salutem in omnium Salvatore.* Quoniam oblivio, que est mater cecitatis et ignorancie gesta hominum a memoria humana tollit et evellit, sed adinvenit ut scriptis autenticis commendentur. Ad cunctorum igitur noticiam tam presentium quam futurorum harum serie volumus pervenire: Quod cum ad instantissimam et legitimam petitionem Nobilis Domine Margaretha vocate Relicte Magistri Pauli dicti Magyar filie videlicet Ladislai filii Andree de Gelse, de genere Nádasd, gravi infirmitate prepedite in nostram presen-

tiam personaliter venire non valentis ad audiendam quandam suam fassionem et dispositionem, discretos viros dominos Dominicum Sopronensem et Dionysium Mosoniensem Archidiaconos, Magistros Johannem et Petrum, socios et concanonicos nostros in villam Papocz pro testimonys transmissemus fide dignos, Tandem ijdem ad nos reversi nobis conformiter retulerunt. Quod predicta nobilis domina in eorum presentia sana mente liberaque voluntate secundo die festi beate Marie Magdalene proxime nunc preteriti matura deliberacione prehabita hujusmodi fecisset confessionem: ut ipsa instinctu Spiritus Sancti inflammata caduca indurabilem eternaliiter substantiam et temporalia in eterna mutare posset, *pro sue Magistrique Pauli dicti Magyar domini et mariti sui, Ladislai filo, nec non Elisabeth filie suorum, Item quondam Comitis Alexandri de Kuchk et Gregory filio eiusdem ac Nicolai dicti Kachow et Thome filio eiusdem, proximorum, nec non omnium pregenitorum suorum animalium remedio et salute, ad honorem Dei omnipotentis et sue genitricis dulcissime virginis Marie, ac totius collegii beatorum, in predicta villa sua Papocz vocata in Comitatu Castriferrei habita, unam ecclesiam in honorem Sanctissimi Corporis Christi et Sancti Salvatoris prepositalem construxisset et edificasset eamque quibusdam bonis, rebus et possessionibus a Deo sibi datis et collatis nec non per Seremissimum principem dominum Ludovicum dei gratia Regem Hungarie sibi perpetuatis ad sustentationem corporalem, In eadem ecclesia deo et sue genitrici intemeratae virginis gloriose in futurum iugiter psallentibus et famulantibus hanc provisionem perpetuo duraturam fecisset et ordinasset. Item hys possessionibus infra specificandis predictam ecclesiam Sancti Salvatoris eiusque prepositos et rectores pro tempore constitutos dotasset: Primo duas partes dicte possessio- nis sue Papocz cum universis utilitatibus ad easdem duas partes spectantibus et quadraginta denarios de tributo fori, quod singulis ebdomadis diebus Sabbatis in eadem possessione Papocz exigi consuevit, *Scolastico eiusdem ecclesie legasset et commisisset* perpetuo dan- dos et conferendos. Item unum balneum, quod in medio ipsius ville Papocz existit. Item duas rotas molendino- rum in fluvio Raba, in molendino, quod vulgariter hat- hosmalom vocatur in fine eiusdem ville Papocz molentes seu currentes, cum medietate cuiusdam Silve Azzoner- deye vocate. Item quoddam predium Miklósfalvafölde vocatum cum rotis molendinorum in una domo curren-*

tium intra metas dicte possessionis Papocz existentium. Item duas possessiones suas keeth Pally vocatas. Item possessionem Sebus totam cum una rota molendini et media in prefato fluvio Raba cum medietate ejusdem prati Urréthe vocati intra metas dicte ville Sebus habitas existentes. Item duo predia Tyak et Wyczczafelde vocata, in comitatu Sopronensi existentia. Item duas possessiones suas seu possessionarias portiones in Naghech et Paznan in Comitatu Jauriensi habitas, nunc apud manus eiusdem existentes; exceptis dumtaxat medietate juris montani et collectis in festivitatibus Sanctorum Georgy et beati Michaelis Archangeli in eisdem duobus possessionibus Naghech et Paznan exigi consuetis. Item rectam medietatem possessionis Zenithmiklos vocate in Comitatu Castriferrei in fine prefate ville Papocz existentem cum universis earum utilitatibus et proutibus, silvis, nemoribus, virgultis, terris cultis et incultis, pratibus, pascuis campestribus, aquis, aquarum decursibus ac locis molendinorum, vineis, montibus et iuribus montanis, ecclesys in eisdem constructis, iuribus patronatus earuntem ecclesiarum, generaliter vero quibuslibet utilitatibus quovis nomine vocitatis ad predictas possessiones spectantibus et pertinentibus sub eisdem metis et terminis seu limitibus, quibus ipsa domina ac predecesores sui hactenus tenuissent et possedissent, cum totali ambitu dedisset, donasset et contulisset antedictae ecclesie Corporis Christi et Sancti Salvatoris et per eam preposito et prepositione perpetuo et perhennaliter et irrevocabiliter habere, tenere et possidere, nullum ius nullumve dominium de eisdem sibi et suis posteritatibus reservasset. Sed totum ius et dominium in candem ecclesiam collegiatam ac prepositum et prepositionam convertisset et ipsos prepositum et ecclesiam in pacifico dominio possessionum et possessionarum portionum prefatarum dimisisset et reliquisset iure perhennali In ejus rei memoriam perpetuamque stabilitatem presentes literas privilegiales concessimus partium ad instantiam, Appensione Sigilli nostri autentici munimine roboratas, par earundem ad registrum Communitatis conscribi faciendo. Datum tertio die prefati festi beate Marie Magdalene. Anno domini Millesimo tricentesimo septuagesimo primo. Dominis Henrico preposito, Nicolao lectore, Johanne Cantore et Dominico Custode ecclesie nostre existentibus.

Alterius siquidem litera tenor sequitur in haec verba: *Capitulum Jaurien. ecclesie universis Christi fi-*

delibus presentibus pariter et futuris presentium noticiam habituris Salutem in salutis largitore. Ne ea que coram nobis vel nostris testimoniis legitime peraguntur, a memoria excidant, que res fragilis est, consuevimus scriptis autenticia solidare. Ad universorum igitur noticiam tam presentium quam futurorum harum serie voluimus pervenire: Quod cum nos ad petitionem legitimam Nobilis domine Margaretha vocate, Relicte Magistri Pauli dicti Magyar filie videlicet Ladislai filii Andree de Gelse, de genere Nadasd in villa Papocz gravi infirmitate prepedite ad nostram presentiam personaliter venire non valentis, ad audiendam suam fassionem seu dispositionem nobis referendam in predictam villam Papocz discretos viros dominos Dominicum Soproniensem et Dionysium Mosoniensem Archidiaconos et Magistros Johannem et Petrum socios et concanonicos nostros pro testimonys destinassemus fide dignos. Tandem ydem ad nos redeuntes nobis voce unanimi et concordi retulerunt: Quod ipsi secunda die festi beate Marie Magdalene proxime nunc preteriti in predicta possessione Papocz pariter accessissent, ubi predicta Nobilis domina in eorum presentia viva voce, mente sana, confessa extitisset: Quod ipsa matura deliberatione in se prehabita et deliberata dispositione re caduca et transitoria indurabilem eternaliter substantiam et temporalia in eterna mutare posset, *pro se Magistrique Pauli dicti Magyar domini et mariti sui, ac Ladislai filij et Elisabeth filie suorum, Item Comitis Alexandri de Kuchk et Gregory filij eiusdem ac Nicolai dicti Kachow et Thome filij eiusdem nec non omnium proximorum et progenitorum suorum animarum remedio et salute, ad honorem dei omnipotentis et sue genitricis dulcissime virginis Marie ac tocius collegii beatorum, in predicta villa sua Papocz vocata, salutari ducta proposito, unam ecclesiam in honorem beate virginis gloriose pro fratribus heremitarum beati Augustini Confessoris construxisset et edificasset, eamque quibusdam bonis a deo sibi collatis ac per Illustrissimum principem Dominum Ludovicum dei gratia Regem Hungarie sibi perpetuatis ad sustentationem corporalem, in eadem ecclesia deo iugiter famulantibus hanc provisionem perhennalem fecisset et ordinasset. Item primo: tertiam partem possessionis sue Papocz vocate in Comitatu Castriferrei existentis, scilicet medium plateam per directam lineam totaliter immediate penes dictum Claustrum beate Virginis, a parte meridionali habitam, et aliam plateam totam ex alia parte predicti*

Claustri versus septentrionem ex parte fluvy Raba adiacentem; exceptis dumtaxat portionibus quorundam familiarium et servitorum suorum. Item quattuor rotas molendinorum in una domo molentes seu currentes in fine eiusdem ville Papocz habitas, cum quadam insula ante predictum molendinum existente. Item tributum fori in dicta villa Papocz sabbatis diebus exigi consuetum, tali modo, ut prior et fratres in dicto Claustro existentes de eodem tributo singulis diebus Sabbatis Scolastico in dicta villa Papocz pro tempore constituto perhenniter et in eternum quadraginta denarios dare et assignare teneatur. Item quoddam preedium Ekl vocatum, exceptis portionibus quorundam familiarium suorum habitis. Item medietatem possessionis Zentmyklosfalwa vocate in Comitatu Castriferrei habite, cum molendino et alys utilitatibus. Item in possessione sua Sebus in Comitatu Sopronensi habita in una domo unam rotam molendini cum dimidia in fluvio Raba currentes, et medietatem cuiusdam prati Wrréthe appellati intra limites dicte ville Sebus habiti, similiter cum universis fructibus et provenientibus quibusvis nominibus vocitatis, predicto Claustro beate Virginis, ac priori et fratribus ordinis Sancti Augustini Confessoris in eodem Claustro deo et sue genitrici intemeratae virginis gloriose iugiter famulantibus. Item medietatem rectam et equalem juris montani in possessionibus et possessionarys portionibus in Naghech et Paznan mune erga manus suas habitis, sibique provenire debentem, ac medietates teragiorum seu collectarum in festivitatibus Sanctorum Georgy Martyris et beati Michaelis Archangeli de eisdem possessionibus Naghech et Paznan provenire debentum, eidem Claustro beate Virginis per ipsam constructo et priori ac fratribus pro tempore in eodem Claustro beate Virginis misericordiam dei implorantibus, in subsidium dedisset, donasset et contulisset perpetuo et irrevocabiliter tenendas, habendas et possidendas, huiusmodi conditionum obligaminibus interpositis et per ipsam Nobilem dominam adiecit, quod si temporum in processu prior et fratres in dicto Claustro beate Marie Virginis nunc constituti et in futurum constituendi successivis temporibus in eodem Claustro deo famulantes predictas possessiones et possessionarias portiones cum rotis molendinorum, ut preferetur, pratis et tributis, ac alias utilitates quaslibet per ipsam dominam donatas et collatas ex causis legitime emergentibus, ut puta si regale et ordini ipsorum fratrum Augustinensium possessiones habere et servare

preiudicaret seu quibuslibet impedimentis rationabilibus
 ipsis obviantibus possidere, conservare, tenere et per-
 cipere non possent, ex tunc totales possessiones et pos-
 sessionarie porciones tam in villis, possessionibus, agris,
 prediis, molendinis et universis utilitatibus ad easdem
 spectantibus in ius et proprietatem ecclesie Corporis
 Christi et Sancti Salvatoris per ipsam dominam in pre-
 fata villa Papocz constructe prepositisque et rectoribus
 eiusdem ecclesie pro tempore constitutis devolvantur et
 convertantur ipso facto, iure perpetuo possidente, te-
 nende pariter et habende. Adieciissetque predicta Nobilis
 domina, ut prefati fratres Sancti Augustini de Papocz
 prelibatas possessiones et possessionarias porciones per
 ipsam, ut prefertur, dicto claustro legatas, alys infeu-
 dare, locare minime valeant quovis modo, nisi preposito
 ecclesie Sancti Salvatoris Antedicto, nec aliquem alium
 in patronum dicte ecclesie assumere valeant, nisi excel-
 lentissimum principem dominum Regem Hungarie, do-
 minum nostrum naturalem. Qui si secus facere niteren-
 tur, ex tunc prelibate possessiones et possessionarie
 porciones claustro ipsorum legate ad ecclesiam Corporis
 Christi et Sancti Salvatoris prepositalem ac prepositum
 et preposituram eiusdem ecclesie devote habeantur
 ipso facto. In cuiusrei testimonium presentes concessi-
 mus literas nostras privilegiales appensione sigilli nostri
 autentici munimine roboratas; par earundem ad Regist-
 rum Communitatis conscribi fecimus. Datum tertio die
 prefati festi beate Marie Magdalene, Anno domini Mil-
 lesimo trecentesimo septuagesimo primo, honorabilibus
 et discretis viris dominis Henrico preposito, Nicolao lec-
 tore, Joanne cantore, Dominico custode ecclesie nostre
 existentibus. — Nos itaque mandatis prescripti domini
 nostri Regis in omnibus obedire cupientes, ut tenemur,
 prefatorum literalium instrumentorum in prefata Sacris-
 tia nostra reinventorum paria de verbo ad verbum sine
 dominutione et augmento aliquali transcribi et trans-
 sumi tenoresque eorum presentibus literis nostris pri-
 vilegialibus inseri faciendo. Et quia prefatum dominum
 Gregorium prepositum et ecclesiam suam legitime con-
 cernere agnovimus, ideo fraude et dolo absque omni pro-
 defensione suorum iurum eidem domino Gregorio duxi-
 mus concedendi communi iustitia Regni requirente, lite-
 ris seu instrumentis primordialibus in dicta Sacristia re-
 servatis. In cuius rei memoriam presentes literas nostras
 Sigillo nostro maiori impendenti fecimus consignari. Da-
 tum in festo beati Joannis ante portam latinam, Anno

domini Millesimo quadringentesimo vigesimo quarto, honorabilibus viris dominis Egidio preposito, Nicolao lectore, Thoma cantore, Mathia custode, ceterisque dominis Canonicis in dicta ecclesia nostra iugiter famulantibus et devote. — Nos igitur supplicationibus antefati Mathei prepositi dictae ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz per cum nostre modo quo supra humiliter porrectis maiestati, Regia benignitate exauditis et clementer admissis, prescriptas literas antefati Capituli dictae ecclesie Jaurien. privilegiales, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, presentibus literis nostris similiter privilegialibus de verbo ad verbum insertas, in quantum cedem rite et legitime existunt emanata, quoad omnes earundem continentias clausulas et articulos acceptamus, approbamus et ratificamus, prescripteque donationi per antelatam quondam dominam Margaretham de antefatis possessionibus prediis portionibus ac alys iuribus et bonis suis possessionarys antelate ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz ac preposito et prepositure eiusdem modo et ordine superius in tenore prescripti primi privilegii latius expresso ac declarato facte, alysque omnibus et singulis in eodem tenore contentis, item conditionibus in tenore alterius predictorum privilegiorum per eandem dominam Margaretham positis et adiectis nostrum consensum Regium prebuimus, imo prebemus benevolum pariter et assensum, salvis iuribus alienis, harum nostrarum literarum, quibus secretum nostrum Sigillum, quo ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio mediante. Datum Posonii feria sexta proxima ante festum Beati Luce Evangeliste, Anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, Regnorum autem nostrorum Anno Hungarie ect. Sexto decimo, Bohemie vero secundo.

Commissio propria dni Regis in Consilio.

Fehér és piros szíjem szindrom függő viasz persz. Hazai művek
II. 320—329. II.)

A köplában II. okmányra leközölve Fejér: C. D. IX., 350—360.

3. SZAM.

A pápói káptalannak Héderváry János győri püspök által 1412-ben jóváhagyott Constitutiója.

A győri káptalan 1430-ban újból átirta.

Győri káptalan magánlevéltár: Pápói prépostság okmánytár, II. Cth. 61. sz. Hártyaokirat.

Capitulum ecclesie Jaurien. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris Salutem in omnium Salvatorem. Justis potencium desiderys dignum est nos facilem prebere assensum, et vota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente, completere. Proinde ad universorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire: Quod discreti viri Magistri Johannes Dominicus et Michael Canonici ecclesie Collegiate Sancti Salvatoris de Papoch ad nostram personaliter venientes presenciam exhibuerunt nobis quasdam literas privilegiales condam reverendi in Christo patris domini Johannis dei et Apostolice Sedis gratia Episcopi dicte ecclesie Jauriensis domini et prelati nostri felicis recordationis, potentes nos debita cum instantia, ut easdem de verbo ad verbum sine dominuncione et augmento aliquali tanscribi et transsumi facere tenoremque carum presentibus literis nostris similiter privilegialibus inserendo ipsis dare dignaremur ad cautelam iuris uberiorem, quarum tenor talis est: *Johannes dei et Apostolice Sedis gratia Episcopus ecclesie Jaurien. Omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in omnium Salvatorem. Sana humane nature discretio memorie hominum labilitate pensata prudenter adinvenit, ut ea, que fiunt in tempore literarum testimonio solidentur. Proinde ad universorum noticiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod cum nuper inter Canonicos ecclesie Sancti Salvatoris de Papoch nostre Dyoecesis ut actores abuna, et venerabilem virum dominum Abraham prepositum eiusdem ecclesie uti reum parte ex altera, super medietate proventuum dicte ecclesie ipsis Cano-*

nicis debita et occasione eiusdem litis materia suscitata et coram nobis aliquamdiu citra videlicet conclusionem ventillata extitisset; placuit tandem partibus ipsam eausam ad arbitrium et amicabilem compositionem proborum virorum pacem parcum zelantium ex nostri licentia et consensu submittere. Quibus quidem partibus de nostri presencia egressis et demum statuto die videlicet quinta decima Mensis Octobris coram nobis denuo constitutis per eosdem pari voto confessum extitit, proinde relatum. Quod ipsi ex arbitramento et amicabili compositione proborum virorum talem inter se fecissent concordiam et dispositionem perpetue duraturam, iijmmo fecerunt coram nobis, quod: Idem Dominus Abraham prepositus iuxta tenorem literarum quondam dni Colomanni felicis recordacionis predecessoris nostri amodo et deinceps rectam et equalem medietatem omnium et singulorum preventuum dictae sue prepositure sine diminuione aliquali annotatis Canonicis ecclesie Sancti Salvatoris annis singularis dare teneatur et assignare, alia medietate sibi plenarie remanente. Hoc specialiter declarato, quod quia idem praepositus ex primaria institutione Officiolatum Judicatumque omnium villarum prepositalium ratione maioritatis exerceat, byrsagiaque et alia commoda percipit earundem, Jobagiones sue prepositure debite defensare ac Inquisitiones cum literis annualibus aliasque simplices literas et causas in suis laboribus et expensis. — Evocationes vero et alias sumptuosas literas seu causas in communi expensa expedire teneatur. Nec in prosecutione causarum et defensione Jobagionum prepositalium tepidus existat vel remissus. Qui si tepidus extiterit, ex tunc per nos vel successores nostros ad premissa compellatur et adstringatur pena debita mediante. Hoc etiam expresso, quod idem dominus prepositus vel sui successores nunquam sine scitu, voluntate et consensu dictorum Canonicorum Steuram seu collectam inconsuetam super populis seu Jobagionibus dictae sue prepositure recipere valeat quoquo modo; ubi autem necessitas ingruerit aut factum racionabile exquisierit, ex tunc dictus prepositus consilio et caritativo tractatu cum suis Canonicis prehabito et assensu eorum optento huiusmodi Steuram una cum ipsis Canonicis super dictos Jobagiones sue prepositure imponere et ab eis excipere debeat atque possit; pecunias huiusmodi steure ad scitum dictorum Canonicorum in arduis factis dictae ecclesie Sancti Salvatoris ante eiusdem reformatiōnem exponendo. Item si super possessionibus dictae prepositure vel carum oc-

cusione graves lites emercent, ex tunc huiusmodi lites de Steura communii consensu prepositi et Canonicorum imposta et recepta idem prepositus adjuncto sibi uno de Canonicis prosequatur; ubi vero timetur, quod propter receptionem ipsius steure possessiones ecclesie desolentur, et ob hoc receptio eiusdem steure obmitti deberet, ex tunc de communibus preventibus ipsorum prepositi et Canonicorum annis singulis duo aut plura vasa vini secundum qualitates temporum in certo et tuto loco eponantur, cum quibus iura dictae ecclesie prosequi possint et defensari. Que quidem vasa vini idem prepositus sine scitu et voluntate dictorum Canonicorum vendere non possit aut aliquo modo alienare. In casu vero, quo nec premissae Steure recipi, nec dicta vina possent reponi, ex tunc ipsi prepositus et Canonici de alijs eorum preventibus provideant et disponant pro premissis. Eo etiam interserto, quod si prefatus prepositus aliquem ex Canonicis antedictis in factis ecclesie procurandis cum deliberatione eorum Canonicorum aliquas transmiserit, ex tunc talis Canonicus absque omni renitencia et contradictione in communi expensa proficisci teneatur et iura ecclesie prosequi debeat iuxta posse. Si autem talis Canonicus proficisci contumaciter excusaverit, ex tunc penam unius marce denariorum incurrat ipso facto, que sine spe remissionis exigatur ab eodem et ad fabricam ecclesie exponatur.

Item dum annotatus prepositus ad aliquam possessionem dicte sue prepositione accesserit, superfluam et indebitam procurationem a populis eiusdem prepositione exigere non posset, sed moderatam; nec diu inter eos commoretur, nisi rationabilis causa id requirat. Causas quoque querulancium audiat cum mansuetudine et pacientia et faciat unicuique iustitiam, prout cause requirunt exponendum. Birsagia vero exigat iuxta qualitates et facultates personarum moderate. Item universa obligia et offertoria in prefata ecclesia Sancti Salvatoris provenientia in duas euaniles dividantur porciones, una parte preposito, et alia Canonicis tunc in divinis officijs presentibus et non absentibus remanente. Preterea quia Canonicorum institutio, destinatio ac correctio iuxta ordinationem et dispositionem prefati quondam Dni Colomanni predecessoris nostri ad prepositum pro tempore existentem pertinere dinoiscitur, ideo predicti Canonici annotato preposito ipsorum in omnibus licitis et honestis se obtemperare debeant, obedientiam et reverenciam debitas eidem exhibendo. Si qui vero ex ysdem Cano-

niciis temerary et inobedientes extiterint vel contumaces, ex tunc idem prepositus eos corrigere valeat auxilio etiam nostro vel successorum nostrorum, si necesse fuerit, ad hoc requisito. Item quia beneficium datur propter officium, predicti Canonici amodo et deinceps in ecclesia et beneficiis eorum antedictis continuam facere teneantur residenciam; nec aliquis ex eis absque licencia prepositi vel aliorum Concannonicorum suorum se absentare presumat. Si quis vero illicenciatus se absentaverit, ex tunc proventibus suis medio tempore privetur, qui ad fabricam ecclesie reservenur. Si vero quispiam ex Canonicis antedictis ultra sex menses se absentaverit et vocatus per prepositum redire non curaverit, ex tunc Canonicatu et prebenda suis eo facto privatus habeatur, et loco sui alter eligatur et preficiatur per prepositum antedictum. His itaque omnibus et singulis premissis per prefatos dominum Abraham prepositum et Canonicos dictae ecclesie Sancti Salvatoris nobis sic, uti preferuntur, expositis, fuimus per eosdem instance cum debita requisiti, ut huiusmodi concordie ac dispositioni et ordinacioni nostrum consensum prebere ac pro firma et perpetua eorum observacione easdem quoad omnes clausulas et puncta nostris literis mediantibus ratificare, approbare et confirmare dignaremur. Nos igitur supplicationibus eorum huiusmodi tamquam iustis inclinati predictas ordinationes et disposiciones per annotatum prepositum et Canonicos modo supra factas, ipsis deinceps pro Constitutionibus perpetue valitulis habere volentes, quoad omnes earum clausulas et puncta ratificamus, approbamus et serie presencium confirmamus. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem patentes literas nostras Sigilli nostri autentici munimine impendienti roboratas eisdem duximus concedendas. Datum et actum Jaurini in Palatio nostro Episcopali predicta quindecima die Mensis Octobris, Anno domini Millesimo quadringentesimo duodecimo.

Nos itaque iustis et legitimis petitionibus prefatorum Magistrorum Joannis, Dominici et Michaelis Canonorum dictae ecclesie Sancti Salvatoris nobis porrectis annuentes prefatas literas privilegiales annotati quondam domini Joannis Episcopi Jauriensis Dni et Prelati nostri de verbo ad verbum sine diminutione et augmentatione aliquali transscribi et transsumi tenoremque earundem presentibus literis nostris similiter privilegialibus inseri Sigilloque nostro maiori et autentico communiri fecimus et dictis Canonicis duximus concedendas, communi ius-

titia et lege Regni requirente. Datum in vigilia festi Nativitatis B. Joannis Baptiste, Anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo; honorabilibus viris dominis Dominico preposito, Nicolao lectore, Thoma cantore, Mathia custode ceterisque dominis Canonicis indicta ecclesia nostra deo iugitur famulantibus et devote.

4. SZAM.

1857. évi VII. sz. egyházmegyei körlevél. 1872. évi Zalai püspök-féle Canonica Visitatio. 321. I.

*Rescriptum S. Sedis de applicatione reddituum
Praepositurae SS. Salvatoris de Pápócz.*

Illustrissime ac Reverendissime Domine!

Exponendum curasti Sanctissimo Domino Nostro Pio IX., Illustrissime ac Reverendissime Domine, ista in tua Jaurinensi Dioecesi jam diu simplex existere beneficium Praepositurac SS. Salvatoris de Pápócz titulo insignitum, quod post nonnullas diversasque vicissitudines uni ex canoniciis istius cathedralis Ecclesiac ab Episcopo Dioecesano conferri consuevit. Significasti quoque eandem Praeposituram jam septem abhinc annis vacare et ex redditibus cius vacationis tempore quartam circiter partem quibusdam clericis iuvenibus ad humaniiores litteras incumbentibus fuisse concessam, reliquas partes Capitulo pro ecclesiasticis usibus fuisse attributam. Cum autem in ista Dioecesi necessitas in dies urget, ut ex praescripto Sacrosancti Concilii Tridentini Seminarium puerorum clericorum erigatur, quod istie non sine magno religionis detimento deest; idecirco postulasti. Illustrissime ac Reverendissime Domine, ut reliqua una ex quattuor partibus reddituum commemoratae Praepositurae futuro canonico nominando, tres reliquae partes praedicto Seminario erigendo ac dotando perpetuo attribui possint. Cum autem id efficere non valeras absque S. Apostolicae Sedis venia, Sanetitati Suae preces obtulisti, ut Tibi opportunam faciat facultatem. Itaque Eminentissimus ac Reverendissimus Dominus Cardinalis Antonelli a Sanetitate Sua specialiter deputatus, perpensis omnibus, quas exposuisti, circumstan- tias, Amplitudini Tuae facultates necessarias et oppor-

tunas largitus est, ut libere ac licite possis tres partes reddituum commemoratae vacantis praebendae Seminario erigendo ac dotando in perpetuum adtribuere, reliquos vero ipsius praebendae redditus canonico vel foundationis vel consuetudinis iure rite nominando assignare.

Haec perlibenter mihi pro meo Secretarii Sacrae Congregationis negotiis ecclesiasticis praepositac munere, et ex mandato eiusdem Eminentissimi Domini Cardinalis, Tibi Illustrissime ac Reverendissime Domine, significanda habui, cui obsequentissimi mei animi sensus impense profiteor, atque fausta quaeque omnia precor a Domino. Romae 13. Junii 1857. Dominationis Tuae Illustrissimae ac Reverendissimae humillimus ac addic-tissimus famulus, Joannes Baptista Canella. (Exhibit. die 4. Octobr. 1857. Nr. 1463.)

5. SZAM.

II. Rescriptum Ministri C. R. de eodem obiecto.

Der Minister für Cultus und Unterricht. ^{1857.}

^{am.}

Hochwürdigster Herr Bischof!

Seine KK. Apostolische Majestät haben mit Allerhöchster Entschlissung vom 20. September d. J. Allergründigst zu genehmigen geruht, das drei Theile des Einkommenes der Probstei Sanctissimi Salvatoris de Pápócz zu dem Unterhalte eines Knabenseminers in Raab verwendet, und der zu ernennende Probst nur auf den übrig bleibenden vierten Theil desselben inwestirt werde. Wovon ich Euer Bischöflichen Hochwürden mit Beziehung auf die geschätzte Eingabe vom 2. September d. J. z. 1081. zur weiteren gefälligen Verantlassung hiermit die Mittheilung mache. Ich habe die Ehre mit ausgezeichnetster Hochachtung zu verharren. Wien am 23. September, 1857. Thun m. p.

*(An den Hochwürdigsten Herr Bischof von Raab.
Johann Simor, doktor der Theologie ect. ect.)*

6. SZAM.

Gelsey Margit végrendelete 1360-ban az esztergomi káptalan előtt a pápóci Szent Ágoston-rendű remeték számára.

*Györi Káptalani magánlevéltár: Pápoci prépostság okmánytár
8. Tárcza, 709. sz. Műszalat.*

Capitulum Ecclesiae Strigoniensis omnibus Christi fidelibus quam praesentibus tam futuris praesentium Noticiam habentibus Salutem in omnium Salvatore. Ad universorum Noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum Nos ad petitionem Nobilia Dominae Consortis Magistri Pauli dicti Magyar, Filiae videlicet Magistri Ladislai, Fily Andreac, Fily Chapou de Gelse, de genere Nádasd in Comitatu Castriferrei, Margaretha nomine in Wyssegrad, in lecto aegritudinis laborantis, Discretos viros Joannem et Georgium Magistros socios et Concanonicos nostros destinassemus, coram quibus eadem Domina, quac aegritudine praecepita ad Nos venire non posse referebatur, suum concederet seu disponeret testamentum. Demum ydem Joannes et Georgius Magistri socii et Concanonici nostri ad nos reversi formam et dispositionem testamentariae dispositionis ejusdem Dominae nobis retulerunt in hunc modum: Quod eadem Nobilis Domina, licet aegra corpore, compos tam suae mentis per omnia coram ipsis taliter proposuerat. Quod quia Dei Providentia sic disponente haeredum solatio esset destituta et tali successore penitus careret, volenscipiens et desiderans Gloriosam Virginem Mariam sibi eligere in haeredem et constituere successorem, in qua semper gessisset et gereret opem specialem, volens etiam terrena pro coelestibus, et corruptibilia pro salubri commertio perpetuo commutare, duas partes eiusdem Possessionis suae emptitiae Papoch vocatae in Comitatu Castri ferrei existentis, tertia tamen parte pro se et cui ipsa voluerit reservata, cum omnibus suis utilitatibus et ad ipsas pertinentibus et specialiter cum duabus partibus sylvac ejusdem Assunerde vocatae, ac tributi fori ejusdem et molendini sex rotarum super fluvio Me-

zeō Raba existentis, Ecclesiae Virginis Gloriosae in eadem Papuch constructae seu claustro ac per eandem viris Religiosis Deo devotis fratribus ordinis Heremitarum Sancti Augustini in eadem Ecclesia et Claustro nunc et in futurum Deo iugiter famulantibus ad honorem et laudem Virginis Gloriosae, quam sibi in Heredem et successorem, ut praemittitur, elegisset et constitueret pro medio animarum Primitivorum et Parentum suorum et suae deditset, donasset et legasset. — Item etiam quan-dam Possessionem suam Sebus vocatam in Cottu Soproniensi existentem cum omnibus suis utilitatibus nec non dimidietatem cuiusdam Possessionis suae Myklos-falva vocatae in dicto Cottu Castriferrei existentis, cum omnibus earum utilitatibus et pertinentiis, exceptis tu-men pro se et reservatis Molendinis in eadem Myklos-falva existentibus, cum reliqua dimidietate ejusdem. Item etiam tributa montium de Hosszupach et Tulpach voca-rum, tam in vino, quam in porcis, eidem Ecclesiae Beatae Virginis seu Claustro ac fratribus dicti ordinis in eadem commorantibus similiter deditset et legasset in per-pe-tuum Eleemosynam pacifice tenendos et habendos. Hac tamen forma et conditione mediante, quod medietatem dictarum duarum partium antedictae Possessionis Pa-puch vocatae cum dimidietate tributi Molendinorum et quarumlibet utilitatum suarum praefatae Ecclesiae Vir-ginis Gloriosae seu fratribus legatarum, ac totum tribu-tum montium Huszupah et Telpah nominatorum eadem Domina, prout usque modo, usque ad suam vitam tene-bit et possidebit cum quibuslibet earum utilitatibus et pertinentiis. Sed dum Domino vocante ipsa Domina de hac vita corruptibili patriam ad perennem vocata transierit et discesserit, omnia praemissa per modum praehabitum, cum earum utilitatibus et pertinentiis saepe dictae Ecclesiae Virginis gloriosae, seu ad manus Religiosorum virorum ordinis supra dicti venirent et devolverentur, possidenda.

In cuius rei testimonium praesentes Litteras nostras sigilli nostri duximus munimine roboratas et per me-dium alphabeti intercisas. Datum per manus Magistri Valentini Lectoris nostri Anno Domini 1360.

7. SZAM.

I. Lajos király megerősíti Gelsev Margitnak a Szent Ágoston-rendű szerzetesek számára telt adományát és a birtokbavezetést jóváhagyja. 1361. és 1364. évekből.

*Győri kapitulani magánleccellár: Papói prépostszig okiratjára.
8. Tárcu, 713. sz. Másolat.*

Ludovicus Dei Gratia Hungariae, Dalmaciae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galiciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariae Rex, Princeps Sallernitanus et Honoris Montis Sancti Angeli Dominus. Omnibus Christi fidelibus praesentibus pariter et futuris praesentium notitiam habutris Salutem in omnium Salvatore.

Exardescens ad aethera Regalis Diadematis exuberanter inflammata Devotio eo sibi prospicit salubrius, quo a fidelibus suis p̄ys et Religiosis locis, pie donata, piaque devotione collata approbationis nec non confirmationis Suae Fulcimento limpidius roboret et confirmat.

Proinde ad Universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod Nobilis Domina Margaretha vocata Relicta quondam Magistri Pauli dicti Magyar vice et Nomine Prioris ac universorum fratrum Heremitarum ordinis Sancti Augustini, Claustrī Beatae Virginis de Papuch, ad nostrac Sublimitatis accedendo Praesentiam, exhibuit nobis quasdam Literas Honorabilis Capituli Ecclesiae Castriferrei clausas, Rescriptionales super legitima Statutione quarundam Possessionum Papuch, Huziopah et Sebus vocatarum, per eandem Dominam Ipsi Claustro salubriter collatarum, pro eisdem fratribus facta, confectas tenoris subsequentis, petens Nostram Majestatem prece humili et devota, ut easdem simul cum Statutione Possessionum prætectarum in tenore carundem expressa acceptare, approbare, ratificare et nostro, pro jam dicto Claustro et Fratribus in eodem Deo iugiter famulantibus, dignaremur Privilegio confirmare, quarum tenor talis est: Excellentissimo Principi Domino Lodovico Dei Gratia Illustri Regi Hungariae, Domino Eorum metuendo. Capitulum Ecclesiac Castriferrei orationes in Domino debitas et devotas. Literas

Vestrae Serenitatis honore, quo decuit, recepimus in haec Verba: Lodovicus Dei Gratia Rex Hungariae, fidelibus suis Capitulo Ecclesiae Castriferrei Salutem et Gratiam. Dicitur nobis in personis Religiosorum Virorum Fratrum ordinis Sancti Augustini de Claustro Beatae Virginis de Papuch, quod Ipsi in Dominium Possessio-num Papuch praedictae in Castriferrei. Item Hwzyüpah in Zaladiensi et Sebus vocatarum in Sopronensi Comitatibus existentium per Nobilem Dominam Consortem Magistri Pauli dicti Magyar praedicto Monasterio Bea-tae Virginis in eadem Papuch constructo, datarum ac Collatarum legitime vellent introire. Quare Fidelitati Vestrae firmiter praecipiendo mandamus quatenus Vest-rum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo praesente Nicolaus filius Elley de Zenthpeter, vel Johannes dictus Twz filius ejusdem Nicolai aut Johannes filius Nicolai de Kál, seu Nicolaus filius Nicke de Peel, sive Jacobus rufus; Alys absentibus homo noster, Vicinis et commetaneis dictarum Possessionum legitime in ibi convocatis et praesentibus ad facies earundem accedendo introducat ipsos fratres in Dominium ipsarum possessio-num, et statuat ipsas Eisdem eo jure, quo Eisdem dig-noscuntur pertinere perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, citet ipsos contra eosdem fratres in Nostram praesentiam ad terminum competentem, et post haec seriem ipsius Intro-ductionis et Statutionis, vel si necesse fuerit, nomina contradictorum et citatorum cum termino assignato no-bis fideliter rescribat. Datum in Vyssegrad Feria quarta proxima post Dominicam Exurge. Anno Domini 1361. Nos itaque mandatis Vestrae Excellentiae obtem-perare eupientes, ut tenemur, una cum Johanne filio Ni-colai de Kál homine Celsitudinis Vestrae, nostrum ho-minem videlicet Stephanum clericum chori nostri ad praemissa exequenda pro testimonio transmisimus fide-dignum. Qui demum ad Nos reversi nobis unanimi et consona voce retulerunt, quod praefatus homo Majes-tatis Vestrae praesente dicto testimonio feria sexta pro-xima post festum Beati Georgy Martyris ad facies dictarum possessionum Papuch, Hazywpach et Sebus vocatarum, vicinis et commetaneis earundem universis legiti-mate in ibi convocatis et praesentibus, accedendo, praef-libatos fratres in Dominium earundem possessionum introduxisset, et easdem ipsis eo jure quo ad Eos perti-nere dignoscuntur, statuisset perpetuo possidendas. Nullo penitus contradictore apparente. Datum feria quarta

proxima post festum Philippi et Jacobi Apostolorum.
Anno Domini ut supra.

Nos itaque supplicationibus praefatae Dominae vice et nomine dictorum Prioris et Fratrum Heremitarum, nostrae humiliter porrectis Majestati benigniter exauditis et admissis, ob spem potissime et devotionem nostram, quam ad Intemeratam Virginem Mariam, in cuius nomine gloriose dictum Claustrum fundatum existit, gerimus et habemus specialem, praetextas Literas dicti Capituli Castriferri Rescriptionales omni prorsus vitio et suspicione carentes de verbo ad verbum praesentibus insertas simul cum Statutione possessionum praedictarum in tenoribus earundem expressa, acceptamus, approbamus, ratificamus et de plenitudine Regiae potestatis pro ipso Claustro et fratribus in eodem vitum contemplativam ducentibus, perpetue valituras confirmamus praesentis Privilegy nostri patrocinio mediante. Salvo jure alieno.

In ejus confirmationis nostrae testimonium firmitatemque perpetuam praesentes concessimus Litteras nostras Privilegiales pendentes et Autentici Sigilli nostri duplicitis munimine roboratas. Datum per manus Venerabilis in Christo Patris Domini Nicolai Archiepiscopi Strigoniensis, Locique ejusdem Comitis perpetui, Aulae nostrae Cancellary, Dilecti et fidelis nostri. Anno Domini 1361. Decimo Kalendas Mensis Juny. Regni autem nostri Anno Vigesimo primo. Venerabilibus in Christo Patribus et Dominis: eodem Nicolao Strigoniensi, Wgulino Spalatensi, Nicolao Tadrensi Archiepiscopis, Demetrio Waradiensis, Dominico Transsilvano, Colomanno Jauriensis, Stephano Zagabiensis, Ladislao Wesprimiensis, Michaele Wachiensis, Dominico Chanadensis, Vilhelmo Quinqueclesiensis, Petro Woznensis fratribus, Stephano Nitriensis, Thoma Sirmiensis, Johanne Tyniensis, Wartholomaeo Traguriensis, Demetrio Noviensis, Stephano Farense, Valentino Macarensis, Mathaeo Sibinicensis, Michaele Scardonensis et... Seniensis Ecclesiarum Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Agriensi, Ragusiensi et Corbaviensi sedibus vacantibus, Magnificis viris Nicolao Koszth Palatino, Dyonisio Woyvoda Transsilvano, Comite Stephano Bebek Judice Curiae nostrae, Johanne Magistro Tavernicorum nostrorum, Leustachio Slavoniae, Nicolao de Zech Dalmatiae et Croatiae, Nicolao de Machow Banis, Petro Zwdar Pincernarum, Paulo Dapiferorum, Emerico Agazonum et Johanne Janitorum nostrorum Magistris ac Magistro

Konya Comite Posoniensi alijs que quamplurimis Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Ad perpetuam rei memoriam. Nos Lodovicus Rex praefatus universim declarainus, quod ubi in Regno nostro Woznae (Bosnye) innumerabilis multitudo Haereticorum et Saracenorum pululasset in errore fidei orthodoxae; ad extirpandumque de ipso Regno nostro eosdem ex una parte nos personaliter instaurato valido exercitu proficiscebamus, ex alia vero parte Venerabilem in Christo Patrem Dominum Nicolaum Archiepiscopum Strigoniensem nostrum Cancellarium, penes quem utrumque par Sigilli nostri authentici habebatur, et virum Magnificum Dnum Nicolaum Palatinum, cum caeteris Praecalatis, Baromibus et Regni Proceribus in Wzuram (?) destinaramus, quidam familiares ipsius Dni Archiepisci pro custodia deputati, utrumque par dicti Sigilli nostri praeconcepta malitia substraxerunt. Nos itaque praeventes, ne ex hujusmodi Sigilli nostri deperditione Regnicolis nostris in eorum Juribus successive periculum possit imminere, Sigillum novum in duobus paribus fecimus pro nobis sculpi, quod ad omnia Privilegia nostra et quondam Dni Caroli Regis Patris nostri sub priori Sigillo, ejusdem tempore suae Coronationis sculpto, et demum per eundem, eo quod sub ipso plurimae infidelitates extiterint perpetratae, repertae, permutato, ac sub alio Sigillo ipsius in partibus Transalpinis casualiter deperdito confecto, juxta dicta tria Sigilla decernimus fore apponendum, ad quaecunque vero Privilegia Paterna dictis duobus prioribus suis sigillis consignata, quae per eundem Patrem nostrum per Sigilla ejusdem posteriora vel per nos cum Sigillo nostro praemisso deperdito confirmata non haberentur, et ad ipsa Privilegia ipsum novum Sigillum nostrum non appendetur vel quaecunque Patentes Litterae nostrae et Paternae non confirmarentur, ea Privilegia et Litterae sicut per eundem Patrem nostrum fuerunt revocata et annullata, hic et nos ipsas seu ipsa commisimus viribus caritura, nullamqua roboris obtentura firmitatem. Inter quae praesem Privilegium nostrum omni suspicione destitutum et omnia in eo superius contenta et expressa pro eodem Claustro Beatae Virginis de Papuch et per consequens fratribus in eodem commorantibus dicti Sigilli nostri novi duplicitis et autentici appensione innovamus et perpetuo confirmamus. Datum per manus ejusdem Dni Nicolai Archiepiscopi Cancellary nostri, Quarto Nonas February Anno Domini 1364. Regni vero nostri Anno Vigesimo tertio.

8. SZÁM.

Gelsey Margitnak a györi káptalan kiküldöltei előtt Pápócon 1368-ban tett végrendelete, melyben a pápóci szombati vásárvámot, a sebesi malom két kerekének jövedelmét a pápóci kolostor építésének befejezésére elszámolás kötelezettsége mellett a perjel kezéhez rendeli. Péter perjelnek pedig élete végeig leköti a sebesi malom egyik kerekének jövedelmét, melyet akkor is élvezhet, ha elmegy Pápócról.

Pápóci prépostuság okm. II. Cth. 69. sz.

Nos Capitulum Ecclesie Jauriensis. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis. Quod Venerabilis Dominus Petrus de Zlatnar prepositus seu prior Ecclesie Beate Marie Virginis de Papocz, socius et Concanonicus noster in nostri medio personaliter constitutus exhibuit nobis et presentavit quasdam literas nostras patentes privilegialiter in pergamine sub pendente sigillo nostro confectas, cuius sigillum propter vetustatem et indiligentem conservationem ruptum et cerei consuptum habetur, nihilominus tamen cognoscibilem imaginem sigilli nostri Capitularis bene representabat, petens nos debita cum instantia, ut easdem de verbo ad verbum transseribi et transsumi facere tenoremque earundem presentibus literis nostris inseri et sibi dare dignaremur. Quarum tenor talis est: Capitulum Ecclesie Jaurien. Omnibus Christifidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris Salutem in omnium Salvatorem. Justis petencium desiderys dignum est nos facilem prebere assensum, et vota, que a rationis tramite non discordant effectum consequente complere. Hinc est, quod honorabilis vir dominus Abraham prepositus Ecclesie de Papocz socius et Concanonicus noster in medio nostri personaliter existens exhibuit nobis quasdam literas nostras patentes, petens nos debita cum instantia, ut easdem de verbo ad verbum transcribi et transsumi facere tenoremque earundem presen-

tibus literis nostris privilegialibus redigendo sibi dare dignaremur. Quarum tenor sequitur in hec verba: *Nos Capitulum Ecclesie Jauriensis notum fieri volumus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod cum nos ad legitimam petitionem instanciamque diligentem Nobilis domine Margaritha vocate, relictæ quondam Magistri Pauli dicti Magyar, discretos viros Magistros Nicolaum Lectorem, Joannem Cantorem, Dominicum Custodem et Demetrium Archidiaconum de Rabakeöz, Thomam, socios Concanonicos nostros ad audiendam suam fassionem per nosque rescribendam ultimam testamentariam ordinationem et dispositionem eiusdem domine duxissemus, ydem ad Nos reversi concordi voce nobis retulerunt, quod dicta Nobilis domina Subbatho proximo post festum sancti Colomanni martyris coram ipsis et alijs probis viris, nunc denotandis, scilicet fratribus Joanne quondam provinciale ordinis predicatorum Confessore suo, Thoma de Engh de Claustro Beati Dominici confessoris Jaurini fundato, item Stephano preposito Ecclesie Sancti Salvatoris Michaeli et Joanne Canonicis suis de eadem Papocz, item coram fratribus Petro priore, Ladislao, Mathia Bentse de Claustro Beate Virginis Marie per eam in dicta Papoch constructo commorantibus, ac in presencia Nobilium virorum Michaelis dicti de Boda, Joannis de Ghench, Jacobi Rufi et alterius Jacobi dicti Megyes et aliorum nonnullorum proborum virorum inibi existencium presencia in possessione sua Papoch sepe dicta, licet cœra corpore, sana tamen mente per omnia de Bonis et possessionibus a deo sibi collatis inter cetera tale condidisset testamentum: ut Donatio sua scilicet ipsius domine sic ordinaretur, quod tributum fori divolvatur in perpetuum fratribus Claustris Beate Marie Virginis per ipsam in Papoch constructi, quamdiu opera ipsius Claustris beate Marie Virginis, in quo fratres heremitarum Sancti Augustini residerent, plenarie perficeretur, semper pro opere dicti Claustris tributum expendere eo modo, quod quoisque frater Ladislaus conversus vivere posset, semper Idem perciperet simul cum duabus molendinis in Magno Molendino habitis. Item possessionem suam Sebes vocatam similiter frater Ladislaus recuperet, et utilitates eiusdem pro opere Ecclesie expendere deberet Beate Virginis cum eadem condicione et infidendum dare posset et ad scitum prepositi de dicta Papoch moderni vel successorum expendere deberet cum scitu prioris nec non quattuor civium de eadem Papocz, et annis singulis semel eisdem rationem efficacem dare debe-*

ret et teneretur; post obitum vero fratris Ladislai sepe dicti iterato virum idoneum et conscientiosum ex predictis fratribus Claustri Beate Virginis prepositus et aly predicti eligere debeant et deberet sub eadem condicione; ubi vero sepe libatum fratrem Ladislaum vel alium constitutum procuratorem provincialis ordinis Sancti Augustini aut prior sive aly fratres impedire vellent et predictos proventus ante perfectionem operum Claustri Beate Virginis auferre et pro alys commodis et utilitatibus expendere niterentur, ex tunc idein prepositus semper defendere eundem procuratorem teneretur. Sin autem contra hec provincialis eorum vel prior aut aly fratres de ordine ipsorum quicunque facere conaretur, ex tunc dicte donaciones, scilicet tributum fori in prenotata Papocz exigi consuetum et dicta duo molendina ad possessionem ipsorum fratrum Sebes et proprietatem Ecclesie Sancti Salvatoris nec non prepositorum eiusdem in perpetuum devolveretur. Item quia frater Petrus prior Claustri Beate Virginis de Papocz ordinis Sancti Augustini ab eo tempore, quo ipsum Communitas ordinis solum fratrum ad dictum Claustum pro priore constituisset, semper se fideliter et laudabiliter tam in operibus ipsi Claustri Beate Virginis, quam in alys executionibus et procuracionibus exhibuisset, et in futurum exhibere speraretur, pro eo eundem fratrem Petrum priorem quam diu vivere valet, de prioratu Claustri Beate Virginis de Papoch occasione qualibet inventa provincialis et fratres ordinis Sancti Augustini removere non presumant neque debeant; qui si secus facerent, ex tunc proventus et omnes obvenciones medietatum duarum possessionum Ech et Paznan in Comitatu Jauriensi existencium ipsi Claustro Beate Virginis per ipsam donatarum et datarum preposito sancti Salvatoris de eadem a predictis fratribus Augustinensibus sine omni gravamine oocupare et accipere deberent et debeant et secundum conscientiam suam ad opera Claustri Beate Marie Virginis expendere tam diu, quounque totum opus predicti Claustri Beate Marie Virginis perficeretur in toto, postmodum adepto ptimo (?), opere ipsius Claustri et Ecclesie, idem prepositus fratribus in eodem residentibus remittere et resignare deberet et teneretur, nullo obstaculo interveniente. In super proventus unius rote molendini in Sebes, ex duabus rotis molendinorum, quas fratribus prenotatis perpetualiter legasset, eidem fratri Petro priori usque vitam suam supra dicta condicione habere dimisisset tali modo, quod ubi idem frater Petrus prior residere nollet in Papoch, etiam

pro tempore vite sue alibi, ubi permaneret, fructus eiusdem percipere deberet habere facultatem.

Presentes dum nobis reportate fuerint, in formam privilegii redigi faciemus. Datum secundo die festi Beatorum Simonis et Jude Apostolorum, Anno Millesimo trecentesimo sexagesimo octavo.

Nos itaque iustis et legitimis petitionibus prefati domini Abraham prepositi annuentes pretaxatas literas nostras de verbo ad verbum sine diminuzione et augmentatione aliquali transcribi et transsumi fecimus tenoremque earum in formam presencium literarum nostrarum privilegialium redigendo concessimus eidem ad cautelam iurium ubiorem. Datum secundo die festi Assumptionis Virginis gloriose, Anno Millesimo trecentesimo nonagesimo nono. Honorabilibus et circumspectis viris dominis Abraham preposito, item Reverendissimo in Christo patre domino Valentino Cardinali Quinquecccl. jura Lectoratus Ecclesie nostre gubernante, Michael Cantore, Demetrio Custode existentibus, ceterisque dominis Canonicis in dicta Ecclesia nostra deo iugiter famulantibus et devote.

Quas nos de verbo ad verbum sine diminuzione et augmentatione et variacione una presentibus literis nostris patentibus inseri inscribique et transsumi fecimus, easdemque eidem domino Petro de Zlathar preposito iuris sui pro futura Cautela dandas duximus et concedendas. Datum die Dominica Misericordia, Anno Domini Millesimo quingentesimo septuagesimo quarto.

NÉV- ÉS HELYMUTATÓ.

A.

Abda: II. c. 31.
 Acsády Ignác 14.
 Alapi Gy. 27.
 Alárd, zirvi apát 10., 22.
 Alnöldy Péter 29.
 Alföldy Zsófia 39.
 Alsár 7.
 András I. győri püspök 18.
 Andreassy Márton 38.
 Ankerreith Márton 38.
 Ankerreith Ádám 38., 39.
 Ankerreith János 38., 60.
 Ankerreith Zsuzsa, Matheasyce Ferencné 38.
 Ansari püspökség 65.
 Antal prépost 26., 55.
 Antonelli bíboros 94.
 Apács 67.
 Aradi prépostság 37.
 Archner Farkas 41.
 Arezzoli Ferenc jogtudós 33.
 Asszonyfalvi Tamás pápói kanonok 13.
 Asszonyerdő 52., 54., 55., 80., 84.

B.

Babothi Miklós 13.
 Bagody Péter 14.
 Bakits Pál főkapszilány 20., 31.
 Bakodi Györgyné 27.
 Bakócz Tamás 58.
 Bakonybél 48.
 Bakonybéli apátság 39.
 Bakes Imre, pápói perjel 65.
 Baksay István, pápói perjel 61.

Bakácsfa Gergely, pápói prépost 11., 21., 26., 34., 55.
 Balogh Péter 36.
 Balony 19.
 Barcza Leander dr. 49.
 Bálint borsodnok, győri olvasókanonok 105.
 Bálint mestér, esztergomi olvasókanonok 97.
 Bálint, macariai püspök 100.
 Bán János 35.
 Bánhegye 5.
 Báthory Gábor, fejedelem 40.
 Báthory István, országúr 56.
 Battányi-család 34.
 Battányi Lajos gróf 66.
 Bebek István, országúr 6., 22., 78., 100.
 Bedy Vince dr. 40., 42., 43., 45., 62.
 Beled 16., 42.
 Beledi Mihály 13., 14.
 Beledi Tamás 13.
 Bellesich Péter, győri kanonok 42., 43.
 Benedek, XIV. pápa 45.
 Benedek, hántai prépost 27.
 Bentse Márton, testvér 103.
 Berseni Markos Péterné 27.
 Bertalan, traui püspök 100.
 Bertalan, tartományfőnök 51.
 Bethlen Gábor fejedelem 15.
 Beurpah 7.
 Bezerédy Ferenc, vasvári örkanonok 67.
 Bécs 40., 41., 48., 49.
 Biró Antal 23.
 Bocskay István fejedelem 40.

Boda Benedek (genesi) 56.
 Boda Mihály 103.
 Bodaházágencs (Felgencs) 56.
 Boldogasszonyváros 7., 58.
 Bonifác IX. pápa 13., 19., 23.
 Bocchi apátság 46.
 Böle András, szombathelyi püspök 21.
 Bójtos Pál, pápói perje 61., 65.
 Breyer István dr., győri püspök 49.
 Buda 32., 60., 76., 81.
 Budai apáczák 7.
 Bükk 66.

C.

Camilla Kör. János 95.
 Chayk 78., 85.
 Csalabér 4., 5.
 Csapó András 2.
 Csapó Andornok 2.
 Csapó Dénes 2.
 Csapó Domonkos 2.
 Gerscsei- s Csapó- család 6.
 Gerscsei Chapow Ispán 2.
 Gelszi Csapó László 3., 5., 83., 86., 96.
 Csapó László 2.
 Csapó Lőrinc 2.
 Csapó Márk 2.
 Csejte 60.
 Csepreg 47.
 Csíkszék 10.
 Csomkás-puszta Szentpéter határában 25.
 Csorna 47.
 Csornai konvent 20., 69., 76.
 Csornai prépostság 41.
 Czinár Mór 58.
 Czebor Imre, alnádor 36.

D.

Dallos Miklós, győri püspök 15.
 Dalmady Sebestyén 36.

Dág (Tyák) 5., 10., 25., 37., 38., 55., 78.
 Deák-puszta (Dág) 16., 78.
 Deákfölde (Pityermajor) 5., 15., 16.
 Dénes, mosoni főesperes, győri kanonok 84., 86.
 Derse 7.
 Deszkaház-dűlő 16.
 Dénes, erdélyi vajda 100.
 Domonkos mester, pápói kanonok 90., 93.
 Domonkos, győri prépost 94.
 Domonkos, csanádi püspök 100.
 Domonkos, győri örkanonok 15., 84., 103.
 Domonkos, erdélyi püspök 100.
 Domonkos, soproni főesperes, győri kanonok 84., 86.
 Domonkos, pápói kanonok (1430) 13.
 Domonkos fia, Pál 25., 26.
 Donát, erdélyi főesperes 32.
 Dömötör, rábakúzi főesperes, 103.
 Dömötör, novil püspök 100.
 Dömötör, váradi püspök, 100.
 Dömötör, győri örkanonok 104.
 Draskovich- család 59.
 Draskovich Ádámné grófné 63.
 Draskovich György, libornok, győri püspök 37.
 Draskovich György, győri püspök 62.
 Draskovich Lipót gróf 66., 69.
 Dráva 7., 24.
 Dresnitzer József, pápói prépost 46.

E.

Edve 18.
 Edvy János 11., 28.
 Egered 4., 5.
 Egyed, győri prépost 89.
 Elk-puszta 1., 5., 25., 51., 55., 87.

Engli Tamás, győri dómés perjet 103.

Erazmus, perjet 36.

Erazmus, pápói perjet 25.

Erdődy Ádám László gróf, pápói prépost, nyitrai püspök 25., 44., 45., 65.

Erzsébet királyné 3., 6., 7.

Esztergom 30., 38., 43.

Esztergomi káplalan 36.

Ethe János 29.

F.

Farad 18.

Fábry-Kovács Miklós, pápói prépost 43.

Fehérvári örkények 39.

Fejér György 3.

Fejérkővári István, győri örkények 36.

Fekete Bálint 27.

Fekete János, kanonok 37.

Felgenhauer (Bodaházyengen) 36.

Felpécz Antal Dénes, István 27.

Felsőörsi prépostság 46.

Felsőpáty 65.

Ferdinánd I. király 20., 31., 32.

Ferdinánd II. király 41., 61.

Ferdinánd III. király 63.

Ferenc I. király 21., 46.

Fetser Antal, győri püspök 19.

Fochter Farkas, pápói prépost 20., 35.

Fogaras 20.

Fortunátus József, soproni plébános 35.

Földvári apátság 42.

Frangeán Ferenc, egri püspök 32., 34.

G.

Gibrini Antal, pápói prépost 36., 60.

Gallovich István, pápói prépost 20., 43.

Gentili, bíborosok, pápai követ 58.

Gelsei Gérse, Üherse (Zala v.) 2., 3., 4., 6., 7.

Gelsei Csapó András 3., 83., 86., 96.

Gelsei Márk 3.

Gelsei Margit (Magyar Pál) 2., 3., 6., 8., 9., 11., 22., 23., 29., 32., 33., 38., 39., 70., 71., 77., 82., 83., 86., 96., 98., 99., 102., 103.

Gelsei Pető 3., 23., 24.

Genesi János 103.

Gerencsér 28., 30.

Gerscay Dénes 2.

Gerengel Simon, soproni hittszónok 36.

Gergely, miklói püspök 25., 54., 56.

Gergely, prépost 10., 83., 88.

Géfia Gyula dr. 46., 58.

Gregoriancz Pál, győri püspök 20., 35., 36.

Gyirmót 27.

Gyöngyösi János 10., 13.

Györ 66., 81., 93b., 95.

Győri káplalan 5., 9., 10., 19., 23., 24., 26., 32., 33., 42., 51., 62., 79., 82., 83., 85., 90., 96., 98., 102., 103.

Győri Székesegyház 11.

György deák 10.

György, pápói plébános 53., 77., 79.

Györkényi Zsigmond, pápói prépost 28.

H.

Hagymásy Orsolya 12.

V. Hází Jenő 26.

Hegyi Julianna (Hersching Jánosné) 67.

Henrik, prépost 39., 85., 88.

Hersching János, pécsi alispán 67.

Hersching Zsigmond, pápói perjet 67., 68., 69., 70.

Heresinczy Pál 38.
 Héderváry János, győri püspök
 11., 23., 90., 93.
 Héderváry István 23.
 Héderváry Lőrinc, nádor 23., 53.
 Hinunelreich György, pápóci
 perjel 60., 61.
 Horváth István (Jákfalvi), pá-
 póci perjel 66., 67., 71., 72.
 Hosszúpaan 3., 4., 7., 24., 97.,
 98., 99.
 Hummel Kristóf, soproni pol-
 gármester 35.
 Huszár Mihály, sárvári plébá-
 nos 67.
 Hitusi Mátyás 13.

I.

Iadra 31.
 Ikervár 61.
 Ikrényi Péter 31.
 Imre, főlövészemes 100.
 Ince (VI.) pápa 53.
 Inkey Balázs 69.
 Inkey Boldizsár 45., 67.
 Inkey-eszlad 59.
 István, pápóci prépost 6., 23.,
 28., 76., 103.
 István, vasvári klerikus 99.
 István, zágrábi püspök 100.
 István, nyitrai püspök 100.
 István, fűrai püspök 100.
 István, győri kanonok 8.

J.

Jákta 67.
 János király 20., 30., 31.
 János mester, esztergomi kano-
 nok 96.
 János, győri éneklökanonok
 85., 88.
 János Ernő főherceg 37.
 János mester, pápóci kanonok
 90., 93.
 János (1368), pápóci kanonok
 13.

János (1130), pápóci kanonok
 13., 90., 103.
 János, dömpés tartományfőnök
 103.
 János, knini püspök 100.
 János, főajtómálló mester 100.
 János, tárnochmester 100.
 János mester, győri kanonok
 84., 86., 103.
 Jenő (IV.) pápa 10., 51., 56.
 Joakim herceg 32.
 Jobaháza 48.
 Juránits Antal, győri püspök
 21.

K.

Kuchow Miklós 9., 86.
 Kajáry István 30.
 Kanizsay Imre Miklós és
 László 26., 54.
 Kanizsay Orsolya Nádasdy Ta-
 másné 33.
 Kapornaky Ferenc 36.
 Kapuvár 33., 63.
 Kurner Antal, győri püspök 19.,
 47.
 Kazó prépost 65., 71.
 Káldy Ferenc 42., 62.
 Káldy Mihály, soproni plébá-
 nos 42., 62.
 Káli Miklós fia János 99.
 Kálmán, győri püspök 5., 8., 9.,
 10., 11., 19., 22., 52., 53., 76.,
 77., 81., 91., 100.
 Kápolnai Ábrahám 19., 23., 24.,
 90., 91., 93., 102., 103.
 Károly Róbert 3., 4., 5., 6., 100.
 Káróhorog 28., 30.
 Keeffli plébánia 13.
 Kecskeméty Mihály, pápóci per-
 jel 64.
 Kemenesszentpéter 65.
 Kenyeri plébánia 73.
 Keresztfély Ágost, püspök 11.,
 14., 21., 43., 45., 56., 65., 66.
 Keresztfuri apát 54.

- Kesző (Vas m.) 63
 Kisboldogasszony 18.
 Kismarton 46.
 Kis kálvária (Györ) 47.
 Kismézdó 6.
 Klarissza apácák kolostora 7.
 Kollányi Ferenc 39., 40., 63
 Kollonich Lipót gróf, györi püspök 11.
 Kollonich Zsigmond gróf, pápói prépost 44.
 Kondoray Tamás, pápói perjel 64.
 Konstantinápoly 32.
 Kont Miklós nádor 5., 6.
 Kontra Gergely 22.
 Kontor Pál, pápói perjel 65.
 Kontra Pál fia János 22.
 Kónya mester, pazsonyi gróf 101.
 Korlátfalva 7.
 Koroncó 42.
 Korniss Ferenc gróf 16.
 Koszth Miklós nádor 100., 101.
 Kőberl János, sárvári esperes 58.
 Kőesk 4., 5., 6., 78.
 Kőeski-család 1.
 Kőeski György 3., 4., 9., 86.
 Kőeski Sándor fia György 5., 86.
 Kőeski Sándor 2., 3., 4., 5., 6., 9., 84., 86.
 Kőeski Kochow Tamás 6., 81., 86.
 Kőeski Tamás fia Miklós 4., 86.
 Kőrmendy Kálmán 35., 36.
 Kőrmendy Márton 36.
 Kőrmendi Pál 15.
 Környe 17.
 Kőszeg 66.
 Kőveskút 63.
 Kürthy Lajos 49.
 Lajos II. király 29.
 Lánčzy Balázs 42.
 László V. király 10., 26., 55., 82.
 László testvér (1368) 23., 53., 103.
 László (1843), pápói kanonok 13., 76.
 László, veszprémi püspök 100.
 Lengyel István 27.
 Lengyel Lőrinc 27.
 Leveldi perjel 22.
 Leustach, szlavon bán 100.
 Lébényi apátság 19.
 Lébényi tized 30.
 Léka 33., 63.
 Lóny Mihály, pápói perjel 62.
 Losy György 20.
 Löveldi Kelemen 30.
 Ludányi apátság 17.
 Lukesics Pál 11., 24., 26.
 Magger Placid főapát 43.
 Magyar Domonkos 2.
 Magyar Erzsébet 2., 9., 84., 86.
 Magyar László 2., 9., 81., 86.
 Magyar Pál 2., 3., 4., 5., 6., 9., 78., 81., 86.
 Magyar Pálné Gelsei Margit 2., 5., 6., 8., 9., 14., 22., 23., 29., 32., 53., 58., 59., 70., 71., 77., 82., 83., 86., 96., 98., 99., 102., 103.
 Magyar Pál fia János 78.
 Majláth Antal (székhelyi), pápói prépost 45., 73.
 Makfai Pethő 2.
 Matkovich Mihály, pápói prépost 20., 42.
 Márkai Pető fia János 7.
 Marcaltói Miklós 15.
 Margit asszony (Magyar Pálné) 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 22., 83., 86., 89.
 Mákfa (Vas m.) 3., 4.
 Mária Terézia királynő 2., 43., 68., 69.
 Márton (V.) pápa 11., 19., 24., 25., 54.
 Máté, szepencói püspök 100.
 Máté, prépost 10., 26., 82., 83.

- Máthessy György 39., 40., 61., 62.
 Máthessy László 39.
 Máthessy István, pápóci prépost 36., 39., 40.
 Mátyás király 26., 41., 55., 68., 76.
 Mátyás, győri örkanonok (1424) 89., 94.
 Mátyás főherceg 39.
 Mégváltó-templom (Pápóc) 14.
 Megyer 38.
 Megyesy Imre, alispán 37.
 Megyesy Jakab 103.
 Meszlényi Bálint 27.
 Meszlényi János, győri alispán 65.
 Meszlényi Ferenc 27.
 Mezőtaki Zsigmond László 21.
 Mezőtaki Miklós mester, besztercei főispán 6.
 Mignalec 24.
 Mihály, püspöki kanonok 13., 103.
 Miklós, győri olvasókanonok 85., 88., 103.
 Miklós, esztergomi érsek, kancellár 100., 101.
 Mihály, skardinali püspök 100.
 Mihály, váczi püspök 100.
 Mihály, győri kanonok 55.
 Mihály, pápóci kanonok (1430) 13.
 Mihály, pápóci kanonok 90., 93.
 Mihály, pápóci kanonok (1843) 13., 76.
 Mihály, győri éneklőkanonok 101.
 Miklós (V.) pápa 55.
 Miklós (II.), győri püspök 48.
 Miklós, olvasókanonok (1424) 89., 94.
 Miklós, pápóci prépost 27., 28.
 Miklós, prépost 10., 13.
 Miklós, macsói bánság 100.
- Miklós, tadrai érsek 100.
 Miklós, capuai kardinalis 25.
 Miklósfalva (Vas m.) 4., 5., 10., 16., 52., 55., 84., 87., 97.
 Miksa király 35.
 Milkovics János (méhkeres), pápóci prépost 45., 58., 69., 71., 72., 73.
 Miske I., 5.
 Mogyoróssy Pál, pápóci prépost 47.
 Molnár Ignác dr., pápóci prépost 48.
 Molnári Károly, győri püspök 25., 34., 56.
 Molnár Péter fia György 23.
 Monoszlai Mihály 40.

N.

- Nagyencs 19.
 Nagyécs (Győr m.) 4., 5., 10., 13., 15., 16., 17., 18., 24., 26., 29., 38., 43., 45., 54., 55., 78., 85., 87., 104.
 Nagy Imre 6., 22., 23., 24., 25., 27., 33., 34.
 Nagy Imre (felsőbüki), sárvári plébános 68.
 Nagy Iván 2., 66.
 Nagyfalvy Gergely, pápóci prépost 40., 69.
 Nagy Lajos király 4., 5., 6., 7., 9., 22., 24., 27., 53., 84., 86., 98., 99., 101.
 Nagymáka 21.
 Nagy Pál fia János.
 Nagypékafölde 7.
 Nagyszombat 41., 62., 67.
 Naprachi Demeter püspök 40., 41., 61., 69.
 Nádasdy-család 21., 59., 63.
 Nádasdy-nemzettség 2., 23., 24., 29.
 Nádasdy Ferenc gróf 20., 42., 43., 60., 61., 63., 64.
 Nádasdy Pál gróf 61., 69.

- Nádasdy Tamás nádor 14., 32.,
33., 34.
Németh Ambrus dr. 45.
Némethpaah 24.
Németujvári János 2.
Nogall Károly, pápói prépost
47.
Novák Ferenc, pápói prépost
47.
Nyul 37., 38., 42., 43.
Nyulak szigete 5.

O.

- Oberwaltersdorf 35.
Óbudai Nagyboldogasszony
templom 6.
Ólaszki 11ez 33.
Ólai Miklós, zágrábi püspök
33., 34.
Ómodo lánya Katalin apáca 5.
Orbán (V.) pápa 53.
Orbán püspök 27.
Orosz Pál, pápói perjet 65.
Országh Mihály 26.
Ostffy Gergely 23.
Ostffy Miklós 57.
Ostffyasszonyfa 57.
Ogerdi püspökség 47.
Ozora (Wzora) 101.
Öcskai prépostság 47.

P.

- Paah 3., 7., 52.
Padova 33.
Pacher Donát 39.
Palócz Mátyás, országíró 51.
Perlín László, pápói perjet
66., 69.
Pál (V.) pápa 40.
Pál, élektfogalmester 100.
Payr Sándor 35.
Páli (Sopron m.) 4., 5., 6., 10.,
15., 16., 17., 18., 22., 23., 24.,
26., 55., 78., 85.
Pálosok 7., 58.

- Pápai Balázs kecsei plébános 13.
Pápay György fia János 23.
Pápóc (Var m.) 4., 5., 6., 7.,
10., 16., 17., 18., 21., 25., 44.,
45., 52., 53., 58., 61., 62., 63.,
70., 71., 76., 77., 78., 80.,
81., 84., 85., 88., 89., 86., 87.,
94., 95., 96., 97., 98., 90.,
101., 102.

Pápói káptalan 90.

Pápói plébánia 8.

- Pázmánd (Györ m.) 4., 5., 10.,
13., 16., 17., 18., 21., 45., 55.,
85., 87., 101.

Pázmány Péter 58.

- Péter mestér, győri kanonok
81., 86.

Pelcskey Lukács 26., 55.

Peeli Nicke fia Miklós 99.

Pécs 67., 68.

Pécsváradi apátság 42.

Péter, győri püspök (1377) 10.

- Péter perjet 23., 53., 54., 102.,
103.

Péter, bosznai püspök 100.

- Péter fia Hassan Mátyás gr-
kanonok 11.

Péterffy K. 33., 62.

- Gersci Petőfi László fiai Mik-
lós, Petőfi György 27.

- Gersci (Gersci) Petőfi Gergej,
pápói prépost 29., 30.

Pius (IX.) pápa 94.

Polgár Béla 27.

Póda Endre 35., 62., 63.

Pór Antal 2., 4., 58.

Pornói apátság 37.

Pozsony 39., 40., 41., 89.

Pozsonyi királyi bíróság 21.

Prága 32.

- Pusky János, győri püspök 23.,
24., 43.

R.

Ragusa 40.

- Rugacs János dr., pápói pré-
post 18., 49.

Rába 78., 84., 85., 87., 88., 97.
 Rábakovácsi 66.
 Rábaköz 4., 78.
 Rákóczi Ferenc 44.
 Révay 33., 34.
 Révfülő 48.
 Roland 3.
 Roh mester, pápóci prépost 24.
 Róma 9., 11., 24., 33., 40., 41.,
 55., 61., 63., 95.
 Rudolf király 38., 39., 61.
 Rum 66.
 Rupp Jakab 61.

S.

Sármorostori apátság 47.
 Salm Egon gróf, főkapitány 60.
 Sári apátság 42.
 Sambor 40.
 Samel István 27.
 Saród 66.
 Szésvár 41.
 Ságy Mihály, pápóci pérjel 66.,
 67., 71., 72.
 Sárásdi 22.
 Sárfűmészadó (Vas m.) 7.
 Sárkány Antal 33.
 Sárkózy György, prépost 27.
 Sárkár 45., 59., 61., 62., 63.,
 64., 65., 67.
 Scacchi-féle egyházkölogatás 71.
 Schogg Kristóf, pápóci prépost
 28., 38., 45., 61., 69.
 Sebes (Rába, Sopron megye) 4.,
 5., 16., 17., 18., 25., 33., 54.,
 55., 62., 70., 80., 85., 97., 98.,
 99., 102., 104.
 Sebenico 34.
 Sennyei Ferenc 60.
 Sennyei Gáspár 15.
 Sennyei István, soproni plébá-
 nos 41., 42.
 Serben plébániá (veszprémi
 egyházmegye) 11.
 Simor János, győri püspök 19.,
 47., 95.

Skardonai püspök 17.
 Skutari 11.
 Somlyó 1., 5.
 Somogyi Lipót, pápóci prépost,
 szombathelyi püspök 21., 46.,
 72.
 Sopron 33., 36., 41., 44., 62.,
 63., 64., 66.
 Soproni társaskáptalan 70.
 Sörös Pongrác 39., 42.
 Spalató 34.
 Szabady Béla dr. 40.
 Szathmáry (Bokách) Ferenc,
 győri püspök 19., 28., 29.
 Szathmári Ferenc, pápóci pré-
 post 28., 30., 31.
 Szék Lajos dr., pápóci prépost
 47.
 Szendrő 40.
 Szentadalberti prépost 13.
 Szentadalberti prépostszig 49.
 Szentandrásfaul 7., 24.
 Szentandrászsy (csíkarmadéfalvi
 v. Csiki) István, pápóci pré-
 post 40., 41.
 Szentandrászsy Márton 40.
 Szent Ágoston rendje 24., 26.,
 56., 58.
 Szent Ágoston remetéi 7., 9.,
 14., 37., 51., 52., 63., 70., 76.,
 77., 78., 80., 82., 83., 87.,
 88., 96., 97., 98., 99., 103.
 Szent Benedek Rend 61.
 Szenkirályi István 67., 68., 69.
 Szentlélek-egyház (Pápóc) 62.
 Szent Imre herceg-utti lelkész-
 ség 49.
 Szent István-hajó a győri se-
 kesegyházban 49.
 Szent Katalin-kápolna 27.
 Szent Lőrinc-egyház (Pápóc)
 53., 76., 77., 78., 80.
 Szent Lőrinc-templom (Pápóc)
 14., 70., 73.
 Szentmártoni kolostor 22., 27.,
 28.

Szentmártoni apát 54.
 Szentmihály-templom (Pápóc) 70., 71.
 Szentmihály-templom (Sopron) 35.
 Szentmiklós (Vas m.) 10., 85.
 Szent Miklós-templom (Pápóc) 14., 53., 70., 73.
 Szentmiklósi tized 23.
 Szentmiklósfalva 38.
 Szentpeterur (Kaszsentpéter és Clegna) 56., 62.
 Szentpéteri Eléy sia Miklós 99.
 Szenttamáshegyi prépost (esztergom) 55.
 Szerdahelyi György 15.
 Székely György, győri püspök 20., 21., 43., 44., 59., 63., 64.
 Székely Miklós országúr 22.
 Szilágyi Sándor 32.
 Szily-család 59.
 Szily Ádám 67., 68., 69.
 Szily János, szombathelyi püspök 71., 72.
 Szindafölde 7.
 Szlavónia 7.
 Szombathely 16.
 Százimári egyház (Pápóc) 11., 76., 77., 78., 80., 82., 97., 103.
 Syllei Zsuzsanna 38.

T.

Tajnay Márton László, pápóci prépost 45.
 Takáts Sándor 31.
 Takács I. J.
 Tálián-család (vízker) 63.
 Tamás, győri éneklőkantorko 89., 91.
 Tamás, szerémi püspök 100.
 Tamás, pápóci kanonok 27., 28., 76., 77., 81.
 Tamás, győri kanonok 103.
 Tarjános 6.
 Tarisnyavár 38.
 Tata 48.

Tejffl Kristóf 36.
 Telekesi István, vassári kanonok 61.
 Telekessy István, pápóci prépost 63., 64.
 Temesváry János 11.
 Thalkoló Simon 36.
 Thun, kultuszminiszter 95.
 Thugon, budai bása 14.
 Tihanyi apátság 39., 40.
 Tolnay Máté, pannónhalmi főapát 31.
 Tolnay Mátyás, pápóci prépost (világ) 20., 31.
 Trau 34.
 Tranquillus Adronicus, pápóci prépost (világ) 15., 31., 32., 33., 34.
 Trenti zsinat 91.
 Tulipán 97.
 Twz János 99.

U.

Ugolin, spalatói érsek 100.
 Ujlaky Dénes testvér 31.
 Ujlaky Ferenc, győri püspök 20., 32., 33.
 Úrk. I., 5.
 Várszín király 29.
 Uthali tized 31.
 Urrét 35., 87.
 Cleós 56., 62.

V.

Varró István, pápóci prépost 63.
 Vasvár—szombathelyi káptalan 70.
 Vasvári János, győri kanonok 55.
 Vasvári káptalan 11., 34., 52., 98., 99., 100.
 Vasváry György, pápóci prépost 12., 62.
 Vasvári prépost 8., 81.
 Vác 44.

Vámoscsalád 65.
 Várady Miklós, tartományi főnök 52.
 Velence 32
 Veress Endre 43.
 Veszprémi Mihály, györi kanonok 23.
 Veszprémi püspök 7.
 Vészényi János 31.
 Vicafölde 5., 10., 15., 12., 55., 78., 85.
 Viczay Tamás 38., 60.
 Vidos Miklós 57.
 Vilmos, pécsi püspök 100.
 Visegrád 52., 94., 99.
 Visconti Alfonz, bábszínork 40.
 Vörös Jakab (Rufus) 103.
 Nyéki Vörös Mátéjs, pápóci prépost 20., 42., 59., 62.
 Was János, kanonos 10., 13.
 Wolkerstorff 35.
 Werancsics Antal, esztergomi érsek 34.
 Villnyédi Ferenc, pápóci perjel 63.
 Wracheyich Parkas, györi kanonok 41.

Z.

Zalatelek 3.
 Zalai Benedek, pachl perjel 52.
 Zalka János 21., 94.
 Zalka László dr., pápóci prépost 18.
 Mezőluki Zámbó László fia János 27.
 Zechi Miklós, dalmát és horvát hím 100.
 Zerpák János dr., pápóci prépost 17.
 Zichy Ferenc gróf, györi püspök 21., 45., 67., 68., 72.
 Zowáthi János 10., 13.
 Zlatáry Péter, pápóci perjel 37., 38., 59., 60., 102., 105.
 Zödi (Zende István), pápóci prépost 22.
 Zrínyi György gróf 39.
 Zudar Péter, főpincemester 100.
 Zsebeháza 5., 18.
 Zsedényi 1., 5., 6.
 Zselizj apátság 61.
 Zsigmond király 10., 19., 23., 24., 25., 83.
 Zsigmond, pápóci prépost 13.

TARTALOMJEGYZÉK.

<p><i>Először</i></p> <p><i>Bemutató szavak</i></p> <p><i>I. A pápóci prépostság</i></p> <p style="padding-left: 2em;">A pápóci prépostság alapítólevle, jogi helyzete, birtokviszonyai, káptalanának szervezete</p> <p style="padding-left: 2em;">A pápóci társaskáptalan szervezeti szabályzata (Constitutiója), kanonokjai</p> <p style="padding-left: 2em;">A társaskáptalan megszűnése, A prépostság birtokviszonyai a 16. század végén és a 17. században</p> <p style="padding-left: 2em;">A prépostság mai birtokviszonyai és területi</p> <p style="padding-left: 2em;">A prépost kinevezésének jogja, Az alapítólevél-lel elbenkező kinevezések</p> <p style="padding-left: 2em;">Pápóci prépostek</p> <p><i>II. A Szent Ágoston-rendű remeték pápóci kolostora és perjelsége</i></p> <p style="padding-left: 2em;">A kolostor és perjelség megalapítása, vagyoni helyzete, birtokpere, A kolostor megszűnése</p> <p style="padding-left: 2em;">A kolostor hivatala, munkája</p> <p style="padding-left: 2em;">A kolostor szerzetesei</p> <p style="padding-left: 2em;">A perjelség mint külön egyházi javadalom, A perjelség kegyurásága</p> <p style="padding-left: 2em;">Pápóci perjelek</p> <p style="padding-left: 2em;">A prépostsági és perjelségi templomok viszontagságos élete</p>	<p><i>III. I.</i></p> <p><i>V. I.</i></p> <p><i>1— 8. I.</i></p> <p><i>8— 11. I.</i></p> <p><i>11— 14. I.</i></p> <p><i>14— 15. I.</i></p> <p><i>16— 19. I.</i></p> <p><i>19— 21. I.</i></p> <p><i>22— 30. I.</i></p> <p><i>51. I.</i></p> <p><i>52— 57. I.</i></p> <p><i>57— 58. I.</i></p> <p><i>58. I.</i></p> <p><i>59. I.</i></p> <p><i>60— 70. I.</i></p> <p><i>70— 74. I.</i></p>
--	--

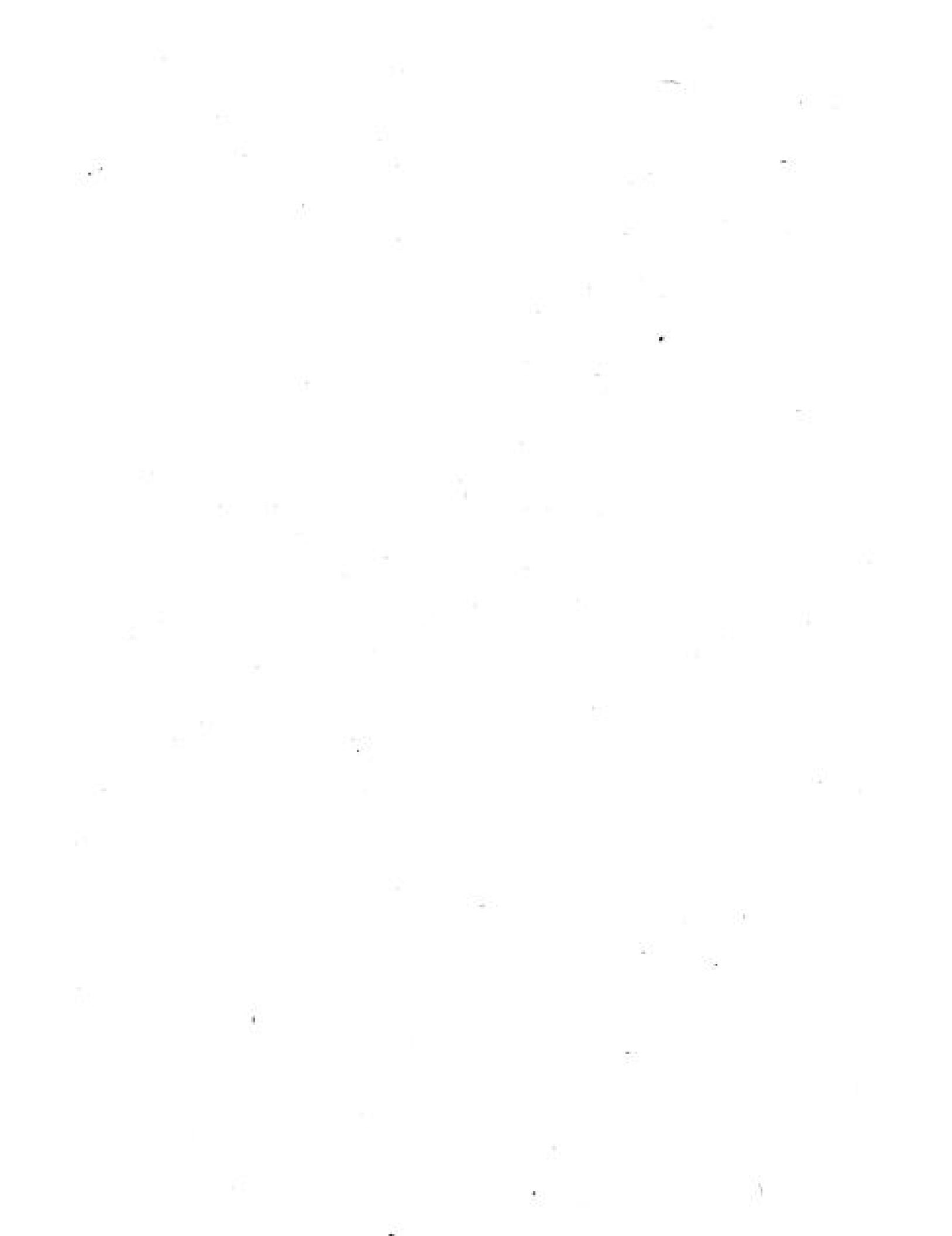
FÜGGELEK.

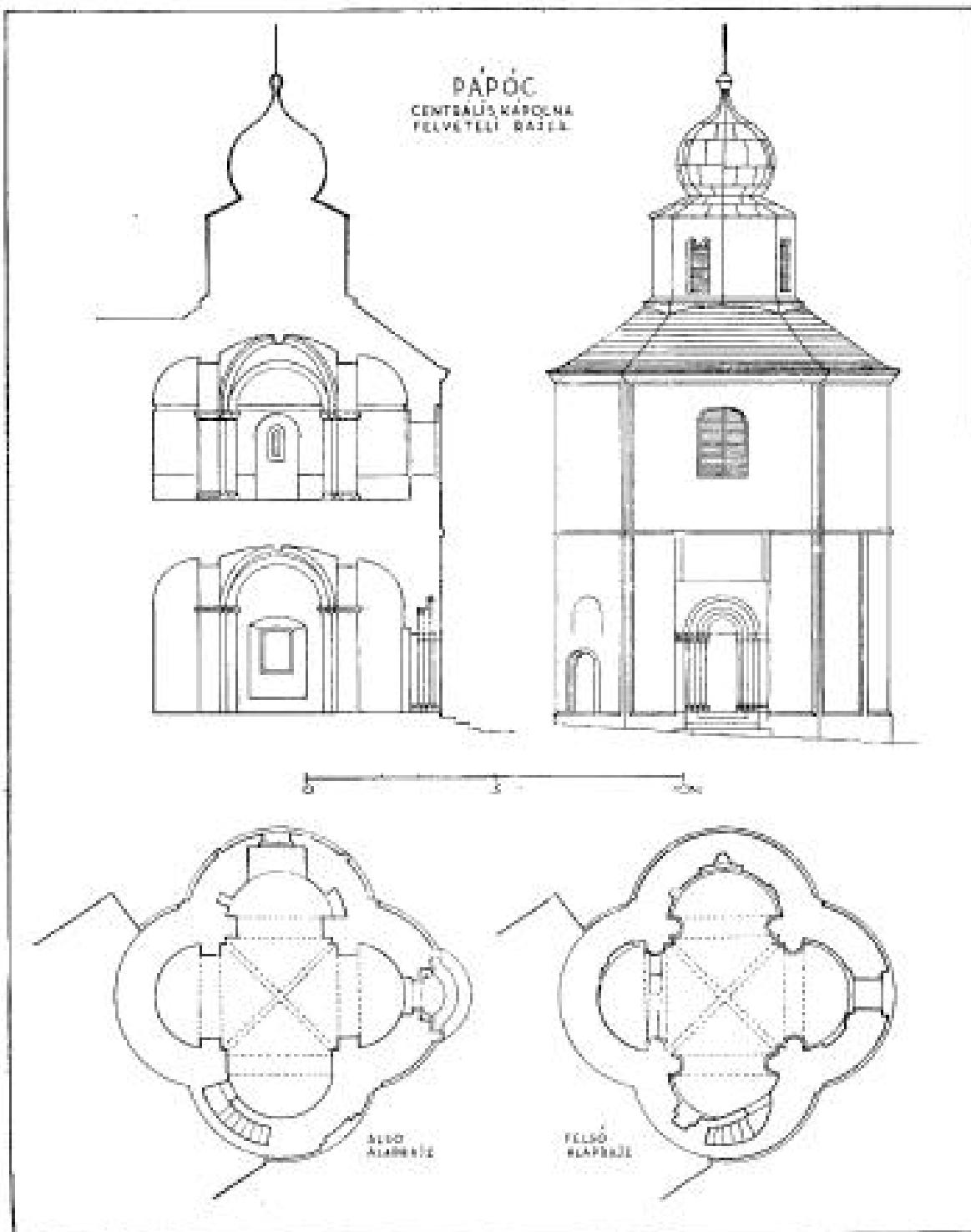
Okiratok.

1. szám, Kálmán györi püspök alapítólevele 1365-ből a pápóci prépostságról és perjelségről, Átirta Mátyás király 1483-ban
 2. szám, Gelcsey Margit végrendelete a pápóci prépostság és perjelség javára 1371-ben a györi káptalan kiküldöttei előtt, Átirta V. László király
- 76— 81. I.

82— 89. I.

3. szám. A pápói káptalanunknak Héderváry János györi püspök által 1412-ben jóváhagyott Cons- tituciója	90— 91, I.
4. szám. 1857. évi VII. számú egyházmegyei kör- levél, 1872. évi Zalka püspök-féle Canonica Visitatio. 321. l. I. Rescriptum S. Sedis de ad applicatione reddituum Praepositurae SS. Sal- uatoris de Pápócz	94— 95, I.
5. szám. II. Rescriptum Ministri C. R. de codem objecto. (Thun miniszter átirata Simor püspökhöz)	95, I.
6. szám. Gelsey Margit végrendelete 1360-ban az esztergomi káptalan előtt a pápói Szent Ágoston-rendű remeték számára	96— 97, I.
7. szám. I. Lajos király megerősítő Gelsey Margit- nuk a Szent Ágoston-rendű szerzetesek szá- mára tett adományát és a birtokbavezetést jóváhagyja 1361. és 1364. évekből	98—101, I.
8. szám. Gelsey Margitnak a györi káptalan ki- küldöttségi előtt Pápócon, 1368-ban tett végren- delete, melyben a pápói szombati vásár- vámot, a sebesi malom két kerekének jóvö- delmét a pápói kolostor építésének befejezé- sére elszámolás kötelezettsége mellett a perjel kezéhez rendeli. Péter perjelnek pedig élete végeig leköti a sebesi malom egyik kerekének jövödelmét, melyet akkor is élvezhet, ha el- megy Pápócról	102—105, I.
<i>Név- és helymutató</i>	106—115, I.

Lux Géza műegyetemi adjunktus rajza.

II. FÜGGELEK.

E munka kinyomása után *Pintér József* szombathelyi kanonok, pápoci perjeltől arról értesültünk, hogy a szombathelyi székeskáptalan, ahová a pápoci perjelség javadalma jelenleg tartozik, a perjelség pápoci kápolnáját néhány évvel ezelőtt restauráltatta, s hogy *Csápi Károly* műegyetemi tanár úr a pápoci perjelség kápolnájáról fényképfelvételeket készített. Tőle kaptuk a pápoci négykarélyos kápolna alaprajzát, amelyet a tanár úr felmérése alapján *Lux Géza* műegyetemi adjunktus készített, ugyancsak ez utóbbitól való a kápolna kapujának rajza és fényképe.

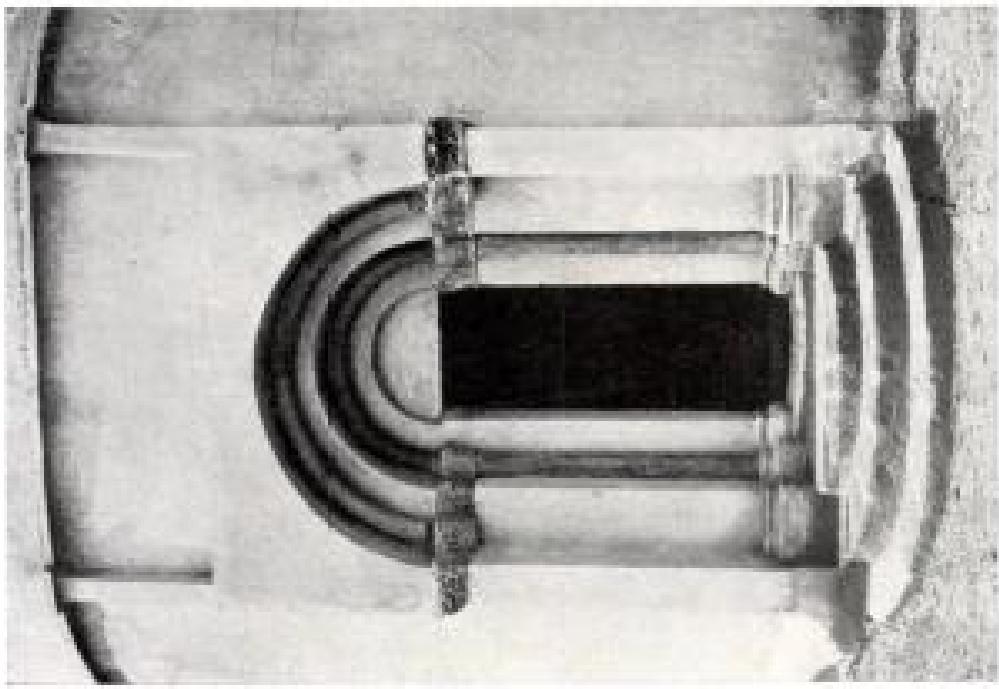
A tudósnak az ügy iránt való lelkedése arra indította a tanár urat, hogy a kápolnáról tűzletes műszaki leírást is adott, amelyet alább közlünk. Példaadó előzeteskenységéért és szives fáradozásáért hálás köszönetet mondunk.

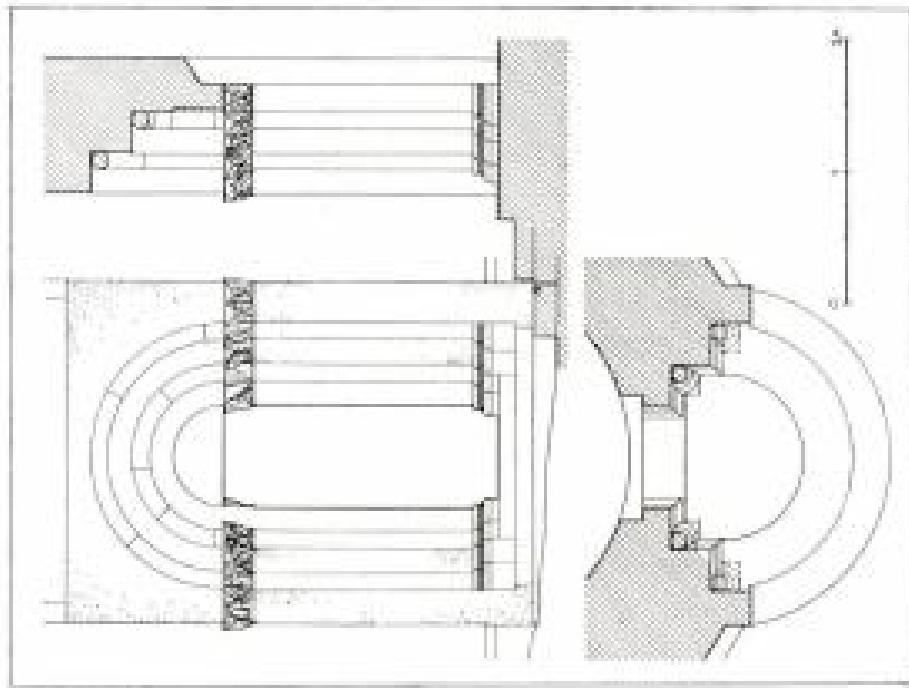
A Szent Mihály-kápolna.
Műszaki leírása a II. Függelékben, 119–124. o.

A pápói kolostor helyén épített elemi iskola
a régi emeletes Szent Mihály-kápolnával.
Műszaki leírása a II. Függelékben, 119–124. o.

A pápai perjességi Szent Mihály-kápolna alsó kapuja

A Szent Mihály-kápolna kapujának műszaki rajza
Lux Géza műegyetemi adjunktustól.

A pápóci négykarélyos, emeletes kápolna műszaki leírása.

A központos templomok és kápolnák típusa Magyarországon a román stílus korában igen elterjedt volt. Az ilyen elrendezésű épületeket gyakran önállóan használták istentiszteleti célra, de sokszor építettek ilyeneket egy-egy nagyobb templom közelébe és akkor vagy keresztelő, vagy temetői kápolnának használták.

A középkor folyamán a hivatali templom körül temetkeztek, ez a tér volt a cinterem, amelyet fallal vettek körül. A temetőfalon belül, de a templomtól teljesen különállón, központos kápolnát emeltek és azt temetési szertartások céljaira használták. Ilyen temetőkápolnával gyakran találkozunk Alsóausztria területén (Tulln, Mödling, Deutschaltenburg, Pulkau stb.). A temetőkápolnákat gyakran arra is alkalmasnak tették, hogy a temetők kiürítésekor összegyült halotti maradványokat (csontokat) bennük összegyűjtsek. Erre a célra szolgált az u. n. ossarium (csontház), amely helyisége a kápolna földszinti padlója alatt volt elhelyezve. Ilyen ossariumos temetőkápolnára jó példa Alsóausztriában a tullni, vagy Magyarországon a selmechbányai, amelyet később, az Óvár külső várfalában, bástyaként felhasználtak.

A temetőkápolnák nem minden ossariumosak. Nincs ossarium a például a jákinak. Ez esetben a temetői központos kápolnák csak a halotti szertartás céljaira szolgáltak.

A központos kápolnák alaprajzai igen változatosak: gyakran kőalakúak, amelyhez néha a keleti oldalon kis apszist csatoltak; lehetnek továbbá nyolcszögletesek vagy négyzetesek is, de elég gyakran négykarélyosak. A négykarélyos forma célszerű alak volt, mert a kőalaknál nagyobb a befogadó képessége, másrészt könnyebben lehetett beboltozni a karélyokkal felosztott teret, mert a boltozást így kisebb szakaszokra lehetett osztani.

A négykarélyos, központos egyházi épületek típusát a pápóci kápolna őrizte meg, amely szoros rokon-

ságban van a jáki temetőkápolnával, amely a jáki apátsági templom nyugati oldalán, de a templomot övező falazott kerítésen belül áll. De nemcsak az alaprajzban hasonlit egymáshoz a jáki és a pápóci központos kápolna, hanem a felépítésben is, mert minden kettő emeletes.

Formái után itélve, a két kápolna közül, a pápóci épült előbb és pedig a XII. század végén, úgy hogy a jákinak már mintaképül szolgálhatott. Ma pedig a pápóci kápolna a jákival szemben azért jelentékenyebb, mert majdnem teljes épségben megörizte a négykarélyos, emeletes kápolnák típusát. A jákinál ugyanis az emeleti helyisége boltozata hiányzik és tetőzetét barokk szerkezet alkotja, amelynek csucsán barokk hagymasisakkal lefedett, nyilásokkal áttört, fa-lanterna emelkedik. A pápóci kápolna emeletén ma is megtalálható a régi boltozat, tetőteréből pedig az eredeti (románkori nyolcszögletes), falazott lanterna áll ki. A lanterna nyolcszögoldalait négy irányban románkori, jellegzetes ikerablak töri át.

Amint említettük, a jáki és pápóci kápolnák rokonok. Mindkettőnek a déli karélyában diszes kapuzata van. Úgy a jáki, valamint a pápóci kapuzat kissé kiáll a karélyos fal külső felületéből, hogy a mély méretű kapuzat az így nyert faltömegben elférjen. A jáki és pápóci kapuk a szokásos lépcsőzetes oszlopos román kapuformát mutatják. Mindkét kapuzatnál úgy Jákön, valamint Pápón a kapukeret lépcsőzetében 2—2 oszlop állott. Sajnos, a pápóci kaput legutóbbi javítása alkalmával 2 külső oszlopától megfosztották, de megmaradt a lábazatuk és a kapuvállban levő fejezetes sorban az oszlopok feje.

Hogy a jáki kápolna fiatalabb a pápócinál, azt éppen a két kapunak formai összehasonlításából állapíthatjuk meg. A jáki kápolna kapuzatát oromzat fedи, amely lezárja a kiugró kapuépítményt. A jáki kapu félkörives ivmezőjében faragvány látható, egy sárkányokkal közrefogott lóhereives keretben álló, Agnus Dei ábrázolás, amely motivum a Dunántúlon igen kedvelt volt. (Pl. a jáki apátsági templom déli kapuján is látható hasonló dombormű és a csempeskopácsi templom kapuján is.) A pápóci kapuzat fölül vizszintesen van lezártva. Valószínű, hogy itt az ivmezőben nem volt faragvány, hanem festés és ezért a felülete sima. A pápóci kapuzat tehát nem illeszthető bele abba a kapusorozatba, amelyet a jáki kápolna képvisel, hanem formái és különös vörösmárvány ködönyaga révén más kapucsoporthoz kell sorolnunk. Ennek a kapucsoportnak a legmonumentálisabb előképe kétségtelenül az elpusztult »Porta Speciosa« volt

az csztergomi egykori székesegyházon. Ennek anyaga szintén jórészt vörösmárvány volt. Természetesen a pápóci kapu az esztergomihoz viszonyítva jóval egyszerűbb.

A pápóci kápolna kapuján belépve azt látjuk, hogy a külső aluknak megfelelően, a belső tér is négykarélyos. A négyes karély magva négyzetidomú, amelyet a karélyivek találkozásánál egymásra derékszögben állított, négyzetű falpillérek és e pilléreken nyugvó félkörives hevederek határolnak. Ezt a négyzetes teret bordás keresztholtozat fedi és e bordák metszete félkörös. A hevederivekhez csatlakoznak a középnégyzet négyoldalán a karélyos fülkék negyedgömb boltozatai.

A keleti karélyos fülke falában barokkori széles ablak nyilik, ennek helyén egykor félkörives román ablak volt. A földszinti tér északi fülkéjében áll az oltár, miközött a nyugati karély vastag falában keskeny lépcső vezet az emeletre. A lépcsőbe szük ajtón át jutunk. Ilyen lépesőzet van a jáki kápolna nyugati falában is.

A pápóci kápolna emeletén az alsó helyiséggel csak nem azonos alaprajzú teret találunk. De a felső helyiség építészeti formái az alsóhoz képest körülönbözőek és gazdagabbak. A négyzetes középteret határoló hevederiveket itt egymáshoz derékszögben álló féloszlopok támasztják alá. A féloszlopok találkozó sarkaiban elhelyezett vékony oszlop a négyzetes boltmező átlós bordáját támasztja alá. Ezáltal a karélyivek csatlakozásánál oszlopköteg alakul. Az oszloptagozatokat alul közös, attikai jellegű lábazat, fent, a boltozat vállánál, egységes fejezetes sor foglalja össze. Az oszlopfejek a román stílusban kedvelt kockafej formára emlékeztetnek, de itt erősen összenyomott alakban. Ilyen nyomott fejezeteket leginkább a korai román emlékeken láthatunk.

Az emeleti tér négyzetes középrészt szintén bordás keresztholtozat fedi, de ennek bordái gazdagabb tagozásúak. A középrészt határoló félkörös hevederivekhez csatlakoznak itt is a karélyos fülkék negyedgömbboltozatai. A fülkék belső falfelülete nem volt sima, hanem 10—12 cm-re bemélyedő, félkörives falfülkékkal volt díszítve; alakjuk azonban az átalakítások és a vastag vakolatréteg alatt jórészt elmosódott. Az emeleti karélyos keleti fülke falában befalazott félkörives román ablakot veszünk észre; ilyen lehetett a déli fülkében is, de ezt a XVIII. században elliptikus ivó széles nyilássá bővítették. Ezt a nyilást zsalus ablakszárnyakkal látták el.

Nagyön érdekes a pápóci kápolna tetőzetéből kinyuló nyolcszögletes lanterna, melyet az épületetől

tengelyeihez viszonyítva elfordított nyolcszög-alaprajzon építettek fel úgy, hogy a lanterna falazata a középnégyszög sarokpillérén, illetőleg a hevederiveken nyugszik. A nyolcszögű lanternában négy irányban ikerablakok nyílnak. Ezek egykor jellegzetes, románkori, osztóoszlopokkal ellátott, kapcsolt ablakok voltak, de sajnos, legföbb diszük, az oszlopocskák, ma hiányzanak. Ezekben a nyílásokban is zsahuleveles ablakszárnnyakat helyeztek el. A nyolcszögű lanterna fődele szépvonalú, XVII. századi barokk hagyomással, amely eredetileg rézzel, most pedig bádoggal van fedve.

A pápói kápolna külsején jól érvényesül az építmény négykarélyos tömege. A fallfelületek simák, szinte diszttelenek. A földszinti részt az emelettől egyszerű övpárkány választja el. Az övpárkány alatt a keleti karély földszinti falait függelyes sávok tagolják. Ezek és a karélyok sarkaiban megmaradt falsávok arra vallanak, hogy a kápolna falait mindenütt falsávok tagozták. Ezekhez a falsávokhoz a tetőeresz alatt valószínűleg ivoros párkány csatlakozott, de sajnos, ennek a jellegzetes románkori párkányalakításnak ma már semmi nyoma sincsen, helyette, az eresz alatt, vakolatból húzott, tagozatos párkány vonul véig.

A pápói központos kápolnának legközelebbi hazai rokonaként a jáki temetőkápolnát említettük meg, de a külföldön, főleg Olaszországban is nyomára akadunk az ilyen építészeti elgondolásnak. Anélkül, hogy az olasz példák és a pápói kápolna közötti stíluskapcsolatot hosszasabban fejtégetnénk, egyszerűen csak felemlíjtük az *almennoi* San Salvatore templomot; ezen is, a pápócihoz hasonlóan, a tetőzetből kinövő, ikerablakos lanternáj találunk, de még hasonlóbb a *galliano-i* (Cantu mellett) baptisterium, amely karélyos alaprajzú és tetőzetéből nyolcszögletes, ikerablakos lanterna nő ki.

A pápói négykarélyos emeletes kápolna, az egyemeletes iskolaépület déli végéhez csatlakozik, úgy hogy az iskola emeleti helyiségből régebben a kápolna emeleti helyiségébe lehetett jutni. Feltételezve, hogy az iskolaépület egykor prépostsági lakul szolgált, ez esetben a kápolna emeleti része volt a prépost kápolnája, a földszinti rész pedig a hivéknak szolgált kápolnául. Kívánatos völna, hogy az emeleti rész, szakszerűen helyreállítva eredeti rendeltetésének megfelelően ismét kápolnának használtassék.

*Csányi Károly
műegyetemi tanár.*